ŞUBAT 2005 SAYI: 99 2.000.000

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

- Yeşim Ustaoğlu: Kadının gücü sınırsız
- Tiyatro Boyalı Kuş: Beş yıldır feminist tiyatro yapıyor
- Feministlerin gözüyle şeriatçı kalemşör Necip Fazıl Kısakürek
- Gülnur Acar Savran'la diyalektik feminizm üzerine...
- Şükriye Tutkun: Bize sunulan her şeyi kabul etmek zorunda değiliz

ISSN 1300-8536

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

99 ŞUBAT 2005

Adres
Tel-Faks
GSM
E-Posta

Sahibi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Kadın Kültür ve İletişim Vakfı adına

Katkıda Bulunanlar

Fotoğraf
Kapak Fotoğrafı
Görsel Yönetmen
Renk Ayrımı
Baskı
Dağıtım

ABONE FORMU

merhaba

Geçtiğimiz ay Asya ve Uzak Doğu'da kıyamet gibi yaşanan tsunami felaketi bütün acıları ve kalıntılarıyla sürüyor. Yaşanan felaket, kadınları yaşadıkları sıkıntılar yetmezmiş gibi bir de kadın tüccarı erkeklerin eline düşme tehlikesiyle karşı karşıya bıraktı. Dünyanın her yerinden erkeklerin küçük çocukları ve kadınları düzmek için koşa koşa gittiği topraklarda insanlar şimdi içecek su bulamazken, hâlâ birtakım insanların buradan, kadınlar üzerinden elde edecekleri kârı hesaplıyor olması bize patriarkanın zulmünün bitmesi için tsunamiden daha güçlü bir devrim gerektiğini bir kez daha gösterdi.

Pazartesi'nin 99. sayısı elimizde, Mart ayına ilişkin heyecanımız ise bir kat daha artmış durumda. Pazartesi'nin yüzüncü sayısı için, hazırlıkları sürdürürken 8 Mart için de start verildi. Toplantılar ve hazırlıklar başladı. Mart ayı içerisindeki tatlı yoğunluğu birlikte örgütlemek, planlamak için hep birlikte çalışmaya ve konuşmaya ihtiyacımız var. Bu nedenle 15 Şubat Salı akşamı saat 19.00'da Pazartesi'de sohbet etmeye davet ediyoruz bütün kadınları.

Geçtiğimiz ay, İstanbul Okmeydanı'nda Okmeydanı SSK Hastanesi'nde çalışan hemşire N.T. tecavüze uğradı. Sokaklar ve geceler biz kadınlara kapatılmaya çalışılıyor. Erkeklerin kadınlara yönelik şiddeti her gün gözümüzü biraz daha korkuturken, bizleri de evlere hapsetmek için uğraşıyor. Okmeydanı'ndaki tecavüzü dergimizin ilk sayfalarında değerlendirmeye çalıştık. Yeşim Ustaoğlu yeni filmi Bulutları Beklerken ile Türkiye tarihinde tartışılmayan bir konuyu tartışmaya açtı. Gözde Akgüngör kendisiyle filmini, Karadeniz'i ve kadınları konuştu. Gülnur Acar-Savran yeni çıkan kitabı, "Beden Emek Tarih-Diyalektik Bir Feminizm İçin"le Şubat sayımıza konuk oldu. Gülnur Acar-Savran'ın eviçi emek, kamusal alan ve kadın hareketi üzerine sorularımıza verdiği yanıtları ilgiyle okuyacağınızı ümit ediyoruz. Geçtiğimiz sayı tartışma sayfalarımızda kadınların kendilerinden yaşça küçük erkeklerle yaşadığı ilişkiler üzerine tartışmıştı iki kadın. Bu sayımızda ise üç kadın kendisinden büyük erkeklerle olmanın nasıl bir ilişki ortaya çıkardığını paylaşıyorlar. Görünen o ki, mevzu, erkeklerin küçük ya da büyük olmasında değil, biz kadınların kendimize olan güvenimizde ve ilişkilere bakış açımızda yatıyor. Tiyatro Boyalı Kuş, beş yıldır feminist tiyatro yapan bir kadın grubu. Nilgün Yurdalan'ın tiyatro alemleri, kadın oyuncu olmak ve feminist tiyatro konusunda sorduğu soruları samimiyetle cevaplayan Tiyatro Boyalı Kuş oyuncuları, kadınların feminist tiyatroya sahip çıkmaları gerektiğini söylüyorlar.Mürüvvet Yılmaz bu sayıda Çingene kadınların izini sürüyor. Kendilerine Çingene demek yerine Roman demeyi tercih eden bu kadınların hayatlarını Mürüvvet Yılmaz'ın kaleminden okuyabilirsiniz. Hande Öğüt, Kopya Kadınlar'la, Ceren Ünlü, Marta Veneranda'nın Yasak Hikâyeleri'yle bu sayımızda okuyacağımız diğer yazarlar. Nazan Askeran, Ertesi Gün Hapı olarak bilinen ve kullanımı giderek yaygınlaşan gebeliği önleme hapıyla ilgili bilinmesi gerekenleri Pazartesi için yazdı. Gülfer Akkaya, feministlerin bugünü ve dünü yeniden tartışıp kendilerine bir yol haritası belirlemeleri gerektiğini tartışmaya açıyor bu sayımızda. Nermin Yıldırım Şükriye Tutkun'la yaptığı söyleşiyi, Necla Algan ise Gönül yarası filmini Pazartesi için yazdı. Son olarak; geçtiğimiz sayı Amy spangler'in yaqmış olduğu Lydya Lunch söyleşisinde editoryal bir hatadan dolayı tarihi bir buluşmayı sizlere haber vermemiş olduk. Lydya Lunch röportajında, ML, kısaltmasıyla yazdığımız kişi Chicks On Speed'den Melissa. Melissa, Lydya Lunch hayranı bir topluluğun üyesi olarak Liydya'ya soru sormuş ve birlikte fotoğraf çektirmişti. Dergide bu buluşmayı belirtmediğimiz için özür dileriz. Önümüzdeki ay görüşmek üzere...

Beyhan Demir

tecavüz erkeklerin sorunudur

Geçtiğimiz ay İstanbul Okmeydanı'nda Okmeydanı SSK Hastanesi'nde çalışan hemşire N.T.'nin gece nöbetinden çıkıp evine giderken yolda bir erkek tarafından cinsel şiddete uğradığını öğrendik. Olayın ardından İstanbul Emniyeti tarafından ivedilikle yakalanıp, "sapık" olarak basına gösterilen zanlının yapılan testlerin ardından suçsuz olduğu anlaşıldı. Suçlu ya da suçlular ise hâlâ aramızda elini kolunu sallayarak dolaşıyor.

İstanbul'da, yılbaşı gecesi, şehrin belki de en kalabalık yerinde Taksim Meydanı'nda, bir grup Hırvat kadın, kocaman bir sarhoş erkek güruhunun ortasında kalmış, izlerken tüylerimizi diken diken eden bir taciz yaşıyorlardı. Bir grup erkeğin yılbaşı eğlencesi olarak yaptığı taciz kadınların bedenlerine, kimliklerine yapılıyordu. Ağızlarından salyalar aka aka, "yaşasın Türkiye" diye bağırmayı da bir gösteri bilen bu erkek topluluğunun yaptıkları, elini sallasan sivil polise çarptığın Taksim Meydanı'nda kameraların gözü önünde pervasız bir şekilde dakikalarca sürdü. Ertesi gün televizyon kanallarında gösterilen görüntülerde tacizcilerin yüzleri açıkça görülüyordu. Tacizcilerden sadece ikisi gözaltına alındı ve bırakıldı. İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah'ın olayla ilgili basına açıklama yaparken söylediği, "böyle olaylar turizmi baltalıyor," cümlesine kadınların tepkisi olmasa ihtimal ki bu iki gözaltıya da ihtiyaç duyulmayacaktı. Bu olaydan bir hafta sonra Okmeydanı'nda bir hemşireye yapılan saldırı sonrasında emniyetin gösterdiği suçluyu yakalama çabası hemşire N.T.'nin ikinci bir kez şiddete uğramasına neden oldu. N.T.'nin anlatımına göre, verdiği tarife göre suçlunun robot resmini çizen polis, yakaladığı bir kişiyi hemşireye gösterip sadece sorgulayacağını söyleyerek hemşireye tespit yaptırmış ve gerçek suçluya kaçması için zaman kazandırmıştır. Yakalanan kişinin evsiz, sokakta yaşayan biri olması onu zaten potansiyel suçlu olarak yansıtmakta, toplumun gözünde bir zamanlar tinerci çocuklar üzerinden yapılmaya çalışılan evsiz ve sokakta yaşayanların "sapık" olduğu anlayışının tazelenmeye çalışıldığını gösterdi. Oysa hepimiz biliyoruz ki, taciz ve tecavüz erkeklerin kadınlar üzerinde uyguladığı tahakkümün en düşmanca görüntülerinden biri. Nitekim İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün geçtiğimiz ay yayınladığı suç raporuna göre tecavüzcülerin yüzde 70'i meslek sahibi erkekler oluşturuyor. Dolayısıyla aile içi tecavüzleri, ensestin varlığını da düşünürsek, hayatımızın büyük bir bölümünde tecavüzcü erkeklerle sık sık karşılaşıyor ve yan yana yaşıyoruz. Taciz ve tecavüzle ilgili yayınlar, haberler ve yapılan açıklamalar kadınlara bu tehlikeden korunmak için evlerine kapanmayı önermekten, gece sokağa çıkmamalarını tembihlemekten öteye gitmiyor. Oysa taciz ve tecavüzün saldırganı erkekler, mağduru kadınlardır ve, "O sırada, orada, o olduğu için, tecavüz erkeklerin sorunudur ve cinsel şiddetin sona erdirilmesi için kendini değiştirmesi gereken kadınlar değil, erkeklerdir"(1) Bizleri güya korumak için evlerimize kapatmaya çalışanlara kadınların en çok aile içi şiddette hayatlarını kaybettiğini hatırlatmakla birlikte, sokakların kadınla ve erkeklere aynı derecede açık olması gerektiğini söylemek isterim. Kadınların sokaklarda güvenli bir şekilde olmalarını sağlayacak şeylerden birkaçı yapılsa, mesela; sokakların ışıklandırılmasını sağlamak, özellikle riskli bölgelerde güvenlik önlemi almak, kadınların gece vardiyasında çalıştıkları işyerlerinde kadınları evlerine dek bırakacak servis hizmetinin verilmesini sağlamak bizlere kendimizi daha iyi hissettirecektir. Nitekim Okmeydanı SSK Hastanesi'nde çalışan bir hemşire, senelerdir gece nöbetlerinin kaldırılması için çaba harcadıklarını, sendika olarak gece vardiyasına kalanlar için servis istediklerini ama hastane yönetiminin bu talepleri duymazdan geldiğini, olaydan iki gün sonra birdenbire kadın çalışanların gece nöbetlerinin kaldırıldığını söylüyor.

Okmeydanı'nda N.T.'nin yaşadığı saldırı basında oldukça yer aldı. Toplumca kınandı! Çünkü hemşire N.T. işten çıkmış evine gidiyordu. Allah muhafaza ya bardan geliyor olsaydı, nasıl açıklardı orada oluşunu?

Okmeydanı'nda yaşanan saldırının ardından kadınlara da bir çağrı yaparak N.T.'ye yapılan saldırının Okmeydanı'nda kınanacağını duyuran Okmeydanı Halkevi'nin düzenlediği eyleme, yaklaşık on beş kadın katıldık. Eyleme katılanların çoğu erkekti. Eyleme çağrı, yaşanan cinsel saldırı olarak duyurulmuştu ama, bu konu eylemde geçiştirildi. Çeteler ve yoksulluk başta olmak üzere memleketin tüm sorunlarına karşı slogan atıldı. Ama erkeklerin kadınlara

uyguladığı şiddetin çok somut bir örneği yaşanmasına rağmen, bu olay tek başına kınanamaya, eylem yapmaya değer görülmeyecek bir olay olarak çetelere karşı omuz omuza sloganları arasında eritildi. Yaşananlara, İstanbul Kadına Yönelik Şiddete Karşı Platform, Beyoğlu'nda 15 Ocak günü yaptığı yürüyüşle, "geceleri de sokakları da istiyoruz," sloganıyla cevap verdi. Yaklaşık 250 kadının katıldığı yürüyüş boyunca yaşanan taciz ve tecavüz olayları anlatıldı, suçluların yakalanması yönünde yeterince çalışma yapmayan emniyetin görevini acilen yapması gerektiği vurgulandı. Aydınlatılmış, güvenli sokaklarda özgürce dolaşmak istediğimizi sloganlarla, şarkılarla dile getirdiğimiz eylem yol boyunca alkışlandı.

Son olarak; sol muhalefette yeralan kadınların sadece gözaltında ve savaşta tacize ve tecavüze uğrayan kadınları, yani ancak kendi başına gelme ihtimali olan saldırıları kınama alışkanlığından çıkmaya başladığı bu dönemde, bütün sol muhalefetin erkek egemenliğini (patriarka demelerini bile beklemiyorum) sorgulaması gerektiğini hatırlatmak isterim. Çünkü evde, sokakta, işyerinde, gözaltında, savaşta yaşanan kadına yönelik şiddetin, temel sebepleri irdelenmediği sürece, sloganlarımız birer klişeden öteye gidemeyecek.

Özgün Akduran

hülya ..artık.. özgür

Hülya, uğradığı şiddet sonucu iki kolu kırılmış olmasına rağmen, toplum huzurunu bozmak, polise mukavemet(!) iddiası ve 'kaçma şüphesi' ile tutuklu olarak yargılanmak üzere Ümraniye Cezaevine gönderilmişti. Hülya şu anda özgür...

Pazartesi'nin Aralık sayısından bir haber hatırlayacaksınız. Tarvesti Hülya 18 Kasım 2004'te ilişkiye girdiği bir müşterisinin polis olduğunu söyleyerek herhangi bir maddi karşılık ödemeden ve silah zoruyla tehditler savurarak onu ikinci kez ilişkiye zorlamasının ardından, bölgedeki trafik polislerinden yardım istemiş ve saldırganın çok rahat bir şekilde polislerle sohbet edip sonra da elini kolunu sallayarak olay yerinden çekip gitmesine isyan eden Hülya dört polis tarafından dövülerek gözaltına alınmıştı. Uğradığı şiddet sonucu iki kolu kırılmış olasına rağmen, toplum huzurunu bozmak ve polise mukavemet(!) iddiası ile çıkarıldığı Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından da 'kaçma şüphesi' ile tutuklu olarak yargılanmak üzere Ümraniye Cezaevine gönderilmişti. Hülya orada tek kişilik bir hücrede yirmi gün kaldıktan sonra verdiği dilekçe üzerine Kartal cezaevindeki travesti koğuşuna gönderildi. Olayın üzerinde bir aydan fazla bir süre geçtikten sonra, 31 Aralık'taki ilk duruşmaya cezaevi yönetimi tarafından 'aracımız yok, askerimiz eksik' vs. türü sebeplerle Hülya'nın getirilmediği duruşmada, hiçbirinde ne bir çizik ne de darp izi bulunmayan polisler, Hülya'nın kendilerine mukavemet(!) ettiğinde ısrar ettiler. Ayrıca olay yeri tutanağı polisler tarafından tutulduğu ve doktor raporunda da Hülya için kırıklardan hiç bahsedilmeden sadece kollarda şişlik ibaresi yer aldığı için Hülya'nın tutukluluğu devam etti.

Nihayet 25 Ocak 2005'teki ikinci duruşmaya avukatları tarafından Hülya'nın kollarının kırılmış olduğuna dair cezaevi sağlık dosyasının getirilmesi üzerine tahliye kararı çıktı. Bu şüphesiz acı bir tebessüm yaratıyor. Tahliye kararının ardından görüştüğümüz Hülya'nın avukatı Fatma Karakaş çoğu zaman adı işkenceye, kötü muameleye, hırsızla işbirliğine, gaspçı korumaya çıkan polisler tarafından 'polise mukavemetin' bir taktik olarak kullanıldığını ve en önemli delil olan olay yeri tutanağının da polislerce tutulmuş olmasının olayın aksini ispatlama şansını ortadan kaldırdığına dikkat çekiyor. Hülya'nın sanık olarak yargılandığı bu davanın üçüncü duruşması 22 Mart'ta yapılacak. Bununla birlikte Hülya'nın avukatları aynı olayda Hülya'nın polisler tarafından uğradığı ayrımcılık ve maruz bırakıldığı kasti şiddete istinaden bir suç duyurusunda bulundular. Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma sonucu, Kadıköy 6. Asli Ceza Mahkemesinde bir dava açıldı ve şu an dört polis bu davada aslında en başından beri olmaları gereken yerde yani sanık koltuğundalar. Bu davanın ilk duruşması ise 6 Nisan 2005 tarihinde gerçekleşecek. Hayatından çalınan iki ayın ardından Hülya şu an Lambdaistanbul'un ve arkadaşlarının destekleriyle daha iyi bir durumda. Ve hepimizin desteğine ihtiyacı var.

şiddet uzağımızda değil

Gün geçmiyor ki kadınlar şiddet görmesin, öldürülmesin. Erkekler ve devletler beraberce gencecik kadınların hayatlarına kast ediyorlar. Ne yazık ki, geçtiğimiz ay kadınlar açısından yine bol şiddetle geçti.

"Son yolculuğuna kendi ellerimle uğurlamak istedim." Böyle diyordu Sibel Sartık'ın annesi Gülbahar. Şırnak'ın Kumçatı beldesinde öldürülen beş kadın militanın cenazesi ailelerinden kaçırılarak Eruh mezarlığında bir çukura gömüldü. Nergis'i uzun saçları kesilmiş, kafası kan içinde, sağ göğsünün üstündeki derisi komple sökülmüş bir halde görmüş yeğeni. Aileler evlatlarının işkence edilmiş ve donarak ölmüş olduklarını ifade ediyor.

Tırnakların altındaki deri kalıntıları

İstanbul'da, Yeliz Telli, o gün arkadaşı Erman Ayan, komiser Ebubekir Temir ve Süleyman Uçar'la birlikte eğlenmek için türkü bara gitti. Ama canlı çıktığı eve kendisi değil cenazesi geldi. 25-26 Ocak tarihli Hürriyet Gazetesi haberine göre, Yeliz'in sol kulağının arkasında kurşun izine benzeyen bir delik, vücudunda darp izleri, şüpheli yaralar, sol kolunda iki tane diş izi, tırnaklarının arasında deri kalıntıları bulundu.
Erman Ayan, polise verdiği ifadede komiser Ebubekir ile Yeliz'in tartıştığını ve Yeliz'in arabadan atıldığını söylüyor.

Görünürde iki ayrı olay

Anlattığımız olaylardan birinde, dünyayı değiştirmek, yaşamı kendi ellerine alma kavgasını veren politik kadınlar söz konusuyken diğerinde; zorlu geçen yaşamını, kendince yaşamak isteyen, hayattan beklentileri olan, yaşamının daha başında bir genç kadın var.
Cansız bedenleri üzerinde kalan izler Sibel'e, Nergis'e, Yeliz'e, yani kadınlara boyun eğdirme arzusunun göstergesidir. Öyle ya kadın dediğin, denileni yapar, boyun eğer. Kadının makbul olanı uysal olanıdır. Onlara mı düşmüş siyasetle uğraşmak, kurulu düzeni değiştirmeye kalkmak, devlete kafa tutmak ya da geceleri eğlenmek için sokaklara çıkmak. Erkeğin gidelim dediği yere gitmem demek ne büyük suç.
Birbirinden farklıymış gibi görünen bu iki olay kadına yönelik şiddetin hiç de parçalı, birbirinden kopuk olmadığını gösteriyor. Bilakis çok örgütlü, yaşamın her tarafına sızmış durumda. Erkeklerin patriarkanın çıkarlarına hizmet eden, kadınları denetim altında tutmak için kullandıkları, "sesinizi çıkarırsanız tunç ellerimiz kafanızda," diyen şiddet...
Bu uygulamalarla sadece şiddet mağdurları cezalandırılmıyor. Tüm kadınlara mesaj iletiliyor. Bu yüzden Sibel'e, Nergis'e, Yeliz'e yapılanları sorgulamak, yapanlardan hesap sormak yerine ilk başta bu kadınlar yargılanır. Oysa şiddet, kız kardeşlerimizin yaşadıklarına arkamızı dönecek kadar bize uzak değil. Hayır demek her zaman, hepimizin hakkı. Farkında olmak ise ilk adım...

Su

Gözde Akgüngör

Yeşim Ustaoğlu: kendime ait bir göz

İz ve Güneşe Yolculuk filmleriyle tanıdığımız yönetmen Yeşim Ustaoğlu, üçüncü uzun metrajlı filmi Bulutları Beklerken ile bu kez bir sürgün hikâyesini anlatıyor. Rum olduğunu gizlemek zorunda kalan Eleni'nin hikâyesi bu. Karadeniz'de yaşarken 1916'da alınan bir kararla güneye sürülen Rumlar'dan biridir Eleni. Çocuktur o sırada. Kardeşi Niko'ya ne olduğunu bilemez ama kendisi bir Türk ailesi tarafından evlat edinilir. Artık Ayşe olmuştur. Koca bir hayatı bu sırla, bu yarayla sürdürür. Bu hesaplaşma Ayşe'yi, geçmişine dönüp kardeşi Niko'yu aramaya itecektir.

Yeşim Ustaoğlu, Yorgos Andreadis'in Tamama adlı romanından esinlenerek yazdığı senaryoyla Sundance Uluslararası Film Yapımcıları Avrupa Bölümü Senaryo Ödülü'nü aldı. Ardından, 2004 Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde Jüri Özel Ödülü ve Ayşe'yi oynayan Rüçhan Çalışkur da En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü kazandı. Bu arada, Karadeniz'deki çekimler sırasında, çileli Karadeniz kadınını, yayladaki yaşamı anlatan Sırtlarındaki Hayat adlı bir belgesel film de yaptı. Bize de Ustaoğlu'yla söyleşmek kaldı.

Sürgün, özel olarak anlatmak istediğiniz bir konu muydu yoksa Tamama'yı okuduktan sonra mı "Bunu anlatmalıyım" diye düşündünüz?

Genel olarak göç meseleleri zaten ilgimi çekiyordu. Ben Karadeniz'de ve aslında bütün Türkiye'de kültürler, altkültürler üzerine yoğun araştırmalar yaptım. Çok uzun zamandır ilgi alanımdaydı ama Tamama, konusu itibariyle beni çok etkiledi. Okudunuz mu bilmiyorum ama çok ilginç bir kitap. Filmdekinin benzeri bir gerçek yaşam öyküsünü anlatıyor; sürgünden etkilenen bir küçük kızın verdiği kararı ve ailesini kaybetmesi üzerine yapayalnız kalışının hikâyesi ve bir Türk aile tarafından büyütülmesinin hikâyesi var ama kitaptaki anlatım çok epik. Kitap, çocukluğundan itibaren alıp aile içinde neler olduğunu, nasıl yaşandığını uzun uzun anlatarak Tamama'yı bugüne getiriyor ve sonunda da kızkardeşiyle buluşmasıyla bitiriyor, çünkü biyografik bir kitap aslında. Bulutları Beklerken ise psikolojik bir dram ve Ayşe'nin iç dünyasına bakarak geçmişinin izlerini anlatıyor.

Kitaptakinden farklılaştırdınız...

Ben çok farklılaştırdım, başka bir yapı oluşturdum. Ayşe'nin sürgün sırasında evlat edinildiği zaman verdiği bir kararla korunmayı seçip kardeşinden ayrılmasını ve ondan sonra da ait olduğu bu topraklarda kalırken kendini de ifade edemeyip bir sır saklarken aynı zamanda bir büyük vicdani hesaplaşmayla yıllarca yüz yüze kalmasını anlattım. Kendisinin koruması gereken küçük kardeşi Niko'nun akıbeti hakkında hiçbir fikri olmadan yaşadığı için de önemli bir vicdan azabıyla ve suçluluk duygusuyla da nasıl yüzleştiği üzerine kurdum hikâyeyi.

Sürgün, kendi başına zaten yeterince ağır bir acı. Filmde bunun üzerine bir de suçluluk duygusu ekleniyor...

Tabii. Sonu gelmeyen bir sıkıntıyla yükleniyor. Belki onu koruyan aileyi çok seviyordu, onu koruyan aile, Süleyman Baba ve Selma ona kol kanat geriyor ve ailenin bir parçası haline geliyor. Ve o korunmayı seviyor. Vahşi bir hayvana dönmüşken büyük bir acı ve sıkıntıyla yolları katederken korunma yolunu seçiyor. İçgüdüleri onu öyle davranmaya iteliyor ama o arada diğer çocuklarla ve diğer yetişkinlerle kışlada barınan, evde kalmayı seçmeyen Niko'nun gitmesine de göz yumuyor. Yeni bir kararla öksüzler toplanıyor çünkü, onları toparlayıp götürürken hiçbir şekilde yanına gitmiyor, evin içinde perdenin arkasında kalakalıyor. Neticede bir karar veriyor. Bu onun artık ömürboyu üzerinde yaşayacağı bir sıkıntı.

Selma'nın ölümü ya da Tanasis'in gelişi sözkonusu olmasaydı da kardeşini arar mıydı Ayşe?

Olmasaydı herhangi bir sebeple de ararsı kardeşini. Tamama'ya bakarsanız, ilginç bulduğum bir özellik olarak bunu koruduğumu görürsünüz; Tamama bir aile kurmuyor kendine, Ayşe de kurmuyor. Her ikisi de hayatlarını, yaşadıkları ailenin içine hapsetmişler. Bir aile kurmak, yerleşmek ya da çocukları olsun kocaları olsun istememişler. Ama o ailenin çocuklarına, gelen torunlara onun dışında bütün çocuklara ve Selma'ya vakfetmiş kendini. O aileye hizmet ederek aslında bir gölge gibi yaşıyorlar.

Vefa borcu mu?

Biraz vefa borcu duyduğu için, biraz da o ailenin varlığıyla kendisini varettiği için. Büyüyen, serpilen, gelişen yeni bir şey kurarak varetmiyorlar kendilerini. Öbür taraftan Tamama'ya baktığınızda benim korumak istediğim, orada kadının yaşlanınca durup dururken konuşmaya başlaması. Torunlar torbalar çok şaşırıyorlar; kim bu kadın, nece konuşuyor, ne diyor, akraba da değil aslına bakarsanız. Bunu da öğreniyor aile.

Siz de Karadenizlisiniz. Ayşe'nin kaderini paylaşan insanlarla karşılaştınız mı?

Gayet tabii. Çocukken benzeri şeylerin hikâyelerini dinliyordum ama bunu çocuk gözüyle görebiliyordum, filmdeki Mehmet gibi. Bu hikâyeye başladığım zaman da, bir sözlü tarih çalışması sürdürdüm. Bir takım insanlarla, burdan göç edip de hâlâ orada yaşayan insanlarla, Selanik bölgesindekilerle görüştüm. Onlar çok yaşlandılar ama hâlâ hayatta olanlarla ve onların çocukları, torunlarıyla konuştum. Onların anılarını, sıkıntılarını dinledim. Sorgulamalara, vicdani hesaplaşmalara orada da burada da rastladım.

Ayşe'nin kendi içine dönmesiyle, komşularıyla arasında yavaş yavaş bir gerilim yaşanıyor...

Kadın içine kapandıkça, köylüler de onun suskunluğunu merak ediyor tabii. Aslında onun korkusu, konuştukça, ilişki kurdukça bir gün sırrını açık etmesi. Bu yüzden içine kapanıyor, bir hesaplaşma yaşıyor, kendisiyle onun derdi. Böyle olunca da köyden elini ayağını çekiyor. Sırrını paylaşabileceği tek insan Selma. O, yok şimdi, yapayalnız. Ona sırlar yükleniyor, "bu sırrı taşı" denilmiş. İnsanlar sırlarla ölebiliyor. O içe çekilme yavaş yavaş öfke de yaratıyor tabii. Bu vicdani sorumluluk öfkeyi doğuruyor çünkü. Yapamadıklarımıza karşılık öfke duymaya başlarız. O arada komşuları, onun içine şeytan girdi, bir sıkıntısı var diye onu kurtarmaya çalışıyor. Ama sonunda kadın patlıyor; "gidin burdan" diye. Ta ki mektup gelip Tanasis ortaya çıkıncaya kadar da kim olduğunu anlamıyorlar. O zaman anlıyorlar Hıristiyan olduğunu, Ayşe değil, Eleni olduğunu. Hâlâ inancını koruyup korumadığını bilmiyoruz ama.

Bastırılmış bir öfke var.

Var tabii. Bunlar, oralara gittiğiniz zaman daha rahat anlayabileceğiniz şeyler. Hele de 70'li yılları düşünürseniz... Komünist olanlara, solda olanlara karşı genel olarak tepki nasıldır? Özellikle sağdakiler için, ya dinsizdir ya imansızdır. Bir kısım nasıl kol kanat gerip hâlâ korunmaya çabalıyorsa diğer bir kısım da böyle öfkeli bir tepki veriyor doğal olarak.

Peki bu hikâyeyi neden 80 öncesi toplumsal ortamı katarak anlatmayı tercih ettiniz?

Demin bahsettiğim gibi... Sonuçta bir ötekilik, bir ayrıksılık durumu olduğunu kabul edersek, Cengiz'in hikâyesinde de Ayşe'nin hikâyesinde de bir örtüşme olduğu ortada. İkisi de dışlanmış bir çocuk ve kadın; birisi babası komünist olduğu için, öbürü "gavur" olduğunu dile getiremediği için. Dolayısıyla bir paralellik kurup, ikisinin kaderinin aynı yerde buluştuğunu göstermeye çalıştım.

Amatör oyuncular gerçeklik katmakla birlikte risk de barındırmıyor mu?

Şöyle bakmak lazım; size eğer seyirci olarak gerçeklik duygusu kattıysa, inandırmışsa zaten benim işim o, onu yapmak... Beceremiyorsam bunu yapmamam lazım.

Yönetmen oynatır yani...

Her yönetmen değil belki (gülüyor)... Fatma Teyze çok güzel birşey söyledi geçenlerde. "Başka biri olsa, erkek yönetmen olsa yapar mıydınız, bu kadar iyi oynayabilir miydiniz?" diye sordular, pat diye söyledi. "Hayır" dedi, "Buna inandık" dedi. Özel bir ilişki bu, tarif edemem.

Fırtına Vadisi'ndeki çekimler nasıldı?

Çok kolay değildi. Bölgenin bize gösterdiği sıcaklık ve yardım çok iyiydi. Biz oraya çok uzun zaman gittik geldik, oralarda yaşamayı öğrendik. Özellikle yaylaya çıktığımız kısım çok zordu. Kadınların hayatı bu açıdan bakıldığında çok zor, mücadeleci ama çok da güçlü. Kadının gücünün hem fiziksel hem manevi anlamda ne kadar sınırsız olduğunu da belirtmek lazım. Onlar bize yardım ettiler. O koşullar neydiyse, çekimler de öyleydi. Gördüğünüz gibiydi, hiçbir farkı yok.

Karadeniz kadınını anlattığınız Sırtlarındaki Hayat belgeselini çekmeye orada mı karar verdiniz?

Orada karar verdim. Tanıdıktı, bildiğim şeylerdi. Benim yayla deneyimlerim vardı ama bir sinemacı olarak bir kez daha yüzleşince... Yıllar önce bir kez daha yayla filmi yapmak istemiştim, o zaman yapamamıştım. Yeniden yaylalara çıkınca o istek çok depreşti. Onların sıkıntılarını, bir yandan güçlerini, hastalıklarını, ölümle olan ilişkilerini görmeye başladıkça elim kolum bağlandı. Bu belgeseli yapmadan çıkıp gidemeyeceğim gibi geldi.

İki projeyi aynı anda yürütmek kolaylaştırdı mı?

Orayı tanımak açısından evet kolaylaştırdı tabii

ama süreyi uzattı. Önce birini, sonra diğerini çektik.

Filmin başlangıcında Ayşe'yi tanımaya başladığımız bölümde belgesel havası da var. Sırtlarındaki Hayat da bu hikâyeyi tamamlıyor herhalde.
O tabii biraz daha yoğunlaşıyor kadınlara. Birer birer onların hikâyelerini daha iyi anlamaya çalışıyoruz. Özellikle yaylanın aşama aşama gidişini, doğayla, iklim koşullarıyla olan ilişkisini, yaşları kaç olursa olsun yaşlıların ne kadar inanılmaz bir güçle yaylaya çıkmadan hayatlarını sürdüremeyeceklerini... Gidememek ölmek gibi bir şey onlar için. Öbür taraftan da arka planda onlar için ne kadar zor koşullarda yaşandığını da anlattık; eğitim durumlarını, hastalıklarla olan ilişkilerini... Çünkü çok da ağır yük taşıyorlar. Aslında bunu daha çok kadınlar yapıyor. Ne tür hastalıklar yaşıyorlar, hastalandıkları zaman dağın başında ne yapabiliyorlar gibi bütün bu konuları detaylı olarak anlatıyor. Bir de onlar Laz aslında, Laz kültürüyle ilişkili onların türküleri, adetleri, aşkla olan ilişkileri...

Belgeselde ve filme de yansıyan atmosferde kadınların yaşadığı güçlükleri, kadınların sırtlarındaki hayatı anlatıyorsunuz. Kadın yönetmen oluşunuzun getirisi mi bu?
İhtimal benim daha çok dikkatimi çekti bunlar. İnsan biraz da acı çekiyor. Size yardım edecek insanlar ararken delikanlılar analarını çağırmaya başlayınca insanın ağırına gidiyor.

Filmin ilk kısımlarında erkek kahraman bile yok...
Vardı da analarını çağırıyorlardı işte. Varolanlar onlar zaten, dışarıya da göç veren yerler oralar. Erkekler çok gözükmüyordu, gerçek bunlar, saklayacak birşeyimiz yok.

Yabancı kurumlardan destek aldınız bu filmi çekerken. Anlattığınız hikâye de oryantalizme kaçabilecek, kritik bir yerde duruyor. Böyle bir endişe yaşadınız mı?
Anladığım kadarıyla oryantalizme kaçmadı zaten bu film. Benim de senaryoyu yazarken en çok dikkat ettiğim şeylerden bir tanesi buydu. Türkiye'de finans sistemi yok. Neden dışarıdan? Başka çaremiz yok, burada destekleyen hiçbir kurum ve kuruluş yok ki. Aslında şirketlerden söz etmiyorum, bağımsız, özgür sinema fonlarından sözediyorum. Pekçok sinema fonu da zaten bütçenin tamamını vermez, bir kısmını verir. Bir kısmını da başka biryerlerden toparlayıp bir bütçe oluşturursunuz kendinize. Bütün dünya da bunu böyle yapıyor. O yüzden de co-prodüksiyonlar, ortak yapımlar sinema fonlarından destek buluyor. Bu bir yandan çok zor bir iş, çünkü hem onları hem de kendinizi çok iyi ikna etmeniz lazım, işte bütün bu söylediğiniz endişeleri de ortadan kaldıracak çok iyi bir senaryo yazmanız lazım. Kimse oryantalizme para vermiyor aslına bakarsanız, iyi bir senaryoya para veriyorlar. Bu açıdan çok emek harcattıracak bir iş hepimiz için. Öbür taraftan da özellikle bu film için konuşuyorum, Türkiye'de biz kendi tarihimizi bilmiyoruz ki... Resmi tarih dışında resmi olmayanları, gerçek

tarihi bugün bile bilmiyoruz. Bugün bile etrafımızı yorumlayışımız hakkında duyarsızız, çaba göstermiyoruz ki, bunları bir de dışarıdakilerden beklemek, bizim hakkımızda bilgi sahibi olmalarını beklemek fazla iyiniyet. Dolayısıyla ben hem buraya hem oraya derdimi anlatmak durumundaydım. Ama senaryo sanırım sonunda onu halletti. Aslında çok yerel ama bir o kadar da evrensel bir anlayışla derdini hem oraya hem buraya anlatabilme yolunu bulabildi sanırım.

Kadınların kendi sözünü söylemesi anlamında bir kadın sinemasından sözetmek mümkün mü?
Bir kadın sineması belki var. Ben bu konuda her zaman, ne diyeceğimi bilemez bir halde buluyorum kendimi, ama kadın yönetmenlerin en azından belli organizasyonlar içinde yer aldığı ve filmlerini gösterdikleri festivaller var. Ama kendi adıma ne diyeceğimi bilemiyorum. Kadın sineması diye bir ayrım yapmayı çok fazla istemiyorum. Çünkü bu tür kategorize etme durumlarında kadınları hemen belirli duyarlılıkların içine hapsetmeye çalışıyoruz. Erkekler de bu konuda kendilerine düşeni(!) hemen sahipleniveriyorlar. Bazı konuları, daha zor meseleleri onlar yapabilirlermiş gibi. Sonra da hiç bir şey yapmıyorlar. Dolayısıyla kategorize edilme durumundan çok hoşlanmıyorum yani.

Kadınların algılayış ve aktarış biçimleri farklı olabiliyor ama...
Olabilir, buna bağlayabilirsiniz. Ama oradaki inandırıcılık açısından veya insan ilişkilerine yoğunlaşabilme açısından bir şey bulabilirsiniz. Ben kendim de hissediyorum bunları, halletmeye çalıştığımız şeyler, hakikaten çok zor kurulan ilişkiler ve işler. Erkek olsaydım nasıl olacağını kestiremiyorum, başka türlü bir gözüm olabilir miydi? Hiç onu bilemiyorum. Kendime ait bir göz bu benim.

Türkiyede'ki Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali gibi etkinlikleri nasıl buluyorsunuz?
Ben de bazı festivallere, organizasyonlara gittim tabii ki. Aslına bakarsanız söylemek istediğimi tam ifade edemedim herhalde. Kadınlar, ataerkil bir toplumda yaşadığımız için çok zor bir şey yapıyor. Genelde sanatçıların işi çok zor ama kadınsanız ilk reaksiyonu da genel sistemden görüyorsunuz. Çok zor yapılan bir şeyi bir kadın eli yaptıysa herkes buna negatif reaksiyon gösteriyor. Sistem böyle çalışıyor. Herkes paydayı belli başka bir yere çekmeye çalışıyor. Bu festivalleri de dikkati belirli bir yöne odaklama konusunda önemli buluyorum.

Aldığınız tepkiler nasıl?
Genel olarak çok iyi içeriden de, dışarıdan da, Yunanistan'dan da. Seyirciden özellikle çok hoş bir tepki geliyor. Tabii ki tahmin ettiğim anti reaksiyonlar ve hazımsızlıkları da görüyorum. Filmin bütününü algılama zorluğu çeken ve üzerinde konuşma, tartışma cesaretinde bile bulunamayanları da gördüm. Zaten tahmin edebiliyordum böyle tepkileri.

Ne tür hazımsızlıklar?
Bilmiyorum basını takip edebildiniz mi?

Ben genelde olumlu eleştiriler gördüm.
Genelde olumlu ama mesela "Neden bu filmi yapmış, ne gereği vardı, senaryo olmamış" diyenler. Sinematografik açıdan bile bakamadan aslında, İki üç yazı çıktı böyle. Ama önyargısız seyircinin beğenisini etkilemeyecek kadar cılız kaldı onlar. Aslında maalesef aydınlarımız çoğu zaman ya toplumun gerisinde ya da sistemin içinde erimiş vaziyette.

Tartışılmasını istiyordunuz tabii.
Tabii. Tartışmanın da dışında insanlar bilmedikleri bir tarihi dönemi öğreniverdiler. Ve tartışmaya başlandığını hissediyorum. Sürgünün, dünyanın neresinde olursa olsun böyle bir ayrılığın, acının hesaplaşmanın izlerini bugüne taşınması açısından da sanıyorum pek çok insan pek çok soru sormaya başladı filmi izledikten sonra.

Handan Koç

şeriatçı kısa Kalemşör Kürek

Geçtiğimiz yıl boyunca 100. doğum yılı vesilesiyle anılan, Türk muhafazakârlarının 'üstad'ı, 'şairler sultanı'nı biraz yakından tanıyalım dedik. Gördük ki kadınlar için tek önerisi var, o da şeriat.

2004 yılı içinde Necip Fazıl şerefine pek çok etkinlik yapıldı. Ama bence Necip Fazıl'a verilen hediyelerin incisi Yapı Kredi Yayınları'nın, 'üstad'ın şiir kitabı Çile'yi şık bir şekilde yeniden yayınlaması oldu. Necip Fazıl portresi, eski yılın son günleri ve yeni yılın ilk ayı boyunca, Beyoğlu YKY kitapevi vitrinini süsledi. Daha önce Nazım Hikmet kitaplarını basan yayınevi böylece onun ve fikirlerinin baş düşmanı olan Necip Fazıl'ı da listesine katarak günümüz egemenlerinin herkesi aynılaştırma hırsını göstermiş oldu. Bu büyük sermayenin düşmanlarını kendi pelerini altında gömme merakıyla açıklanabilir. İşin bir diğer yönü ise ölülere saygısızlık. Neyse. Türk sağcısının gönlünde yüce bir yer sahibi olan bu erkeği sadece Kaldırımlar şiirinin yazarı olarak görmek eksik olur. Kadınlar dahil, bütün ezilenlere karşı şehirli bir vaiz olarak, yaptığı politik hizmetin anılmasında bence yarar var.

İnce zevklerin insanı

Otuz yaşına kadar başta kumar olmak üzere pek çok zevkin peşinde koştuğu Beyoğlu, Necip Fazıl'ın hayatında hep önemli bir semt olmuş. Bir yazar olarak bankalarla olan ilişkisi de eskilere dayanıyor. 1936 yılında İş Bankası'nın ve Celal Bayar'ın desteğiyle Ağaç isimli dergiyi çıkaran Kısakürek 1940 yılında CHP Sanat Ödülü'nü almış. Bu yıllarda arkadaşları olan Ahmet Kudsi Tecer ve Ahmet Hamdi Tanpınar gibi milletvekili olmayı beklediği halde İsmet İnönü'nün onun adının üstünü çizdiği ve bunun ondaki koyu İnönü aleyhtarlığında rolü olduğu da hakkında yazılanlar arasında yer alıyor. Türkiye muhafazakâr siyasal düşünce tarihinde özel bir yeri olan Necip Fazıl'ı tevazuun ve tasavvufun çilekeş bir neferi olarak bilmek çok yanlış olur. Onu atlara ve antikalara meraklı, şık giyinmeye özen gösteren, şatafattan hoşlanan, aile hayatını Babanzade'lerden olan eşiyle bir yalıda sürdüren ve kendini çokça beğenen ,devlet eliyle burslu olarak Paris'e gidip okulunu bitirememiş, bohem alemlerde bulunmuş bir "beyzade" olarak tanımamızda yarar var. 1934'te Beyoğlu Ağa Camiinde vaaz veren Nakşibendi şeyhi Abdülhakim Arsavi'nin

doğum yeri olan Van ve Anadolu toplum yaşantısına bütün yönleriyle uzak olan Necip Fazıl, belki nadim bir kumarbaz olmak için ilgi kurduğu Nurcularla bağını, kendi hayat biçimini değiştirmemek kaydıyla son nefesine kadar kesmemiş.

Her devirin antikomünisti

Kısakürek'in, daha 1936 yılında Ağaç Dergisi'nin ilk sayısında bir menfi cereyan olarak tanımladığı komünizme karşı, "bunları fikirle durdurmaya imkân yok, onu aynı ateşte yanan bir hayat ve insan hamlesi ile önlemek mümkündür" diye yazmış. Onun anti-komünizmi Türkiye'ye özgü faşizan-milliyetçi bir modernleşme korkusu propagandasıyla bir ara yürümüş, politik etkisi geleneksel değerlerin bağlı erkeklerin ruhunda yarattığı fırtınayla başı gitmiştir. O bir mucize vaaz etmiştir. Dillerde dolaşan şiiri Sakarya şöyle biter; "Y O'nun, varlık O'nun, gerisi hep angarya/Yüzüs çok süründün, ayağa kalk Sakarya!" Bir ilah güce dayanan üstünlük ve kurtuluş vaadı, Kahramanmaraş katliamının yaşandığı yılla MHP'li olarak geçiren Kısakürek'in hitabını özünü oluşturur. Kendini felsefi olarak ruhçuluğun savunucusu olarak konumlandıran Necip Fazıl, bir "islam inkılapçısı" olarak her konuda görüş neşretmiş. Süslü ve etkili Türkçe'si, polemiğe merakıyla muhafazakâr Türk sağcılığının bir gururu olarak ömrünü sürdürmüş. Kuruluş döneminde Erbakan'ın MNP'siyle yakın olmuş 1978'de MHP'ye girmiş, 12 Eylül sonrası, 1983 yılındaki ölümüne kadar, inzivaya çekildiği odasında hizmet verdiği liderse Turg Özal olmuş.

F. Neslihan Kısa

Doğuştan üstün insan

Kısakürek 1980 yılının Mayıs ayında, o zama başında Tercüman Gazetesi yazarı Ahmet Kabaklı'nın bulunduğu Türk Edebiyat Vakfı'n şairler sultanı olarak ödüllendirilmiş. B törene dönemin Milli Eğitim Bakanı katılmış. Aydınlar Ocağı başkanı Süleyman Yalçın bir tıp profesö olarak bu törende yaptığı konuşmada şöy demiş: "Üstad bilinen mutad insan bedeni ya ve kabiliyetinin çok ötesindeki bir bünyenin sahibidir. Bu farklılık onu gözünden hafızasına ,

dikkatinden damar ve sinirine kadar her kesiminde çarpıcıdır... Türk'ün, İslam'ın ve insanlığın tarihinde ismi ayrı müstesna ve unutulmaz bir isim olarak parlamaya devam edecektir. "Büyük Doğu'daki künyesi şöyledir: "Kayıtlı bir şecereyle Şeyhülislam Mevlana Behtüt Hazretlerine dayanan ve Osmanoğulları'ndan daha eski bir familya olan Dulkadiroğulları'na bağlı Kısakürekler soyuna mensuptur". Necip Fazıl, milliyetçi mukkadesatçı çevrelerde üstün bir insan arayan birçok genç erkek ve kadını üstünlükler düzeninin ilahi bir sesi olarak etkilemiştir. Necip Fazıl'ın, "Ruh, mucize, büyü, şiir doğuda; çürümüş madde batıda" formülü bu çevrenin erkeklerinin Avrupa kompleksine ilaç olmuştur.

Yüzde yüz İslami çerçeve

Necip Fazıl için kadın konusu hiçbir zaman çetin bir hal almamıştır. Her zaman, "kadının İslam inkılabı içindeki yerini şeriatın sınırları çizer," demiş ve İslam'da reform düşüncesine sonuna kadar karşı çıkmıştır. Ona göre bu inkılabın kadınları, "cihanın en zarif ve en cazibeli kadınları" olacaktır. Onlar şeriatın "örtmeğe mecbursun" dedikleri her noktalarını örtecekler ve "örtmeğe mecbur değilsin" dediği hiçbir noktalarını örtmeyeceklerdir. Necip Fazıl her zaman kara çarşafa karşı durmuştur. Dolayısıyla Türkiye'nin aynı zamanda egemenlere yakınlığı olan bugünkü İslamcılarının yaman çelişkisi onda da mevcuttur. Şeriatı hem vaaz etmiş hem de onun softalıklarından azade olmaya çalışmıştır. Necip Fazıl, kadınların çalışmasına karşı değildir, kadınların birinci dalga feminizmin etkisiyle gelişen bilincine ise karşıdır. " İslami inkılabın kadınlarından yüzde yüz İslami çerçeve içinde ve bilhassa kendi cinsini yetiştiricilik vazifesiyle muallim, doktor, hastabakıcı, muharrir, sanatçı, alim, kâşif çıkacak; ve bilhassa fahişe çıkmayacak, bar artisti çıkmayacak, sarhoş şarkıcı çıkmayacak, göbek atıcı çıkmayacak ve nihayet başı boş işçi ve memur yaftası altında cinsiyetini azmanlığa götürmüş pis ve yırtık nevilerinden hiçbiri çıkmayacaktır"(1) Bu pis ve yırtık neviler tahmin edeceğiniz gibi haklarını arayan kadınlardır. Necip Fazıl ağzına hiçbir zaman kadın hakları kelimesini almamış her zaman Tanzimat'a ve Kemalizm'in kadınlarına olan nefretini ifade etmiştir. Eşitlik peşinde koşan kadın onun gözünde "kadınlıktan çıkmıştır."

Ya erkeklik mahkûm olursa?

Cumhuriyetin Ellinci yılında kaleme aldığı Türkiye Manzaraları kitabı, İdeolocya Örgüsü gibi bölüm bölümdür. Kadınlarla ilgili bölümde şöyle yazar: "Bugün güya gasp edilmiş haklarını kendisine verdiği için herkesten fazla devrimci geçinen Türk kadını bilmelidir ki, aynı devrim kendisine de kadınlığını kaybettirmiştir." Necip Fazıl her zaman geçmişin kutsal değerlerini koruma misyonuyla vaaz veren bir yazardır. Korunması gereken değerlerden birini ise hakim erkeklik olarak şöyle belirtir: "Devrim dedikleri hadisenin ruhları bomboş bırakması yüzünden meydana gelen afet!..Artık susuz insana gaz içerek nefsini tatminden başka yol kalmamakta....Hâkim erkeklik yerine, mahkûm takallüs geçmektedir. "Takallüs bir organın çekilip büzülmesi demektir. Anlaşılan Necip Fazıl'ın modern hayatın erkekliğin fiziksel hâkimiyetine zarar vereceği yönünde bir korkusu da vardır. Ama yazar kadını açık bir şekilde tasvir ederken korkusuzdur: "Kadın bir fikirdir; erkekte fatihlik sembolüdür, İslamiyet'te de bu bakımdan, yani öz mahiyeti bakımından değerce büyüktür... Kadının erkek üzerinde rolü de Allah'a erme yolunda yardımcıdır."

Fedakâr annenin şımarık oğlu

1948 tarihinden itibaren bazı aralıklarla 350 sayı çıkardığı Büyük Doğu, onun kadrolarını gönlünce ayarladığı bir dergi olmuştur. Necip Fazıl, tek çocuk alışkanlıklarını dergiyi çıkarırken de sürdürmüş. Necip Fazıl'ın anılarından büyükbabası tarafından aşırı şımartılarak büyütüldüğü, her zaman tek oğul olarak ailedeki kadınlara ve hizmetçilere kötü davranma hakkı olduğu ve bundan hiç rahatsız olmadığı anlaşılıyor. Şöyle anlatmış:

"Dedem cici annemi ve hizmetçileri haşlıyor. Bir benim başım dik. İstersem avaz avaz haykırabilirim, büyük babamı da susturabilirim. Bana izin sonsuz." , "Konağın ruhu büyükbabam, ben de onun ruhuyum. Babadan oğula içinde yaşattığı soy idealinin en mükemmel numunesiyim" (2) Necip Fazıl'ın tezleri komünizmin solduğu bugünün dünyasında çok işlevli değil diye düşünülebilir. Ama şu da var. Üstün Türk-İslam insanı idealinin soydan soya taşıyıcısı olan erkeklik ve onun ulvi yardımcısı kadınlar modelinin sözcülüğünü yapmada ondan daha üst rütbeye çıkacak biri henüz yok. Üstelik milli-manevi iklimimizin organik bir ürünü olan, bu faşizan sesine kavruklaşan ve yozlaşan toplumun bugün de ihtiyacı var. Necip Fazıl, İstanbul'un köklü ve zengin ailelerinden birinin iyi eğitimli kızı olan eşi Neslihan Hanım'dan hep saygıyla bahsetmiş. Ona beş çocuk veren ve hep yanında olan bu kadının saygı uyandıran en temel vasfı eşine saygısı olarak aktarılıyor. 1950'li yılların Büyük Doğu dergilerinde onun yazdığı Battal Gazi film senaryosunun bölüm bölüm yayınlandığını gördüm. Başka neler yapmış? Necip Fazıl'ın iyi hazırlanmış internet sitesi onun biyografisini vermiyor, eserlerinden bahsetmiyor. Sitede Babanzade ailesinin soy kütüğü yayınlanırken, Neslihan Kısakürek, hakkında Necip Fazıl'ın anlattıklarıyla yer alıyor. O ne fedakâr, çileli kadındı diye. 'Üstad'ın annesinin künyesinde ise dil iyice oturuyor. "Necip Fazıl'ın annesi Girit muhacirlerinden bir ailenin kızı, kayıtsız şartsız teslimiyet örneği, derin ve fedakâr Türk kadını Mediha Hanım'dır." Bu alemde bir kadında üstün özelliğin "fatihe" yani erkeğe teslimiyet olarak görülmesi ne yazık şaşırtıcı değil.

(1) Büyük Doğuya Doğru / İdeolocya Örgüsü / Hilal yayınları 1959.
(2) Akt. Yalçın Küçük / Aydın Üzerine Tezler, Cilt 5

Gülfer Akkaya / Beyhan Demir

Gülnur Acar Savran:
sistemin temeli
kadının görünmeyen emeği

Beden Emek Tarih- Diyalektik Bir Feminizm için adlı yeni kitabı vesilesiyle görüştüğümüz Gülnur Acar Savran'la kadının görünmeyen emeğinden başladık, Avrupa Birliği'ne varan uzun bir görüşme yaptık. Gülnur Acar Savran Pazartesi'yi okuyan herkesin tanıdığı bir isim, kendisine bunca zamandır biriktirdiklerini bizimle paylaştığı için teşekkür ediyoruz.

Kadınların ezilmesini nasıl tanımlıyorsunuz? Daha doğrusu, kadınları ezen kim? Sistem mi? Hangi sistem? Kapitalizm mi, ayrımcılık mı yoksa?

Tabii ki kadınları ezen, baskı uygulayan, şiddet uygulayan, sömüren erkekler. Fakat bunu söyleyip burada duramayız diye düşünüyorum. Çünkü bir toplumsal tahlil yapmak ve buradan politik bir perspektif çıkarmak için, bu erkeklerin toplumsal konumlarını belirlemek gerekiyor. Bugün, kadınları patriarkal kapitalizm ya da kapitalist patriarka içinde konumlanmış, belirli toplumsal ilişkiler içinde yer alan erkekler eziyor. Ve bu toplumsal ilişkileri ifade eden de benim açımdan, patriarkal kapitalizm ya da kapitalist patriarka. Kadınlar ve erkekler bir egemenlik ilişkisi içinde tanımlanmış iki toplumsal grup oluşturuyor. Bu toplumsal gruplardan biri egemen, erkekler, diğeri de ezilen toplumsal grup, yani kadınlar. Egemen olan erkekler, kadınların emeğine, kimliğine, bedenine el koyuyor; kadınların bedenini, emeğini, kimliğini denetliyor. Egemen olan toplumsal grubun mensupları, yani erkekler bu egemenlikten çeşitli çıkarlar sağlıyor; çok somut, maddi çıkarlar... Hem kapitalist patriarka ya da kapitalist patriarkadan söz edip, hem de kadınları ezenlerin bizzat erkekler olduğunu söylemenin anlamı bu. Ayrımcılığa gelince: Ayrımcılık bu egemenlik biçiminin sadece bir boyutunu ifade eden bir terim. Kadınların çeşitli alanlardan ve faaliyetlerden dışlanmasını ve kadınlarla erkekler arasında haklar ve imkânlar açısından eşitsizlik olduğunu ifade ediyor. Ama, bunun yanısıra, bu egemenliğin çok daha köklü, derinlerde kök salmış boyutları var. Sömürü böyle bir şey. Baskı, şiddet böyle bir şey.

Sömürü kısmını nasıl açıklıyorsunuz? Kitapta da Christine Delphy ile tartıştığınız nokta da bu değil mi?

Delphy'den esas ayrıldığım nokta şu benim: Bütün erkekler bütün kadınları aynı biçimde sömürmüyor. Ev emeği bağlamında çeşitli el koyma, sömürü biçimleri var. Bazı kadınlar, sadece ev içinde karşılıksız emek harcıyor, tam zamanlı ev kadınlığı yapıyor. Ve emeklerine bu biçimde el konuluyor. Bu tamamen köle sömürüsüne benzeyen bir sömürü biçimi. Başka bazı kadınlar hem kamusal alanda ücretli işlerde çalışıyorlar hem evde karşılıksız emek harcıyorlar. Bu kadınların evde maruz kaldığı sömürü, köle emeğinin sömürüsünden farklı. Kadınlar aile işletmelerinde de karşılıksız emek harcıyorlar. Oradaki sömürü, dar anlamıyla patriarkanın sömürüsü, yani aile babasının bütün aile üyeleri üzerindeki sömürüsü. Dolayısıyla, bütün kadınlar bütün erkekler karşısında tek bir sömürüye tabi değiller. Farklı farklı el koyma, sömürü biçimleri var.

Ev içindeki sömürü için de mi patriarkal kapitalizm kavramını kullanıyorsunuz?

Evet. Kapitalizme özgü yeniden üretim alanı o. Ama kuşkusuz orada da bir emek harcanıyor, üretim yapılıyor. Orada da bir sömürü ya da el koyma var. Sömürü kavramını bütün kadınların durumunu açıklayan tek bir bilimsel kategori olarak kullanmamamın nedeni, farklı sömürü biçimlerinin olması.

Patriarkal sömürüyü yoğun biçimde yaşayan ev kadınları açısından Türkiye koşullarında özgürleşmenin olanaklarını biraz açabilir misiniz, görünmeyen emeğin görünür kılınmasının tek imkânı kamusal alana çıkmak mıdır?

Kamusal alana çıkmak, ücretli bir işte çalışmak, politik olarak kendini ifade etmek, eğitim kültür haklarından yararlanmak tabii ki kadınlar için özgürleşmenin bir boyutudur. Fakat benim sözünü ettiğim görünmeyen emeğin görünür kılınması meselesi bundan çok farklı bir şey. Kitapta, görünmeyen emeğin görünür kılınması için olası yollardan biri olarak kamusal alandaki bakım işlerinin değerinin yükseltilmesinden söz ediyorum. Kamusal alandaki bakım işlerinden kastım, çocuk bakım merkezleri, sağlık kurumları, yaşlılar için merkezler vb... Buralarda çalışanların emeğinin nitelikli emek haline getirilmesi, yani bu işler için verilen eğitimin düzeyinin yükseltilmesi...İşte bu emeği değerli hale getirmek, dolaylı olarak ev emeğini görünür hale getirir, bu emeğe değer verilmesine yol açar. Tabii ki tek başına bu yeterli değil. Ev

içinde emeğin görünür hale gelmesi ve değer kazanması için başka yöntemler de mumkün Bunlardan en etkilisi, en çarpıcısı, tabii ki kadınların ev emeğinin ölçulmesi. Çeşitli ülkelerde sosyal politikalara temel oluşturması açısından ölçuluyor kadınların evde harcadıkları karşılıksız emek. Ve bu ölçumlerde kadınların evde harcadığı karşılıksız emeğin devasa bir miktar oluşturduğu ortaya çıkıyor. Bu emeği ölçmenin ıkı yöntemi var. Bir tanesi daha yaygın; dığeri zaten pek kullanılamayan bir yöntem anladığım kadarıyla. Daha yaygın ve elverişli olan yöntem şu: Bakım ve ev işleri kamusal alanda ya da evlerin içinde ücret karşılığı yapıldığında, bu insanlara, profesyonellere ödenen ücretler göz önüne alınıyor. Kadınların ev içinde yaptıkları işlere harcadıkları zaman göz önune alınıyor. Ve bu temelde kadınların ev içinde harcadıkları emeğin değeri, ortaya çıkıyor. Bunun tabii bazı zorlukları var. Çunkü, ev içinde yapılırken bu işler, dışarıda yapıldığından farklı olarak (ya da ev içinde ucret karşılığı yapıldığından farklı olarak) birbiriyle iç içe geçmış bir şekilde yapılabiliyor. Duzensız, bir biçimde yapılabiliyor;sırası yok, mesaisi yok. Bir yandan çocuğu uyuturken, bir yandan utu yapmak, bir yandan öbürünun ödevini dinlerken bir yandan da fasulye ayıklamak mumkun. Dolayısıyla da, burada belli zorluklar var. Ama sonuç olarak yapılabiliyor. Ve çok şeyi ortaya çıkarmış oluyor. Emeğin ölçulmesi için ikinci yöntem ve daha zor olan, daha az kullanılan yöntem ise şu: Ev kadınının dışarıda ucretli bir işte çalıştığı zaman yaptığı iş, ya da eğer meslek sahibiyse mesleği, ne kadar ücret getirirdi o kadına, buna bakılarak bir değer biçiliyor. Fakat, bu da tabii çok karmaşık bir hesabı gerektiren bir şey. Burada şöyle bir sorun var: O kadın doktorsa, doktorluk yaparken alacağı ucretle, ev işlerine harcadığı emeğin değeri aynı değil. Bu toplumda değil. Çunkü bu toplum eşitsiz, hiyerarşik bir toplum. Ama bu ıkı yöntemden söz etmek mumkun. Kadının ev içinde harcadığı emeği görünür kılmak için izlenecek üçuncü bir yol da, çeşitli sosyal hak talepleri: örneğin ev kadınları ıçın sağlık sigortası, emeklilik. Çunku, bu şekilde kadınların ev kadınları olarak da çalışanlar olduğunun adı konmuş oluyor. Bu da yine emeğin görunur hale gelmesi için bir yöntem. Tabii geçtiğimiz dönem medeni kanunda yapılan yeni mal rejimi duzenlemesi de böyle bir görunurluk sağlıyor. Kuşkusuz yalnızca mulkü olan ailelerde somut bir sonucu oluyor bu mal rejiminin, ama ideolojik olarak önemli butun kadınlar açısından da: Sonuçta bu mulkun yaratılmasında kadının da emek harcamış olduğunu dolaylı olarak ortaya çıkarıyor. Tum bu yöntemlerin dışında, bu taleplere ve bunların kadınlara getirdiği kısmı guce dayanarak, ev ve bakım işlerinin cinsiyetler arasında eşitlikçi bir iş paylaşımı için mücadele dananın kuyruğunun kopacağı yer. Bunun bir yolu, medeni kanunda, evlilik tanımında, tarafların kimliklerinin, ödevlerinin, sorumluluklarının tanımlandığı yerlerde erkeklerin ev işlerinden sorumlu olduğunu,onların da yukumluluğu olduğunu bakım ve ev işlerinin, eşit paylaşım gerektiğinin kaydedilmesi. Kendi başına bir şey sağlamayacak olsa bile, bu da ideolojik mucadelede kadınlara güç kazandıracak bir şey.

Son yıllarda ben, her tur örgut, yapı ve eylem dışında kaldığım için bu konuda çok fazla şey söylemekten çekiniyorum. Benim açımdan, kadınlarla erkekler arasındakı nesnel ezme ezilme ilişkisi, egemenlik ilişkisi, kadınlar arasındaki butun farklılıkların ötesinde, kadınların bir kolektif politik özne olarak davranmalarını mumkun kılan bir şeydir. Buradan bir olanak çıkar. Tabii kı bu, kendiliğinden olan bir şey değildir. Nesnel konumun politikaya tercumesi, politik taleplerle ifadesi ve kolektif politik iradenin oluşturulması politik bir sureçtir. Kadınlarla erkekler arasındaki butun farklılıklara rağmen bunun mumkun olduğunu duşunuyorum. Bu sorudan somut olarak şunu anlamalıyım herhalde: Sosyalist örgutlerde ve Kurt örgutlerinde çalışan kadınlar bir yanda, feminist yapılarda çalışan kadınlar bir yanda, bunların arasındaki karşılıklı ilişkiler problemi. Iki şey söyleyebilirim bu konuda. Biri, politikalar açısından feministlerin konumlarının ne olduğu, ne olabileceği; bir de örgutsel yapılar ve sayısal eşitsizlik açısından meseleye nasıl yaklaşmak gerektiği. Politikalar açısından bir örnek şu: Turkiye'de Kurt kadınlar eskiden beri hep ifade ettiler, ediyorlar da, kadınlıklarını her zaman Kurt kadınlar olarak yaşıyorlar. Kurt kadınlar olmanın dışında bir kadınlık halı yaşamadıklarını ifade ediyorlar. Her zaman Kurt olmanın dolayımından geçiyor onların kadınlığı. Ve bu bence yadsınamayacak bir şey. Aslında sadece Kurt kadınları için de söz konusu değil Başka ulkelerde siyah kadınlar da öyle tanımlıyorlar. İşçi kadınlar için aynı şey söz konusu olabilir. Bence, zaten, üst ve orta sınıftan, beyaz, heteroseksuel, egemen ulustan olmayan tum kadınlar için söz konusu bu. Yani, birden fazla ezme ezilme ilişkisinde, ezilen konumunda olan kadınlar, kadınlıklarını hep bu ezilmişliklerin suzgecinden geçmiş olarak yaşıyorlar. Öznel durum bu. Nesnel olarak, bız erkek egemenliğinden, bütün erkekler karşısında bütun kadınların bir kolektif irade oluşturabileceğinden söz ediyorsak da, öznel olarak yaşanışı böyle. Fakat ben hâlâ hareket içinde, politikaların saptanmasında, değerlendirilmesinde bir takım nesnel ölçutlerin mumkun olduğunu düşunuyorum. Eğer bir kadın kurtuluş hareketinden söz ediyorsak, bu nesnel ölçütlerin mumkun olduğunu duşünuyorum. Yeniden Kurt kadınlar örneğini ele alacak olursak: Ezilen ulusların, ayrımcılığa uğrayan etnik grupların, ırkların kadınları için aile ve analık-doğurganlık yuceltmesi yapmak hep bir olasılıktır. Ezilen uluslar, ayrımcılığa uğrayan ırklar bu duşman ortamlarda aileyi bir sığınak olarak algılayabilirler. Dolayısıyla öznel olarak kadınlık hallerini yaşayışlarında aile, onlar için olumlu bir anlam taşıyabilir. Keza analık ve doğurganlık ulusal hareketlerde, ezilen uluslar söz konusu olduğunda bir ulusal kimliği ortaya koymanın bir yolu olarak görulebilir. Bir de tabii ulusal hareketlerde asker doğurmak dıye bir şey vardır. Bu öznel eğilimlere rağmen, ben feminizm açısından, erkek egemenliğinin nesnel tahlilinden bazı ölçutler turetmek mumkundur dıye duşunuyorum. Aile, analık kurumu ve doğurganlığın yuceltilmesi, feministlerin ne olursa olsun eleştirmeye hakları

olan şeylerdir. Farklılıklarımız diyerek, Kürt kadınları kadınlıklarını ulus kimliği dolayımından geçerek yaşıyor diyerek, bunu hoş gösteremeyiz. Eğer kadın kurtuluşundan söz ediyorsak, bunların yuceltilmemesi ve politikalarda buna özen gösterilmesini talep etmek, bu hareketteki feministlerin hakkıdır. Bu bir örnek. Nesnel konumun neden bize eleştiri kriterleri verdiğini anlatabılmek için bu örneği verdım.

Kadın hareketi kavramını kullananlarla kadın kurtuluş hareketi kavramını kullananlar arasındaki ideolojik fark da önemli galiba. Çünkü kurtuluş kelimesi ortadan kaldırıldığında, farklılıklarımızla yanyana durmak gibi kavramlara daha çok yer açılıyor...

Kadın hareketinde kadınlar için bir şey yaptığını iddia eden herkese yer var. Ve burada nesnel kriterler getirmek çok zor. Devlet, sermaye, herkes orada at koşturuyor. Dolayısıyla ben, kadın kurtuluş hareketi ve feministler açısından değerlendiriyorum durumu

Geriye dönüp, meseleye örgütsel yapıların ağırlığı açısından ve sayısal açıdan baktığımızda, karma örgutlerin kaçınılmaz olarak sayısal ustunluğu var. Bu böyle de olacaktır. Örgütlenme ilkesi itıbariyle de böyledir. Dolayısıyla da karma örgütlerden gelen kadınların kadın hareketi içerisinde feministleri marjınalleştirmesi her zaman bir potansiyel tehdit. Böyle olunca, geçmişten beri feminıstlerın hep yaptığı gibi, sayıların öne çıkmayacağı eylemlere, feministlerin kendilerini ifade edebileceği eylem biçımlerini zorlamak, savunmak yapılabilecek şeylerden bir tanesi. İkıncisi de hep bıldiğimiz, karma örgütlerın erkeklerının kadın hareketine bulaşmasını engellemeye çalışmak. Bunun ötesinde feministlerin ideolojik olarak, kadın kurtuluş hareketinde bır üstünlükleri olduğunu duşunuyorum. Çunkü butun tahlil ve politikaları kadın kurtuluşu açısından geliştirilmiş tahliller ve politikalar. Dolayısıyla da karma örgütlerden gelen kadınların feministlerin kendilerini ifade etmelerinde onlara yol açmalarının önemli olduğunu düşunuyorum. Bu o kadınların kendileri için de gereklı. Gerek kendi karma yapıları içinde kendi sözlerini söyleyebılmeleri için, gerekse de kendi özgul alanlarının mücadelesı dışında kadın kurtuluşu ıçın mücadele etme imkânına sahip olmaları ıçin, buna yol açmak onların da yararınadır diye duşünuyorum. Fakat bunun ötesinde sihırli bir formül yok. Tabıı gunümüzde feminist hareketın ırtıfa kaybetmesiyle bağlantılı olarak da bu mesele iyice güçleşti diye duşunuyorum. Başka bır yerde de söyledim. ÖDP'nın kuruluşuyla birlikte, çok fazla feminist enerjinin ÖDP'ye akıtıldığını, dolayısıyla da karma örgütlerden kadınların da katıldığı harekette, feminıstlerın kendi yapıları ve kendı kimliğiyle varolmalarının daha da güçleştiğını söyleyebılırız. Burada bır de kişisel özeleştırı: ÖDP'nin kuruluş sürecinde bu kadar buyuk bir rıskı öngörememiştim.

Mumkun tabıı. Bunun için çalışılmalıdır da. Karma örgütlerde feminist ıdeolojinin bazı politikaları feminist eleştırının süzgecınden geçirmesı mumkun ve bu hepımız açısından bır kazançtır. Ama bence, feminist yapıların ayakta kalması ıçın yeterlı özen gösterılmed ÖDP'nin kuruluşunda ve sonrasında.

Kitapta ıkı kavram kullanıyorum: Hem patriark kapıtalizm hem de kapıtalıst patrıarka. Benı ıçin madalyonun hangı yuzune vurgu yaptığım ılgılı bır seçim bu. Patrıarkanın tarıhsel olara kapıtalizmde burunduğü biçımı kastettığım zaman kapıtalıst patriarka dıyorum. Patriark kapıtalizm öncesinden varolan bir sistemdir. Kendi özgul dınamikleri olan bir egemenlikt Ve kapıtalizmde özgul bir biçime burunur. Bur ifade etmek için kapıtalist patrıarka kavramı kullanıyorum. Patriarkal kapıtalizm kavramı ıse, kapıtalızmin nasıl da patriarkanın üzerir yaslanarak geliştiği, nasıl patriarkadan imkânl kendıne çıkardığı, kendı çıkarı için patrıarka nasıl kullandığı, bunları vurgulamak ıçın kullanıyorum genellikle. Emekle bağlantılı olara bunları açıklayacak olursak; kapıtalıst patrıarkanın bır özgülluğu şu, kapitalizmin kendından önceki toplumsal örgutlenmelerdenbir farkı var. Kapitalist toplumda toplumsal üretim için harcanan emekle, yeniden uretim için harcanan emek birbirinden ayrışıyor. Delphy'den esas olarak ayrıştığım yer de bu herhalde. Bu ıkı üretim, İki emek harcama biçimi birbirinden ayrılıyo kapıtalizm ılışkileri içinde. Kapitalist patrıarkan maddi temelini de bu ıkilik oluşturuyor Esas olarak da yenıden üretim için kadınların harcadığı karşılıksız emek. Kadınlar -emekçi ailesiyse eğer söz konusu olan- emek gücünü yeniden üretimi için karşılıksız emek harcıyorla

eğer mulk sahibi sınıfsa, soyun yeniden uretılmesi için ve kocanın sosyal statusunun yeniden uretımı ıçın karşılıksız emek harcıyorlar Bu emekler birbirinden farklı ilişkiler içinde harcanan emekler. Bunu kastediyorum kendımı Delphy'den ayırırken Ama tum sınıflardan kadınlar için her durumda burada harcanan karşılıksız bır emek var Fakat, bu emeğın uzantısı, hangi ilişkiler içinde harcandığı, kadın açısından anlamları farklı.

kadınları bir sınıf olarak tanımlamıyorsunuz.

Evet, ben toplumsal grup olarak tanımlıyorum. Sınıf daha spesifik bir kavram. Butun kavramları da aynı yere indırgememek, kavramsal ayrımları korumak gerektiğine inandığım için böyle bir şey söyluyorum. Çunku bu kavramların politik uzantıları da farklı. İşçiler için kendi konumlarını değiştırmenın, bir sınıf politikası yapmanın şöyle bir anlamı vardır Hepsi için uretim araçları üzerinde mulkiyetin kalkması bir hedeftir Kadınlar için böyle somut ortak bır hedef yok.

Dığer soruya geri donecek olursak: Yeniden uretım alanında harcanan karşılıksız emeğe dayalı bir maddı temeli olduğunu söyluyordum kapıtalıst patriarkanın. Fakat, kadınların kapıtalıst patrıarkadakı emeklerının ıfadesi bundan ıbaret değıl. Tam da kadınlar ev içinde görunmeyen, karşılıksız bır emek harcadıkları için, kamusal alana, ucretli emek pıyasasına çıktıklarında, bu görunmeyen, karşılıksız emeğın damgasını taşıyor onların emeği. Ve ne oluyor? Kadın işi denilen, bakım işi gibi, prestıji duşuk, ucreti duşuk, güvencesiz işlere, kayıt dışı ekonomiye ya da meslek sahıbi vb. olduklarında da, ışyerı içinde karar mekanızmalarının dışına mahkûm oluyor kadınlar. Demek ki yeniden üretımde harcanan emek, bır de kadınların kamusal alanda, ucretlı ışgucü pıyasasındakı konumlarını belırlıyor. Bu konum da, karar mekanizmalarının dışında, guvencesiz, duşük ucretli bir konum oluyor. Tabii bu durum meslek sahibi kadınlar ıçin bıraz değişiyor. Ama hep bılıyoruz ki varoldukları yerlerde en tepedekı karar mekanizmalarında o kadınlar değıl, erkekler var. Patrıarkal kapıtalızmle kadın emeğı ılışkısından söz ederken şunu söylemek mumkun: Aslında butun bu sıstemın yukunu taşıyan kadınlar. En ağır emek harcama kalıpları, yaygın olarak kadınlar için geçerli. Hele küreselleşme bağlamında bu çok belırgın bır bıçımde ortaya çıkıyor. Kayıt dışı ekonomi arttıkça, esnek uretım biçimleri yaygınlaştıkça, butun bır duzen kadın emeği ve kadının aşırı sömurulmesi üzerıne kurulmaya başlanıyor. Ve patrıarkal kapıtalizm ya da kapıtalıst patrıarka dedığımız bu sıstemin kilit noktasında nasıl karşılıksız ev emeğının yattığını goruyoruz.

Sozunu ettığınız bolum Marx'ın feminist açıdan eleştırısının yapıldığı bölum. Bır Marksıst yoruma gore "ekonomi", kapıtalızme ozgu bır alanın egemen ideolojıdekı adıdır. Bu alan piyasa alınıdır. Emek gucunun alınıp satıldığı, metaların alınıp satıldığı, mubadele ılışkılerının hukum surduğu piyasa alanıdır.., Burjuva ideolojisi "ekonomi" dediği zaman uretım ılışkılerindekı baskı ve hıyerarşıden soyutlar. Ekonomıyi pıyasadan ıbaretmış g bı sunar. Dolayısıyla, ekonomiyi de eşitler ve ozgur bireyler arası bır ilişkiden ıbaretmış gıbi sunar. Burjuva iktısat bılımında ekonomi dendiği zaman, kastedılen ılışkıler ağı budur. Bu alan aslında bir yan lsama uretır. Yani baskının, eşitsızlığın, hıyerarşının olmadığı yanılsamasını uretir. Metalar sanki ınsan ıradesinden bağımsız bir dınamığe gore deviniyorlarmış gıbi bir yanılsama doğar Nitekim surekli maruz kald ğımız, "piyasalar ne diyor, piyasalar nasıl davranıyor?" lâfı fetişizmin çok çarpıcı bir örneği. Piyasalar değıl bal gibi kapıtalıstlerdir aslında gucü elinde tutan. Dolayısıyla da ekonomi dendiğinde kapıtalızmin bu çok ozgul alanının burjuva bılımindeki adı ve burjuva bilıminde urettığı yanılsamayı kastediyorum, ozgul bir marksizm yorumuna, gore. Bu anlayış çerçevesinde ekonomi fetişizmi dediğim zaman da kastım şu: Bu sözünü ettığım kapıtalızme ozgu bir işleyiş biçimidir. Onun için de, "ekonomi" kavramını kapitalizmin dışındaki uretim biçimleri için kullanmaya ekonomi fetişizmi diyorum. Sanki "ekonomi" kapıtalızmin ozgul ilişkılerinden kaynaklanmıyor da, her uretim tarzı için geçerlimış gıbi düşunuluyor; bunu kastediyorum. İkinci bır şey: Marx kendi yapıtına "ekonomi politik" demez, "ekonomi politiğin eleştırisi" der. Çunku Marx ötesine pıyasa ile uretım arasındakı bağlantıyı kurar; piyasanın ardında yatan eşıtsizliği, sömuruyü ortaya çıkarır. Yani ekonomi fetişizmini kırar. Gelelım "feminist ekonomi" kısmına. Meseleye böyle baktığım için, kişisel olarak, ev emeğine dayalı feminist eleştırının de bir "ekonomi" eleştırisi olduğunu duşunuyorum. Çunkü feminizm, yeniden uretimle uretim alanı arasındakı ıkılık temelinde ev emeğinin ne kadar kritik bir rol oynadığını, burada ne kadar devasa bir emek harcandığını ortaya çıkararak, aslında bu iki alanın birbirinden kopuk fetişleşmiş alanlar olarak varolduğu yanılsamasına karşı çıkıyor. Dolayısıyla da "feminist ekonomi" denen şey bence, "ekonomi"nin feminist eleştırısı Ama kitapta girdiğim bu tartışmanın belkı çok da gerekli olmadığını duşunuyorum şımdi .

Bıraz da bundan dolayı oldu zaten. Yoksa feminist iktisatçıların çabalarını küçumsemek gıbi bır anlamı yoktu tabıı kı.

Bu kavram İsveç'teki sosyal guvenlik anlayışını ifade eden bır kavram. İsveç'teki sosyal guvenlik sistemi şu varsayım üzerıne kurulu: Hem kadınlar hem erkekler, hem evde bakıcılık yapabilmeliler, hem dışarıda ucret karşılığı çalışabılmeliler. Bunlar hem bakıcı yurttaşlar hem ucret karşılığı çalışan yurttaşlar. Toplumsal cinsiyet açısından nötr bır kavram bu. Cinsiyet farkına gore bakıcılığı ve ucretlı emeği ayrıştırmıyor. Bu sosyal guvenlik sistemi, kadınlar ve erkeklerden bağımsız olarak herkese ucretlı ebeveynlik izni veriyor. Bunu ıster erkek kullanır, ıster kadın kullanır Kadınlık ve erkeklıkten

bağımsız olarak, herkese ebeveynlik ödentileri veriyor. Kadınlar İsveç'te epey yuksek bir oranda katılabılmışler ücretli ış gücune. Erkekler de bir ölçüde bakım işlerine yönelmişler. Fakat cinsiyetçı ışbölümü ortadan kalkmamış. Toplumsal cınsiyet açısından nötr bir imkân tanıdığınızda bu ımkân toplumsal ılışkilere göre kullanılacaktır. Tabii kı işgucü piyasasında erkek daha fazla para getıren bir ışte çalıştığı için, ebeveynlik iznını kadın kullanacaktır. Bu cinsiyet açısından nötr anlayış karşısında, Norveç babalık iznini getiriyor. Babalar kullanmazsa harcanacak bir izın. O zaman babalar o izni kullanıyor ve daha çok yönelıyorlar bakım ışlerıne. Keza ebeveynlik ödentileri toplumsal cinsiyete göre verildığında kadınların konumları daha güçlenıyor

Yasal değışıklıkler ve yasalarda verilen haklar toplumsal cınsiyeti çözmüyor 'Patriarkal dengeler somut kamusal polit kalar aracılığıyla değıştırilmeden ve patrıarka kamusal alanda aşındırılmaya başlanmadan karşılıksız ev emeği aşılamaz' diyorsunuz. Bu aşamada kadın kurtuluş hareketinin karşılıksız ev emeğını aşma noktasında kamusal alanda dile getireceği talepler sızce neler olabilir?

Karşılıksız ev emeğının aşılmasını, hem özel alanda hem kamusal alanda gerçekleştırilecek dönuşumlere dayalı bir süreç olarak göruyorum. Tek başına ne biri ne öbürü yeterlidir karşılıksız emeğın ortadan kalkması ıçin. Bu sureçte ilk aşama, karşılıksız ev emeğının görünür hale gelmesi, adının konması, ölçulmesi, değerinin (öneminin) ortaya çıkarılması olmalı herhalde. Yanı ıkinci soruda değindiğim şeylerın bır bölümü... İkincisi, yine daha önce değ ndığim sosyal guvenlık meselesi: Öyle bır sosyal guvenlık sistemi olmalı ki, bır yandan kadınların ev emeğını ödullendirirken, öte yandan da ev ve bakım işlerının kadın işleri olmaktan çıkarılması için erkekleri özendirici önlemleri içermelı. Yani ev kadınları için emeklılık hakkı ve sağlık sigortası gıbı önlemlerle, sadece babaların kullanabilecekleri ebeveyn izinleri (doğum ve hastalıkta) gıbı, ev ve bakım ışlerını toplumsal cinsiyetten arındıran önlemler bır arada duşunulmelı... Uçuncusu, ben hâlâ, devletten ucuz ve nitelıkli çocuk, hasta ve yaşlı bakım merkezlerının açılmasını talep etmenin geçerli bır polıtıka düşünuyorum. Ama bu kurumlarda erkeklerle kadınlar arasındakı işbölumunün eşitlikçi olmasının yasalarca desteklenmesi şartıyla. Bu kurumlarda burokratik işleyişın önüne geçılmesi için, hızmet alanların veya yakınlarının ve çalışanların karar mekanızmalarında yer alması gerektığını düşünüyorum. Kısacası, cınsiyetçilikten ve burokratik işleyışten arındırılmış kurumlar olarak tasarlıyorum bu merkezlerı. Bütun bunlar, butunluklü bır sürecın parçaları olarak anlamlı olabilir ancak, hıç bırı tek başına işlevlı olmaz. Şu ana dek gelişkin bır sosyal devletten neler talep edilebileceğini konuştuk. Bunun ötesinde, kapitalıst patrıarkanın sınırlarını aşan onun ötesine geçen talepler kaçınılmaz, karşılıksız ev emeğının ortadan kalkması için. Bunlar ne olabilir? Bırincisi, ev emeğının erkekler ve kadınlar arasında eşit paylaşımının mumkun olması için, iş gününun ücret kaybı olmaksızın kısaltılması gerekıyor. Sosyal güvencelerle, ınsanca ücret duzeyleriyle el ele giden olumlu anlamda "esnek" çalışma duzenekleri mumkun olmalı. İkıncisi, ücretlı ışgücu piyasasında cınsiyetçı bır yapılanma var Erkek işleri, kadın ışleri var. Bunun kırılması için pozit f ayrımcılık, kadınlar için çeşıtlı işlerde kotalar, kadınların çeşitlı ışlere girebilmeleri için özel eğitim, formasyon alabılmelerinin sağlanması gıbı önlemler söz konusu Butün bunlar aslında kâr amacına yönelık üretimın sınırlanmasını gerektirir. Çünkü, pozitıf ayrımcılık ancak kamusal işletmelerde gerçekleştırilebılır bır şey. Özel şırketlerde hiçbir zaman mümkun olmuyor bu tür önlemlerın hayata geçırilmesi; eşdeğerlı ışler için eşıt ucret talebi bıle karşılanamıyor.

Kâr için üretimin sınırlanması, kamu alanını savunulması, özelleştirmeye karşı çıkılması çö önemli dolayısıyla. Bu polıtıkalar çok sayıda kadın tarafından sahıplenildığında bıle çok şe değişmeye başlar. Ama bakım alanındakı ışleri tamamıyla kamuya devredilmesi ne istenir b şey ne de mumkün bence. Yeter kı eşıtsız ışbölumune dayalı olmasın, butun yük kadınların sırtında olmasın. Bu işlerin butunüy kamuya devredilmesi ınsanı açıdan çok ta çekı gelmiyor bana: Çocuklarla yakın ilişkı, kuşakla arası ilişkiler önemlı ve doyurucu olabılecek şeyler aslında. Bunların dışında, hanelerin bileşiminin, hane yaşamının duzenlenişiyle ılgılı olarak ufkumuzu genişletmelıyız dıye duşunüyorum. Biyolojık anne yüceltmesinin kırılması gerektığını duşunuyorum. Kadınların biyolojik annesi olmadıkları çocuklara anneli edebileceğinin yeniden hatırlanması gerekıyo Ve aynı şekilde erkeklerin de. Bunlar da o butünluklu polıtıkanın parçaları olmalı.

doğum kadın politikası yapanlar için en önem yeniden nedir sizce?

Çeşıtlı yuzleriyle kadınlara yönelik şiddet ön çıkarılıyor son dönemde ve bu önemlı. Namu cinayetlerinin töre cinayetleri özgulluğunder çıkarılıp kadınlara yönelik şıddetın bır parça olarak ele alınması çok doğru. Fakat, yasal düzlemde bır takım değişıklıkler sağlayabilm uğruna devletle çok fazla içiçe girildiği kanısındayım. Ayrıca yasalarda yapılacak değişiklikler yeterlı değil. Bunu tamamlayaca bıçimde şiddete karşı gerçekten etkın dayanışm ağlarının kurulması da önemlı. Demin sözun ettiğim polit kaların da devlete yönelik taleple ıçerdığ·nin farkındayım. Ama benim önermey çalışt ğım polıt kalarda katılımcı, çalışanların ve hizmet alanların denetım ve katılımına daya bir örgutlenme söz konusuydu. Burokratik ışleyişin ve cınsiyetçı:lığın devlet tarafından bız dayatılmadığı bir örgutlenmeyı sağlayabiliyorsa sorunların bir bölümü ortadan kalkmış demekti Öte yandan, gündemin ust sıralarına yerleşmekt olan, AB'yle butunleşme polıtıkaları dolayısıyl bu kez de sermayeyle çok fazla ilişkiye girildiğin duşunuyorum. Bu açıdan da kaygılıyım açıkças Kuşkusuz AB'nın emperyalist bır kulup olduğunu söylemek, bu sürecı sadece bu temelde eleştırmek yeterlı değil. Ama kadınlar neler getirecek, kaç kadına neler getirecek, kadınların çoğunluğu açısından ne anlam taşıyacak bu sureç, bunlara yakından bakma gerekıyor.

Nasıl bir eşitlik anlayışı var AB müktesebatında?

Buradaki ayrımcılık karşıtı anlayışta feminizmi kazanımları ne oluyor, buna bakmak lazım. "Gender Mainstreaming" denen, toplumsal cınsiyetı baştan butun polıtıkalara dahil etme yaklaşımı, bir yanıyla bir tuzağı içeriyor olabılı Kadınlara yönelik pozıtıf ayrımcılık, kadınlar yönelik özel önlemlerle bağdaşır mı bu anlayış Bu açılardan duyarlı olmalıyız bence. Ayrıca AB bünyesinde giderek daha yaygın olarak benımsenen neo-lıberal polıtıkalar bağlamında müktesebatta yer alan ayrımcılık-karşıtı, eşitlikç sosyal polıtıka anlayışı ne kadar uygulanabilirli taşır, bu da kritik bır soru...

Ceren Ünlü

en yasak hikâyeler

Cinselliği, ağırlıklı olarak kadın kahramanların bakışıyla ele alan öyküler, edebiyatta pek de sık yer bulamayan kadın cinselliğinin farklı boyutlarını, açık, samimi, yer yer de iğneleyici bir dille aktarıyor. Sırlar ve yasak hikâyeler ortalığa saçıladursun, başarılı kurgusuyla bir roman gibi de okuyabileceğimiz bu kitabın kahramanları, Marta'ya duydukları güvenle ve paylaşmanın dayanılmaz hafifliğiyle fazlasıyla anlatıyor ve rahatlıyorlar.

Hikâyelerimiz ne olur, nasıl olur da yasak bir hikâyeye dönüşür? En basitinden utanç verici, ayıp ya da suç olan şeylerin varlığı yuzunden diyebiliriz. Ama yine de içeriği, tanımı kişiden kişiye farklılık gösterebilen bu zor kavramları algılayış şeklimiz, bu soruya cevap ararken daha doğru bir çıkış noktası gibi görunuyor. Kendi algımız ve isteğimizle deneyimledıklerimizin gun gelip kafamızın içinde kocaman birer yuk olduğunu hissettiğimizde, başka başka bakış açıları arıyoruz çunkü. Paylaşma, danışma, karşılaştırma, onay ya da itiraz... Her ne sebeple olursa olsun "sana bir sır vereceğim" diyoruz sonra. "Ama kimseye söylememek şartıyla..." Marta Veneranda'da bu sırdaşlardan biri. Ona sıradan bır dert ortağı demekse doğru değil, çunkü yaptığı iş biraz bilimsel. Bır doktora öğrencısı olan Marta'nın bıtırme tezi olarak seçtiği konu, ınsanların hayatlarındaki 'en yasak' hikâyeler. Kurmaca kahramanımızı kıtabın en başında, tezıyle ilgili yaşadığı zorlukları anlattığı bır bölumle tanıyoruz yalnızca. Sonrasında o, tezi için dinlediği onlarca hikâye arasından seçtiği en ılginç örneklerle baş başa bırakıyor bizi. Marta ıtiraf saatlerının sessız bir dınleyıcisi, öykulerin anlatıcıları ise olayların baş musebbıpleri.

Kubalı yazar Sonıa Rıvera-Valdes' in 1997 yılında Latin Amerika'nın en önemli ödullerinden Casa de las Americas Ödulu'nun sahibi olan bu öykuleri, insan doğasının suprizli ve çelişkili hallerini sergilıyor. Başta kadın eşcınsellığı olmak uzere, cınsellığın kuytu köşelerde saklanan taraflarının cesur bir temsılini sunuyor ama bunun da ötesinde, kımi zaman haddinden fazla ağırlığı hissedilen ayıp, yasak ve suç gıbi kavramları eğlenceli bır bakışla tekrardan sorgulamamızı sağlıyor. Bu durum ılışkilerın dramatık ve fazlasıyla karmaşık hallerının içindekı gülunesi yanları görebilmek; guç dengelerının, arayışların, paylaşımların o her dılde ortak olan sancılarını hatırlamak ıçın de ıyi bir fırsat. Yazar, Marta ve ıtirafçıların arasındaki özel konuşmalara hınzırca ortak edıyor sızı ama kapı arkasındaki gizli bır dınleyıcı olarak... Komşusunun ağır ter kokusunun nasıl da dayanılmaz bır çekıcılığe burunebıleceğini farkeden evlı bir adam, arkadaşının ışten kovulmaması ıçin patronuyla yatan bır kadın, yıllar sonra kendısını en çok tahrik eden şeyın porno fılmlerde seyrettığı kadınlar olduğunu şaşkınl kla farkeden eşcinsel bir adam ve dığerleri...

Rıvera-Valdes'in kahramanlarının herbırı Amerıka'ya Kûba'dan gelmiş göçmenler. Öyküler bu açıdan göçmen psikolojısi, göçmenlerin Amerika'dakı ış ve yaşam koşulları uzerine de çok şey söyluyor. Her bır öykunun kahramanı bir dığerının uzaktan ya da yakından bır tanıdığı. Bu curcuna içerısinde bır hıkâyede geçen bir olay, bır başka hıkâyenın anlatıcısı tarafından yenıden anlatılabiliyor kı, bu da başta sözunü ettığımız algılama farklılıklarının yol açtığı değışımın güzel bır örneği oluyor. Cınsellığı, ağırlıklı olarak kadın kahramanların bakışıyla ele alan öyküler, edebıyatta pek de sık yer bulamayan kadın cinselliğının farklı boyutlarını, açık, samımı, yer yer de ığneleyıcı bir dılle aktarıyor. Sırlar ve yasak hıkâyeler ortalığa saçıladursun, başarılı kurgusuyla bır roman gıbi de okuyabileceğımız bu kitabın kahramanları, Marta'ya duydukları güvenle ve paylaşmanın dayanılmaz hafıflığiyle fazlasıyla anlatıyor ve rahatlıyorlar. Bize de anlattıkça kendilerini tanıyan, kendılerıne şaşıran bu sıcak ınsanlara kulak kabartmak duşuyor: "Öyle bır zamanda yaşıyoruz kı, televizyon programlarında insanların en kötu zaaflarını ıfşa ederek para kazandığını, hiç sakınmadan en özel anılarını anlattığını, hatta bazen yaşamadığı olayları uydurduğunu goruyoruz. İnsanların yemek sofrasında Başkan'larının sevdığı ve sevmediği şeylerden bahsettığı bır ülkede yaşamak zorundayız. Tanrı aşkına, eğer ben böyle bir ülkede ve böyle bır zamanda yaşayıp uç gün boyunca banyo yapmamış bir kadının kokusundan hoşlanıyorsam, bundan kime ne kı?"

Marta Veneranda'nın Yasak Hikâyeleri, Sonıa Rivera-Valdes, Turkçesi: Sanem Öge, Agora Kıtaplığı, öykü, 216 sayfa

küçüğü de büyüğü de aynı

Ocak sayımızda kendinden yaşça küçük erkeklerle birlikte olan kadınların deneyimlerinden bahsetmiştik. Acaba kendinden büyük erkeklerle yaşamak nasıl bir şey diye merak ettik. Ve bu sayımızda kendilerinden yaşça büyük olan erkeklerle birlikte olan kadınların deneyimlerini aktaralım dedik. Bizim anladığımız, küçüğü neyse, büyüğü de o. Bizden aktarması. Tercih sizin.

Xazal

30 yaşında, ev kadını
Siyaset ile uğraşıyor

Fazlasıyla olgun, efendi...

Ben evlendiğimde, daha doğrusu evlendirildiğimde on dort yaşındaydım. Daha bir kere adet kanaması görmuştum. Bir taraf istedi, diğer taraf da verdi. Aramızda uyuşmazlık vardı, bir kere taleplerimiz uymuyordu. Benim istemlerimle onun istemleri çok farklıydı. Ben daha delı dolu, daha hayata bağlı, yaşamı seven, en iyi şekilde yaşamak isteyen biriydım. Ama o çok farklıydı, artık yaştan dolayı mıydı, karakterinden dolayı mıydı bılmiyorum. Tabii yaşın da rolu var. Hanı toplumda olgun, efendı insan denıliyor ya, kafasına vur ekmeğını al, ben böyle soyluyorum. Bazıları bunu olgunluk olarak değerlendırıyor. O öyleydi, ben değıldim.

Evlendiğimiz zaman o askerlığini yapmış gelmiştı, ben on dört yaşıma yenı girmiştim, bızi evlendırdiler. Nasıl anlatacağımı bılmiyorum. Kocaman adam.

Benim ondan beklentılerim bir abi ya da bır baba gibiydi. Onun da, bu evcilleşecek, çocuktur kuçuktur, oynuyor ama olgunlaşacak, buyuyecek şeklınde beklentısi vardı. Çünku zaman zaman kendını frenlıyor, zaman zaman saldırganlaşıyordu. Ama kendisinden zıyade anneye, babaya her şeyı bırakmak vardı. Annesi, babası daha çok üzerime geliyordu. İlk evlendiğimizde o, yırmi dört yaşlarında kocaman, babayığit bir adam, ben kuçuk, cılız, zavallı bır çocuk. Yani o şeyi bile urkuntü veriyordu ılk akşam görduğumde. Bır tuhaf oldum, acayıp bır duyguydu ve kendimi saklamaya çalıştım, kaçtım, kaçıyorsun. Beni yutarsa, ben biterim gıbi geliyordu, hatta bırkaç akşam öyle idare ettım, hatta bir akşam anamın evine kaçtım. Ama oradan da cesaret alamadım. Çunku beni kovalayarak geri gönderdiler. Bılmem sık mi seçiyorsun dıye. Baktım başka çare yok mecbur boyun eğdik, katlandım. Niye beni böyle evlendırdıler? Aslında sadece ben değıl, her annenın beş altı tane kızı var. Feodal, ilkel bir çevre. Kız bıraz buyuyup, on dört-on beş yaşına geldığında, her anne kızına bir şey olmasın, başına bir şey gelmesın dıye çabalıyor. Aman kaçırırlar, öldürürler, bir şey olur, namus vb. korkusu ile bır an evvel başından atmaya, sorumluluktan kurtulmaya çalışıyor. Genel olarak böyleydi. Kızları böyle kurtarma vardı. Öbur tarafta da kendisinden ziyade aileye bır hizmetçi alınıyor. Erkeğın de bir şeyden haberı yok. Ona da söyleniyor, işte sana falan kızı alacağız denıyor, o da bır şey demıyor. Bır taraf sorumluluktan kurtulmaya çalışıyor, dığer taraf da hizmetçi alıyor. Böylece bır tane değıl, on tane kocan oluyor Geliyorsun ve ailede kaç kişi varsa hepsi kocan oluyor. Kayınbaban, kaynanan, kayınların, görumcelerın, amcalar, en son kocan, kendı kocan oluyor.

Cınsel boyutta çok farklılıklar var. Yanı senın babanın yaşında bırı gelıp senınle bırleşmek ıstıyor. En işkence, ızdırap gelen şey. Sen kendin belki o zamana kadar bır şey bilmiyorsun Tecavuz nedır bılmıyorsun ama her akşam işkence, ızdırap çekiyor, tecavuze uğruyorsun. Istemedığın halde yatıyorsun. Bunun kadar kötü bır şey var mı? İntıharlar neden oluyor sanıyorsun. Kadın bıkıyor, çekemıyor, en sonunda ölüm kurtuluştur dıyor ve intıhar edıyor. Bızım oralarda çıkıp nefes alabileceğın bır yer de yok. Tamamen çözumsuzsun. Hele cınsel boyutu kimseye anlatamıyorsun. Anlattığın zaman seni fahişe ılan edıyorlar. Kocamla yatmak istemediğini bir başkasına anlatsam, anında hemen başka yöne çekecekler. Gözu başka yerlerdedır, dışarıdadır dıyecekler. Anlamazlar, algılamazlar.

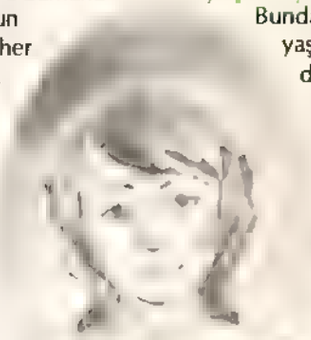

Ben de yaşın buyukluğunden ziyade sevgı de yoktu, açık söyleyeyim.Uç tane çocuğumuz oldu. Kendımı çocuklarıma adadım, böyle bır yaşam.Yaşın buyukluğü etkı bıraktı. Onun oturuşu kalkışı farklı, sen çok farklısın. Şimdi baktığımızda ben çoktum o genç kaldı. On uç yaşında bir çocuk babasının kahrını, annesinin kahrını, kardeşlerının kahrını çekiyorsun bunların hepsini çektım neler neler.

Serap

25 Yaşında, tiyatro sanatçısı

Ben olgunlaştım, o yaramazlık yapmaya başladı

Bundan üç yıl önce kendınden on altı yaş buyuk birıne aşık olacaksın deselerdi emin olun hadi oradan derdım. Şu an yirmi beş yaşındayım ve sevgilim kırk bir yaşında. Gerçı oldum olası yaşıtım erkeklerle anlaşamam, bana çok sorunlu gelıyorlar ve ben de sorunlu değıl, kendıne guvenı tam erkeklerden hoşlanan birisiyim. Birlikte olacağım erkeğın yanında kendımi güvende hıssetmelıyım ve en önemlısı kadına değer vermelı, kadını kısıtlamamalı. Sevgilim, daha önce evlenmış birisi, eşinden ayrılalı beş yıl olmuş ve on bır yaşında bir kızı var. Ilk evlılığinde başarılı olamamış. Makıne muhendisi, işinde ise başarılı bır erkek. Her zaman kendini geliştiren birisi. Hayatı boyunca hep bır şeylerle mucadele etmiş hep başarılı olmayı hedeflemiş. İkimizin ortak noktası da bu: BAŞARI. Başarı ve mücadele benım için çok önemli. O yüzden olacak kı onunla çok iyi anlaşıyoruz. Ben tıyatroyla uğraşıyorum ve hedefim tiyatroda iyi bır seviyeye gelmek. Ulkemızde sanatla ılgılı eğitım almak maddı olarak çok guç. Ben de alaylı yetişmeye çalış yorum. Aılem de tıyatroya tukaka dıyenlerden, bana destek olmuyorlar, dar görüşlu bir aile yani.Ailemden göremedığım manevi desteği sevgilimden göruyorum. Öyle

ki, bana hep guvendığını hissettırıyor ve ne kadar tıyatrodan anlamasa da benim ıçın araştırma bile yapıyor. Umutsuzluğa kapıldığım zamanlarda bile yanımda sadece bir sevgılı değıl, bir dost, bır baba gibı olmaya çalışıyor. Evet onu seviyorum. Her ne kadar bırçok konuda anlaşsak da bızım ılışkimızde de problemler oluyor tabii. Yaş farkıyla ilgili şu ana kadar çok büyuk problemlerimız olmadı, arkadaşlarım çevrem ılk zamanlar şaşırdı, ama şu an alıştılar bu duruma. Ailem ise hâlâ bılmiyor. Sadece ablam bılıyor, o da ilk zamanlar kızıyordu ama hırçın kardeşindeki olumlu değışıklıkleri görmeye başlayınca artık bır şey söylemiyor, daha doğrusu söyleyemiyor. Kendinden buyuk bırıyle olmanın kişilik özellikleri de eklenince farklı göruntuleri olabılıyor. Mesela, yemekten sonra hemen uykuya dalması var, uykuyu çok seviyor ya da yaşından dolayı dınlenmeye ıhtıyacı oluyor. Bazen de tam aksıne benden daha çılgın olabılıyor, özellikle yazın haftada bır kere lunaparka gıdıp çocuklar gıbı eğlenıyoruz. Bizim asıl sorunumuz duygusallık bölumunde. O, duygularını çok belli etmeyen birisi. Mesela kolay kolay "seni seviyorum" demez, ya da romantik sözcukler duyamazsınız ondan. Elinde çiçekler ya da hediyeler olması hıç ona göre değıl. İlk zamanlar çok kızıyordum, ona beni sevmiyorsun dıyordum. Sonra farkettim kı sevgi ne sözcuklerde, ne hediyelerde, ne de çiçekte. Sevgi emekte, mucadelede, o beni adam etmek için uğraşıyor, güçlü bir kadın olup hayatta dımdık olmamı istiyor. Galıba başarmaya başladık. Bundan uç yıl önce, "hayat göruşun ne?" dıye sorsalardı susup kalırdım, şimdi ise ben hayatın kendisiyim dıyorum. Onunla olan ılışkim bana çok şey kazandırdı, olgunlaşmamı ve özgurluğümü kazanmamı sağladı. Yıne de şunu söylemeden edemeyeceğim bazen bencil ve aşırı rahat bir insan olabılıyor. Galiba bu da yaşındaki dezavantajlardan birisi. Kıskançlığını hiç bellı etmez, işte bu bazen sıkıcı olabılıyor, biz kadınlar ne kadar özgur olmak istedığımızi söylesek de, kıskanılmak istiyoruz. Bense onu çok kıskanıyorum, neden bilmiyorum. Bazen dıyorum sevgimden, bazense yoksa kendime guvenmıyor muyum diyorum. Aslında, ılışkimizin ilk zamanlarında kendıme güvenmedığim doğru. Sonra fark ettim ki, bır ılışkinin en buyuk duşmanı guvensizlik. Şimdı onu kıskansam da fazla belli etmemeye ve daha yapıcı olmaya çalışıyorum. O da elinden geldığince bana duygularını göstermeye çalışıyor. Biz sorunlarımızı hep konuşarak hallediyoruz. Nasıl oldu anlamıyorum ama benim gibi asi ve hırçın bır kadın, sorunlar karşısında olgun duruyor artık. Galıba biz bunu başardık. O yeri geldığinde çılgın olmayı öğrendi, bense olgun olmayı öğrendim. Onunla bır denge kurduk. Galıba her kadın da bunu ıster, birlikte olduğu erkekle dengeyi kurabılmeyi. Bız bırbırımızin hayatına renk katmaya çalışıyoruz. O benim çok renkli hayatıma sakin, duru renkler katıyor, ben de onun monotonlaşmaya başlamış koyu renklerle dolu hayatına gökkuşağının renklerinden katmaya çalışıyorum. Ilişkinin anlamı da bu değıl mi zaten? Birbırımızın hayatını güzelleştirebılıyorsak, ne yaş sorun oluyor ne de kişilıklerin farklı olması. Bence Önemli olan birbirine emek vermek...

Burcak
27, hostes

Buyukler ukala oluyor

Benim ilişkim bundan epey zaman önceydi. Yaşadığım ıkıncı ilişkiydi. Birincisi çok acemice yaşanmış, çocukça bır aşktı. Öyle cinsellığı filan henuz tam idrak etmediğim zamanlardı benım. Sonra karşıma o çıktı. Çok karizmatik, çok akıllı bulmuştum onu. Tabii onun beni neden seçtiğini o zaman duşunmedim. O kadar sevınmıştım ki benden hoşlandığını söylediğinde. Ama yaşadıklarımdan sonra, bir daha hıç kendımden çok buyuk erkeklerle olmadım zaten. Sanırım olmam da. Sonrasında da genellikle kendımden kuçük erkeklerle oldum. Uzun zaman bunun sebebini de duşündum. Ve şımdıki aklımla yaptığım muhasebeye göre dıyorum ki buyuk adamlar hem ukala oluyorlar hem de çok akıl vermeye kalkıyorlar. Ustüne üstluk sana gösterdikleri saygı da epey bır eksık oluyor. Ben yırmi iki yaşındayken o, kırk bır yaşındaydı. O kadar büyük bir fark oluyor ki hayat tecrubesinde, sevgilim surekli her şeyi benden önce yaşamış, binlerce deneyimle yanıma gelmiş, yaptığım hiçbir şey, gösterdiğim hıçbır refleks, hissettığım hıçbir heyecan ona yeni gelmiyordu. Ben yanında kendimi surekli hayat çömezi gıbi hissedıyordum. İlişki boyunca çoğu zaman, ki ilişkim ıki yıl sürdü, "ben napıcam bu adamla," diye duşunüyordum. Onun yaşadığı, kendi yaş grubu erkeklere genç bır kadınla olduğunun havasını atmaktı. Yaşıtı erkekler onu kıskanıyordu. Eli yüzü duzgun biriyim sonuçta. Ve onun pek yakışıklı olduğu söylenemezdi. Kırklı yaşlarına gelmiş adamlar bayılıyorlar yanlarında genç bir kadınla dolaşmaya.Benim etrafıma "hava atacağım" tek şey ise onun entelektuel birikimiydi. Ama ilişki boyunca gördum ki benim attığım hava onunkinin yanında sıfır kaldı. Sizin anlattıklarınızı dınleyince benim yaşadıklarımın oldukça kötu bir tecrube olduğunu fark ediyorum aslında. Ama çıkardığım sonuçları etrafımdaki bırçok kadında da test ettim. O yuzden kendimden kuçuk erkeklerde hissettiğim guven, yaşadığım ciddiye alınma duygusu, fikirlerime gösterilen saygıyı yaşamayı tercih ederim doğrusu. Şimdi hatırlıyorum da bir gün benimkinin evinde arkadaşlarıyla oturuyoruz. Sanırım ciddi bir polıtık mesele konuşuluyordu Ben de okuduğum bir kitaptan bir şey söyledim. Arkadaşları bır şeyler söyledı, bana cevaben. Benimkinin hareketi ise, "senin söylediğinin konumuzla pek ılgisi yok canım, hem sen o yıllarda bu konuyla ilgili tartışmaları bılmediğin için sanırım anlamadın," oldu. Şimdi hatırlıyorum da bu ve buna benzer ne çok hikâye geliyor aklıma. Beni sevdığıne emindim. Bu konuda şuphem yoktu. Hatta bugün de beni sevdiğini duşünüyorum. Ama beni sevmesi bana saygı göstermesi anlamına gelmedi ne yazık ki. Mesela, Serap'ın anlattığı ilişki bıraz daha karşılıklı değişım yaşanarak sürüyor. Oysa benım ılışkimde ben hep ona ayak uyduruyordum. Sevgilimin en sıkıldığı şey benim arkadaşlarımla vakit geçirmekti. Özellikle de erkek arkadaşlarımla yan yana

O kadar büyük bir fark oluyor ki hayat tecrübesinde, sevgilim sürekli her şeyi benden önce yaşamış, binlerce deneyimle yanıma gelmiş, yaptığım hiçbir şey, gösterdiğim hiçbir refleks, hissettiğim hiçbir heyecan ona yeni gelmiyordu.

gelmekten nefret edıyordu. Kız arkadaşlarıma daha kızı gibi davranırken, erkek arkadaşlarımın gençliğini bence kıskanıyor ve kıskandığı için onların yaptığı her şeyi eleştırıyor, onlara sürekli, "bız sızın zamanınızdayken" dıye başlayan mahalle komitelerindeki devrımcilik anılarını anlatıyordu. Bırkaç kez ondan ayrılmayı denedim. Yapamadım. Her seferinde ondan ayrılmayı duşundurten hıslerimi ona anlatmaya çalışıyordum. Sonra o bana, hislerimin somut sebepleri olmadığını, buyumekle ılgılı kadın olmakla ilgılı bir çeşit depresyon yaşadığıma beni ıkna ediyordu. Ben de bır süre depresyonda zannederek kendimi, kendi hislerimi ciddiye almadan anti depresan kullanarak idare ediyordum durumu. Hislerim dediğim, rahatsızlıklarım değdin şeyin onun beni ciddiye almaması olduğunu anladığımın ertesi günü ayrıldık. İlişki boyunca bana kullandırtmadığı iradeyi ayrılırken kullandım. Ağlayarak da olsa ayrılmayı başardım. Artık benim üzerimden kimseye hava atma şansı kalmadı diye duşundum, sonra guldum içten içe, sonra da yaşıtım birıyle oldum. En azından eşitlenmişti hayat tecrubelerimiz...

Şimdi bana kur yapan ve benden buyuk erkeklere öyle bır bakışım oluyor kı, arkadaşlarım bu bakışa, "bir daha asla" bakışı diyorlar. Gerçekten de neden beni ezeceğini bile bile aynı hatayı bır daha yapayım ki. Burnu bir karış havada adamlara tövbeliyim yani.

Nilgün Yurdalan

feministler tiyatro yapınca

Tiyatro Boyalı Kuş, feminist tiyatro yapan bir kadın topluluğu. Oyunlarını yazıyor, hazırlıyor, oynuyorlar. Bir oyunun bütün aşamalarını kendi elleriyle, akıllarıyla, yetenekleriyle bize ulaştırıyorlar yani... Biz de sorduk Boyalı Kuş'taki kadınlara, neler yaşıyorlardı bütün bu süreçleri yaşarken, onlar da feminist tiyatro yapmanın zorluklarını anlattılar.

Jale: Tiyatro Boyalı Kuş'u 2000 yılında Zeynep'le birlikte kurduk. Ekip şu an dört kişi. Tabii feminist tiyatro yapmayı tercih ettik. Ama feminist olduğumuz için tiyatro yapmıyoruz, tiyatrocu olduğumuz için feminist tiyatro yapıyoruz. Yani asal amacımız tiyatro yapmak.

Zeynep: Bu bizim mesleğimiz. Hepimizin. Koşullar ne olursa olsun tiyatro yapalım diye yola çıktık. Tiyatroların çoğunda kadınlar nesneleştiriliyor. Bu nedenle biz kendi sözümüzü, kadınların sözünü söyluyoruz.

Jale: Zaten metinlerimizi de kendimiz oluşturuyoruz. Şimdiye kadar dört oyun yaptık. *Ferhat ile Şirin, Aşk İhanet Yalnızlık Vesaire, Dış Ses* ve bu sene de *Böyle Bir Aşk Masalı.* Kendi dertlerimizden, deneyimlerimizden, izlenimlerimizden, hayat birikimlerimizden yola çıktık ve sonuçta bu metinler çıktı ortaya.

Zeynep: Cinselliği, ağırlıklı olarak kadın kahramanların bakışıyla ele alan öykuler, edebiyatta pek de sık yer bulamayan kadın cinselliğinin farklı boyutlarını, açık, samimi, yer yer de iğneleyici bir dille aktarıyor. Sırlar ve yasak hikâyeler ortalığa saçıladursun, başarılı kurgusuyla bir roman gibi de okuyabileceğimiz bu kitabın kahramanları, Marta'ya duydukları güvenle ve paylaşmanın dayanılmaz hafifliğiyle fazlasıyla anlatıyor ve rahatlıyorlar Kendi sözlerimizi soyluyoruz. Tabii kadın olduğumuz için kadınca sözler bunlar. Tiyatroda da bin yıllardır erkek egemen söylem hâkim. Neredeyse tum metinler erkeklere ait ve tabii oyunun temel ekseninde de erkekler yer alıyor. Biz de bu yapıyı kırarak oyunlarımızda hep kadınları merkeze yerleştiriyoruz.

Jale: Kadını tiyatroda hep nesne olarak kullanmaya alışık olan tıyatro geleneğinin kalıplarını yıkıyoruz. Feminist tıyatro dunyada feminist hareketle güçlenmiş, 70 ve 80'lerde hem akademik hem de pratik açıdan altın zamanını yaşamış. Batı feminizminin ulaştığı başarı, feminist tıyatroyu da etkilemiş, şimdilerde daha çok kadın tıyatrocuların desteklenmesi ve kadın performans sanatı söz konusu. Turkiye'de ise feminist tiyatro çok yeni. Tıyatro Boyalı Kuş olarak kendi tıyatral dılımizi ve bıçımımızı bulmaya çalışıyoruz.

Duygu: Ben geçen sene katıldım gruba. *Dış Ses*'te rol aldım. Bu sene de *Böyle Bır Aşk Masalı*'nda. Tiyatro Boyalı Kuş oyuncuya fazlasıyla söz hakkı tanıdığı için, böyle bır ekıple çalışmak benım için buyuk bır avantaj. Kendi fikırlerimi açıkça söyluyorum. Oyunun oluşum surecine tamamıyla dahıl olabıld ğim ıçın de rolumu ya da rollerimi çıkarmam çok daha kolay ve zevkli oluyor tabii. Bır de metinde yer alan tum sözleri kendime çok yakın hıssedıyorum. Mesela geçen sene bir ev kadınını oynamıştım *Dış Ses*'te. Ben sonuçta bir ev kadını olmasam da bir kadın olduğum için aslında ortak sorunları paylaşıyoruz ve yabancı olduğumu sandığım anda ne kadar da benzer olduğumuzu anlıyorum.

Zeynep: Biz ortaklaşa, kolektif bir iş yapıyoruz. Yapılanmamızda ast üst ilişkileri yok. Zaten Jale ve ben dramaturji kökenli olduğumuz için aslında tiyatromuz daha çok dramaturjiyle besleniyor. Mesela yönetmen yok bizim tiyatroda. Herkes söz hakkına sahip. Son sözü söyleyen de yok. Ortak karar veriyoruz her şeye. Her işe de birlikte koşturuyoruz.
Jale: Tiyatro sadece dört kişiden oluştuğu için yapılacak bir sürü iş oluyor. Bilet basımından, afişin tasarlanmasına, kostüm seçiminden, ışıkların düzenlenmesine kadar bütün işleri biz yapıyoruz. Aslında zevkli ama bazen çok yorucu hale geliyor. Mümkün olduğunca kadınlardan destek istiyoruz. Tabii bazen bunu bir yük gibi algılayanlarla da karşılaşmıyor değiliz.

Zeynep: *Böyle Bir Aşk Masalı* 2000/2001 yılında oynadığımız *Ferhat ile Şirin* adlı oyunumuzun yeniden düzenlenmiş hali aslında. Masalda Ferhat'ın aşkı anlatılır. "Ferhat Şirin'e aşık olur ama sınıfsal farklar yüzünden Şirin'i ona vermezler, o da gider dağları deler." Biz masala farklı bir açıdan baktık. Ferhat dağı delmeye gidince Şirin ne yapar diye sorduk ve karşımıza korkunç bir bekleme durumu çıktı. Şirin bekler. Cevabı bu. Ama bu kadar basit değil ki beklemek. Biz kadınlar alışığız aslında beklemeye. Hemen kabulleniveriyoruz bu durumu. Oysa dünyanın en zor eylemidir beklemek
Duygu: Ben Şirin'i oynuyorum. Şirin beklerken acı çekiyor, evet, ama diğer yandan yazarlara olan öfkesini de dışa vuruyor. Masalın içinde sadece bir isim olarak yer almasına karşı duyduğu öfke. Zaten oyunun finalinde tek bir isteği var yazarlardan. "Beni de alın masalınıza" diyor. "Birkaç satır yazın, bir cümle de yeter. Şirin de bekledi deyin sabırla..."
Jale: Biz kurulu bir yapıyı sökup yeniden kurguluyoruz, kendi yapımızı kuruyoruz. Bu hem tiyatro dizgelerini, hem edebiyatın kanıksadığı bakış açısını, hem oyunculuk biçimlerini, hem de dili yeniden sökup kurgulamak aslında bizim yaptığımız.
Zeynep: Başka bir yerden bakınca aslında gizlenmiş ne çok sır olduğunu görüyorsunuz. Söylenmiş binlerce yalanın satır aralarında gizli olduğunu biraz dikkatle bakınca görebiliyorsunuz. Bence bizim en iyi yaptığımız şey yeni bir dil oluşturmak. Her anlamda. Hem sahnelemede, hem metinde, hem de oyunculukta.

Jale: Tabii çok desteklenmiyoruz. Genç bir ekibiz diyoruz ama, dört sene oldu kurulalı. Bu dördüncü oyunumuz. Herkesin kolay becerebileceği bir şey değil dört senede dört oyun sahnelemek. Kadın kuruluşlarından, feministlerden de bugüne kadar açık bir destek görmedik. Hâlâ umutluyuz. Bakalım. Basın ve en önemlisi tiyatro eleştirmenleri Tiyatro Boyalı Kuş'un oyunlarıyla ilgilenmiyor.
Zeynep: Zaten erkeklerin ellerinde tuttuğu bir alanda bin bir güçlükle mücadele ederken bazen kadınların insafsız tavırlarıyla karşılaşıyoruz..
Jale: Zeynep'e katılıyorum. Bir oyun yazmak, oluşturmak, sahnelemek, feminist söylemi tiyatral biçimde sunmak, yani Tiyatro Boyalı Kuş'u idame ettirmek kolay iş mi? Sabır istiyor, emek istiyor.. Dört yıldır biz bir feminist tiyatro

Tiyatro Boyalı Kuş
Böyle Bir Aşk Masalı

4-11-18-25 Şubat Cuma
Saat: 20:30
Stüdyo Drama Sahnesi

Sakızağacı Cad. Büyük Bayram Sok. No:1 Kat : 4
Tel: 0 216 418 51 62

örneği olarak Tiyatro Boyalı Kuş'un içinde varolduk. Bu tiyatroyu hiçe sayacak anlayışlarla mücadele ettik, etmeye devam ediyoruz. Yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi tiyatro alanında da kadın dayanışması gerekiyor.
Duygu: Tiyatrocular da pek ilgi göstermiyorlar. Eleştirmenler de öyle. Oysa biz eleştiriye açığız. Zaten tiyatro eleştirilerle beslenir. Kendi seyircimiz var ama biz daha çok seyirciye ve daha çok yoruma ulaşmak istiyoruz.

Jale: Haklısın, zaten biz bu oyunumuzla turne yapmayı düşünüyoruz. Hem yurt içinde, hem de yurt dışında. Araştırıyoruz şimdilik. Başka şehirlerdeki kadın kuruluşları davet ederlerse niye gidip oynamayalım?
Duygu: Biz Taksim'de oynuyoruz ama İstanbul'da oyunumuza gelemeyen kadınlara da ücretsiz oynamak istiyoruz. Tabii bunun için kadın kuruluşlarının desteğine ihtiyacımız var
Zeynep: İstanbul seyircisi nasıl olsa giderim, nasıl olsa yaparım diye diye her şeyi kaçırıyor. Biz bu oyunu sonsuza kadar oynamayacağız. İlkbahar geldiği an tiyatro sezonu da kapanıyor maalesef. Zaten İstanbul'da bizim dışımızda üç ya da dört tane daha genç tiyatro var. Seyirci gelmezse bu tiyatrolar nasıl ayakta kalacak? Aralık ayında Ankara'da bir festival kapsamında oyunu sergiledik. Kötü bir organizasyon ve tiyatro salonuna karşılık Ankaralı seyircinin ilgisi inanılmazdı. Boş birkaç koltuk vardı. Ama İstanbul'da durum farklı. Bizler de tiyatro yapmasak on sene sonra ülkede tiyatro kalmayacak, bunu görmüyorlar.
Jale: Biz kendi seyircimizi oluşturmak için elimizden geleni yapıyoruz ama onlar bizi zorlamalılar aslında daha çok ve daha nitelikli işler yapmak için. İnancımızı yitirmedik ama bazen bu kadar emek harcayıp bu kadar nitelikli bir iş yapmanın kime ne faydası var diye de düşünmüyor değiliz.

Gülfer Akkaya

kadınlar yeniden

Biz feministler şimdilerde parçalı kızgınlıklar yaşıyoruz. Yaşanan bir kadın cinayetine kızıyoruz, birkaç ay sonra yaşanan tecavüze kızıyoruz. Eşitlik zeminine inen taleplerle politika yapıyoruz. Devrim talebimizden uzaklardayız. Unuttuk! Hareketsizleştik. Öyleyse ne yapmalıyız? Artık işin bu bölümünü, yani feminist politikayı nasıl yapacağımızı daha fazla tartışmamız gerekmiyor mu sizce de?

Turkiye'de feminist mucadele 1980'lerden itibaren başladı. Daha önceleri örgutler içindeki kadın kolları şeklinde yürutulen çalışmalar ve bu çalışmaların hepsinden daha ileri olan İlerici Kadınlar Derneği (İKD) çalışması da dahil hiçbiri ideolojik olarak kadın kurtuluşu kaygısını taşımıyorlardı. Çunkü bu ve benzeri kadın çalışmaları ideolojik olarak var olan sol örgütlerden beslenıyorlardı. "1980 öncesinde, Turkiye Solu'nun gundeminde gerçek anlamıyla bir 'kadın sorunu' yoktur; bu, ciddiye alınması gereken bir teorik sorun olarak görulmedığı gibi, kadınların ezilmesinin özgul boyutları uzerinde de durmazdı. Olsa olsa, 'feodal' ılışkilerin ve ideolojinin kadınlar üzerinde daha fazla etkisi olduğu kabul edilirdi. O kadar!"(1) 80'lere dek bu sureç böyle devam etti. Ve bu tarihlerde Türkiyeli kadınlar açısından bir yenilik yaşanmaya başladı. Örgütlerine onca emek vermiş kadınlar, yaşanılan nice sorundan sonra yıllarca kadınları da temsil ettiği var sayılan örgutleri ve bu örgutlerde en başta bulunan adamların kend lerını temsil etmediklerini fark ettiler.* Artık kadınların kendilerini keşfettikleri ve örgutlü olarak bir arada olma gerekl'l ğını hissettikleri yeni bır dönem başlamıştı hayatlarında

Feminızm "1980 öncesinde demokratık kitle örgutlerınde, sol örgutlerde yer alan, ama bu örgutlerin tabanında değil, daha çok yönetim kadrolarından gelen kadınların önculuk ettığı bir hareketti. En az ikı kuşaktır kentlı, iyi eğitımlı, Batı dillerindeki yazını izleyebilen kadınlar... Cinsiyet eşitsizliğinin politik bir konu olarak gündeme getirilmesi, feminist hareketın buyuk bir başarısıydı...

Cınsiyet eşıtsizliğinın başka eşitsizliklerın ıçınde değerlendırılemeyecek kadar temel, kendi dınamikleri olan, farklı ıktidar bıçımlerını de ıçeren bır sistem olduğunu söylemek, yeni ve radıkal bir tavırdı. Bu tavrın mantıksal bır sonucu, cinsıyet eşıtsızlıgini ortadan kaldırmaya yönelık bir politika oluşturmaktı. Feministler de bunu yaptılar. Feminist hareketin bağımsızlığı, 1980'lerin en fazla tartışılan konularından bırıydı. Başka mucadelelerin (ki o dönemde asıl olarak sosyalist mucadele kastediliyordu) peşine takılmamak, onlarla teması surdurse de kendi bağımsız duruşunu koruyabılmek, çok önemsenıyordu."(2)

Feminizmin d'ğer ideolojilerden bağımsızlığı, maalesef hâlâ yeterince anlaşılabilmiş değil. 80'ler daha çok kadınların feminist teorıyı oluşturmak ıçın çokça çabaladıkları, aynı zamanda kadınlar olarak ortaklıklarını fark ettıkleri, kendı örgutlüklerını kurmak ıçın sol muhalif hareketten çekıldıkleri, bir arada olmanın koşullarını araştırdıkları, farklı bir dıl kurdukları, kadın dayanışmasından bahsettıkleri, amatör ama radıkal, devrimcı bır dönemdi. Kısa bır süre sonra ortalığı hareketlendıren, feminist hareketı tum topluma duyuran meşhur Dayağa Karşı Mıtıng, Mor İğne, birahane baskınları vb eylemler de yapılmaya başlandı. Artık birbırıyle feministçe buluşmak ısteyen kadınlar hem teorık hem de polıtik olarak, yeni ve devrımcı bir zemınde buluşmayı başarmışlardı.

Bu süreci takip eden feminist yayınlar, çeşıtlı kadın örgutleri ve feminizmle buluşmak isteyen genç kadınlar oldu. Kadınların feminizme doğru yönelmeleri d'ğer örgutlerde tedırgınlık yaratmaya başlamıştı ve birçok erkek feminizme karşı yazılar yazmak zorunda kaldılar, "kadınlarını" feministlere kaptırmamak için. Çunkü artık bu memlekette de feminizm hayaleti dolaşıyordu ve bu hayalet en çok örgutlu (sağcı, solcu, inanan, kısaca her kesımden örgutlu) erkekleri urkutuyordu.

80'ler daha çok kadınların kadın oldukları ıçin ezilmeye maruz kaldıkları, bu ezılmenin tum kadınları birleştiren ortak bir zemin olduğu, buradan yola çıkarak kadınların kurtuluş mucadelesini butunsel bir bakış açısıyla kurma dönemıydi.

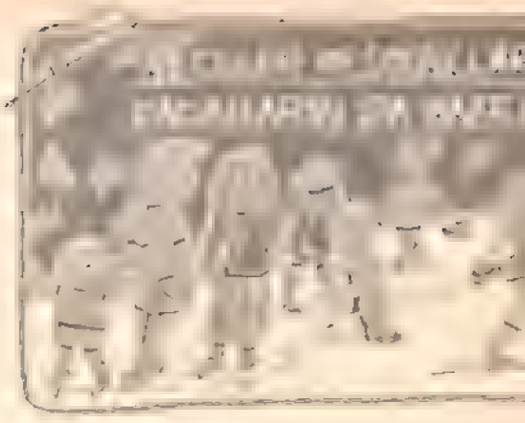

1990'lara girerken kadınların gündeminde artık farklı tartışmalar yaşanıyordu. Bu bölümü açmadan şunu belirtmek isterim. 90'ların başı itibariyle feminizmle tanışan yeni bir kuşak (1970'lerde doğan kadınlar) vardı ve bu kuşağın kendinden önceki feminist ablaları gibi yeterince deneyimli örgütlü hayatları yoktu. Karma ya da değil, örgütlü siyasete yeni başlamışlardı ya da örgütlü siyasette hiç yer almadan direkt feminizme yönelmişlerdi. Bu dönemde bu kadınlar yeni bir kuşak olarak feminizmle tanıştılar.

90'lar feministler açısından farklılıkların çokça konuşulduğu, politikanın daha çok bu zeminde yapıldığı bir dönem oldu. Farklılık kadın politikalarının merkezine o kadar oturdu ki, kadınlar 80'li yıllarda keşfettikleri ortaklıklarını neredeyse unuttular. Tüm farklılıkları fark etmek ilerici bir durumdu. Politika yaparken tüm bu farklılıkların hassaslığına dikkat etmek gerekir. Çünkü her kadının durumu birbiriyle aynı değil. Ancak tüm farklılıklara saygı duymakla beraber, ortaklıkların üzerinden atlanmadan da farklılıklarımıza dair işler yapılabileceği kanısındayım. Kadınların tamamını etkileyen sorunlarımızla bir araya gelerek, daha bütünsel mücadeleler yapılabilirdi. Burası biraz iskalandı sanırım.

90'ların özellikle ikinci yarısında feministler açısından yeni bir deneyim daha yaşandı. 80'lerde feminizmi örgütlemek için sosyalist örgütlerden ayrılan kadınlar, yaklaşık on beş yıl sonra yeniden bir araya geldiler. Aynı partilerde mücadele etmeye başladılar. Bir farkla. Bu kez feminist olma bilinciyle, içinde oldukları karma örgüte feminizmi taşıdılar. Böylece karma örgütlerde feminizm tartışmaları da başlamış oldu. Kendi duruşunu nereden tanımlarsa tanımlasın, hiçbir karma kurum kendisini feminist ideolojinin etkisinden koruyamadı. Ancak evvelden yok saydıkları kadın sorununa karşı, yine kendilerince antifeminist, yeni, uyduruk tanımlar yaratmaktan da geri durmadılar. Bu da kendisini zorlayan devrimci gücün karşısında sınıfsal, suni politika olmanın ötesine geçemedi. Feminizm en katı yapıların dahi sınırlarına devrimci, yıkıcı basıncını uygulamaya devam ediyor. İleriki yıllar bundan dolayı daha mor yıllar olacak.

90'lı yıllarda kadın kurtuluş hareketini olumsuz etkileyen yeni bir şey de proje feminizmiydi. Kimi kaynaklardan alınan fonlarla bir çok kadın kurumu açıldı. Eskinin var olan maddi sorunları büyük oranda ortadan kalkmış ancak buralarda feminist ruh körelmişti. Proje feminizmi, var olan feminist yapıları radikal politika yapmak yerine, enerjilerinin çoğunu fon bulmaya harcayan kurumlar halini aldı. Patriyarkayı hedef alan siyaset, kadınların hayatını daha çok zorlaştıran kötü koşulları düzeltme çabalarına dönüştü. Bu sadece proje feminizmiyle ilgili değildi ama, proje feminizminin var olan sorunları daha bir körüklediğini söylemek sanırım abartı olmaz. Rekabet ve rekabetle beraber başka sorunlardan da kaynaklı olarak kadınlar ve kadın kurumları arasında çeşitli mesafeler yaşandı. Kadınlar arası hiyerarşi, örgütlerin yapı ve bağımsızlık sorunları bu dönemde tartışılmaya başlandı.

Müslüman kadınlar ve Kürt kadınlar gibi Türkiye'de örgütlü bulunan kadınlar da bu dönemde önemli işler yaptılar. Kendi kurumlarındaki erkeklerle mücadele ettiler. Her iki kesimden kadınlar Müslüman ve Kürt kimliklerine rağmen kendi erkeklerinden farklı sorunlar yaşadıklarını, kendi ulus ve dinlerinden olan erkekler tarafından siyasette kullanıldıklarını, ezildiklerini hepimizin ve tabii kendilerinin bilincine çıkarttılar. Türkiyeli beyaz, orta sınıf kökenli feminist hareket maalesef yeterince bu konulara sahip çıkıp, bütünsel kadın politikası yapamadı. Yine Kürt kadınlarıyla ortak eylemler, kimi yakın politik duruşlar sergileyen (asla yeterli yakınlığı kuramayan) feminist hareket, Müslüman kadınlara karşı biraz daha çuvalladı. Dışladı, hor gördü. Feminizmin bunca yayıldığı ortamda devlet ve sermaye sınıfı da boş durmadı. Türkiye'de rejim krizi dinamikleri olarak görülen Kürtler ve Müslümanlara yönelik olarak yıllardır mücadele eden devlet, bu toplulukların kadınlarını elbette es geçemezdi. Özellikle bölgedeki Kürt kadın örgütlenmesini engellemek, yok etmek için karşı kadın kurumları oluşturdu. Bölgedeki kadınları buralara çekmeye çalışarak kadınlar üzerinden Kürt politikasına ve feministlere karşı mücadele başlattı.

Aynı çabayı Müslüman kadınlar için de gösterdi. Özellikle türban üzerinde yürüyen mücadelede Müslüman kadınlar, devletle anlaşıp, uzlaşan Müslüman erkekler tarafından yalnız bırakıldı. Kamusal alana çıkabilmiş kadınlar yeniden evlerine kapatıldılar. Feminizme inanan kadınlar ise aynı Müslüman erkekler tarafından televizyon programlarında bile örgütü bozmak, bölücülük yapmakla suçlanmış, fikirlerinin yayılmasının önüne geçilmiştir. Konca Kuriş bu dönemde Müslüman erkeklerce öldürüldü. Beyefendilere göre fazla özgürdü, çizmeyi aşmıştı.

Tüm bunlar yaşanırken feministler suskun kalmış, gösterilmesi gereken dayanışma maalesef gösterilmemiştir. Konca Kuriş'in yok edilmesine yönelik cılız eylemleri de saymazsak, feministler inanan kadınlarla ilişkide sınıfta kalmışlardır. Bu da yetmezmiş gibi devletin Müslüman kadınlara yönelik kullandığı modern-gerici ikilemi maalesef feministler arasına da sızabilmişti. Biz moderndik, onlar gerici. Ama bizler Kemalizme, modernleşmeye karşıydık aynı zamanda, teorik de olsa!

Ve 2000'li yıllara gelindiğinde artık kadın toplantılarımıza devletçi feministlerde katılıyor, devlet usulca içimize giriyor, bundan şikâyetçi olan kadın sayısı ise gittikçe azalıyordu. Bu durum her geçen gün kanıksanıyor. Her yerde baş gösteren kadın kurumlarının çoğu feminizmi uç ve gereksiz görüyor, sadece hak zemininde, özgürlük zemininde mücadeleyi hem önemsiyor, hem de öneriyorlardı. Şiddete karşı olmakla beraber, şiddetin kaynağı olan patriarkanın üzerinden atlanıyordu.

'u yazıyı neden kaleme aldım?

Biz feministler şimdilerde parçalı kızgınlıklar yaşıyoruz. Yaşanan bir kadın cinayetine kızıyoruz, birkaç ay sonra yaşanan tecavüze kızıyoruz. Eşitlik zeminine inen taleplerle politika yapıyoruz. Devrim talebimizden uzaklardayız. Unuttuk! Hareketsizleştik. Oyleyse ne yapmalıyız? Kadınları ezenin, sömürenin patriarka olduğunu yeniden hatırlayarak, elbette kadın hakları mücadelesini de yol haritamızda belirleyip, bunun için de mücadele eden, ama aslen patriarkanın ortadan kalkmasını hedefleyen bir perspektifle kadınlara ulaşmak, örgütlenmek, daha çok kadınla bu yürüyüşü sürdürmek. Evlilik gibi, özel alanda kadın ve çocukların emeğine el koymaya dayanan üretim biçimini ortadan kaldıracak, şiddeti de, kaynağını da kurutacak bir mücadele.

Tüm farklılıklarımızı gören bir yerden bütün kadınların ezilmesine ve sömürülmesine karşı ortak mücadele etmeliyiz. Çünkü hayatlarımızın daha çok şiddetle dolduğu, evlerimize daha çok doluşturulduğumuz şu günlerde hiç birimizin kendi durumunu bir diğerinin önüne koyma, ortak mücadele için gereğinden fazla efor sarf etmeme lüksü olamaz. Biz kadınlar hem kendimiz için hem de tanımadığımız bir başka kadın için ancak bir araya gelince güçlü ve değiştirebilen olabiliriz.

Daha çok kadınla örgütlenerek, bilinç yükseltmelerimizi gerçekleştirip, geliştirerek; bilgimizden politikaya sıçrayarak ve farklılıklarımızı tanıyarak, mesela Kürt, mesela Müslüman kadınlarla ve elbette aklımın yetmediği başka başka tüm kadınlarla bir araya gelmek, ortak talepler oluşturmak, bunların propagandalarını, eylemlerini yapmak önümüzdeki süreçte üstümüze vazife almamız gereken işler olmalı.

Bu yazıda, genel bir değerlendirme yapmak istedim, gücüm yettiğince. Ama bu konuların tartışılması için birçok kadının aklına ve fikrine ihtiyaç var. Ve de tartışmaya, yan yana durmaya... Başka bir hayat biz kadınlar için de mümkün değil mi? Neden olmasın? Biz kadınlar yeniden başkaldırabiliriz ezilmeye, sömürülmeye. Yine reddedebiliriz var olanı. Feminizme, kadınlara, devrime yeniden inanabilirız ve imkânsız olanı isteyen bir mücadeleyi bir daha başlatabiliriz.

Haydı kadınlar, yeniden!

1- 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar Fatmagül Berktay Türkiye Solunun Kadına Bakış Açısı: Değişen bir şey var mı? İletişim Yayınları 1995 Yayına Hazırlayan Şirin Tekeli

**Burada kullandığım dilin dışardan olduğunun farkındayım. (geç doğmuş olmaktan öturu) Maalesef bu dönemi yaşayacak şanstan yoksun bir kadın olarak kendimce bir geçmişimiz değerlendirmesi yapaya çalışıyorum.*

Mutlaka hatalarım vardır Ve tüm eksikliğine rağmen özellikle bu dönemi yaşamış kadınların bu döneme ilişkin deneyimlerini dergimiz sayfalarında görmek isterim

2-Birikim Ağustos-Eylül 2004 sayı 184-185 Aksu Bora Feminizm. Sınırlar ve İhlal İmkânı

Mürüvvet Yılmaz

erkeksiz de olmaz ki!

Onlar, dünyalı ama yurtsuz, kimi yerde Roman, kimi yerde Kırpti, kimi yerde Çingene dediğimiz insanlar. Her daim şehrin sokaklarında uluorta yaşayan, çalışan, çiçek satan, fal bakan, bohçacılık yapan, aslında hep yanı başımızda, ama hep yabancısı olduğumuz, burada ve dünyanın her yerinde en altta olanlardan.

Onları, yani Çingeneleri çocukluğumdan beri tanırım. Her bahar köyun karşısına çadırlarını kurar, güze doğru başka yerlere göçerlerdi. O zamanlar çocuk aklımızla sadece bizim diyarlarda varlar zannederdik. Buyuyup şehirlere gelince onların da şehirlerde, bazılarının hâlâ şehir merkezlerine uzak yerlerde, çadırlarda yaşadıklarını görurdum. Mahallelerinde at arabaları, bohçaları, falcıları, eğlenceleri, renkli giysileri, oyunları ile tum geleneklerini değiştirmeden yaşayıp gidiyorlardı.

Bayramlarda, ucuz bır şeyler almaya, Eminönü'ne gıdıp de, oradaki bohçacı kadınlardan ve ışportacılardan, aslında yok sayılan ıki mıllıyetin insanlarından, Kürtlerden ve Çıngenelerden alışverış yapmamış olan var mıdır? Ancak bir suredir Eminönu'nde bohçacı kadınlar, işportacılar yok. İşportacılar, ekmek teknelerının kapatılmaması ıçın uzun suredır direniyorlar fakat hâlâ bir değışıklık olmadı. Tıpkı Beyoğlu/İstıklal Caddesi'nden sessız sedasız çekıp gıtmek zorunda bırakılan, çoğumuzun yokluğunu bile fark etmediği sımıtçıler gibi.

Çıngene kadınlarıyla görusmek istedım çunkü; her kadının eşı, babası, çocukları, patronu ile yaşadıklarından öğreneceğimiz çok şeyın olduğunu düşunuyorum. Kız kardeşlerimizin yaşamlarına dokunmak, ortak dıl oluşturmanın belki ılk adımı olacak. Aynı şeyleri yaşayan kadınlar olarak erkek egemen sistemın kadınların bır araya gelmesini engellemeye yönelık yuruttuğu polıtıkaları tersine çevırmek çok da zor değil. Onlar, dünyalı ama yurtsuz, kimi yerde Roman, kimi yerde Kırpti, kımi yerde Çingene dediğimiz ınsanlar. Her daım şehrın sokaklarında uluorta yaşayan, çalışan, yanı başımızda olan, ama hep yabancısı olduğumuz, bu ulkede ve dünyanın her yerinde en alttakilerden.

Yaşamlarını hep merak ederdım. Edırnekapı cıvarında oturan Sultan beni kırmadı, sorularımı yanıtladı. Sultan, dört çocuk annesi, ikisi okula gıdıyor. İki göz odada altı kişi yaşıyorlar. Ev işının dışında başka bir iş yapmıyor. Kendısı de, "çocuk, ev ışi, anca zaman yetiyor," diyor. Mahalledekı dığer kadınlar da hemen hemen aynı durumdaymış. Başka yerlerdeki Romanlar gibi bohçacılık, tekstıl, falcılık vb ışler yapmıyorlar. Nasıl geçiniyorsunuz sorusuna, "o gun ne bulursak," dıye yanıt veriyor Sultan. Eve duzenli bır para gırmıyor, seyyar satıcılık yapan eşı belediyenin uygulamaları nedeniyle hepten ışız. O yüzden evde tencereyı kaynatmak pek kolay olmuyor.

"Aslında ekonomik durumum ıyi olsa mahalleden ayrılırım, mahallenin ortamı iyi değıl, belli bir saatte dışarıda kalamazsın silah sesleri, içki içılmesi, anlayacağın buralar çok tekın değil. Ama çocukları eve sokmak da bir problem. Gece birlere kadar dışarıda kalıyorlar. Evde olmasa bile, ortam kufurlu olunca çocuklar da kufurlu konuşuyor, hırçın oluyor."

Ya eşınle ilişkiler dıyorum, zaman zaman her evde olduğu gıbi ekonomık zorluklardan kaynaklı sorunlar yaşadığını söylüyor. Dayak gibi şeyler yaşamıyormuş Allah'tan. İş, mal mülke gelınce, yeni mal rejımını soruyorum "Haberim var ama hıçbir şeyimiz olmadığı için duşunmuyorum. Olsa da çocuklarıma kullanırım," cevabını veriyor. Sultan ile sohbetten sonra hem Neslişah Mahallesi'ni (Fatih ilçesinde farklı halkların yaşadığı kozmopolit bır yer) hem de çoğumuzun Sulukule diye bildiği yerlerde dolaşıp, kadınlarla sohbet etım. Sahıp olduğu eğlence merkezi yıkılmış ve yakılmış olan kırk beşindeki Şenay, işız, güçsuz evde oturduklarını, bır başka kadın ise, evlerde çalıştıklarını söyluyor. Ne kadar kazandığını sorunca söylemek ıstemiyor, "ne geçerse," dıyor. Çorbacılık yaparak kızına yardım etmeye çalışan Halıme Teyze, "erkekler bızım her şeyımız, kızı kusuru olsa da uygun bırıne verırsın gıder, ama erkek öyle değil," dıyor. Kızlar on üçünde evlendırılıyorlar, daha buyuk yaşlarda evlenenler de var ama evlenme yaşı on dokuzu aşmıyor. Mahalleyi dolaşırken dikkatimi çeken bır dığer nokta ise sokaklarda çok az ınsanın olması. Nedenını sorduğumda ise gece eğlencelerinden kaynaklandığını söylediler.Kadınları anca öğleden sonra görebılırmışız. Kadınlar, kocaları ile ilişkıleri konusunda pek konuşmak ıstemıyorlar. Roman kadınları Kadıköy, Taksim gibi merkezi yerlerde çıçek satarken göruruz daha çok. Sabahın yedisinde Kadıköy'de karşılaştığım Şengül, ıki saatlık yoldan geldiklerını söyluyor. Buz gıbi bır havada, yağmura kara rağmen bır taraftan çiçeklerını satmaya bır taraftan da ısınmaya çalışıyor. Şengül on sekiz yaşında evlenmiş, şımdılık ıkı çocuğu varmış dedığıne göre. O çiçek satarken görumcesi bakarmış çocuklarına. O, bu soğukta çiçek satmaya çalışırken kocası da evdeymiş. Cevap benı şaşırtmasa da kocasıyla ılışkısının nasıl olduğunu soruyorum, uzunca bir duşunuyor, işte cevap; "erkeksız de olmaz ki," dıyor. Çöplerden, sokaktan satılabılecek bir şeyler toplayan Esra ise on üçünde evlenmiş, veremlı bir kocaya ve uç çocuğuna bakmaya çalışıyor. Kendisini nasıl hissettığını soruyorum. "Ne olsun, ne kocadan hayır gördum, ne hayattan, bır şey anlamadım, evde tup yok, bır yerlerden tup bulmaya çalışıyorum. Bız kadınlığımızdan da bır şey anlamadık. Yaşımdan buyuk adamla çocuk denecek yaşta evlendım, ondan sonrası da malûm."

Roman kadınların da hem evde hem dışarıda harcadıkları emeğın hıçbır görunurluğu yok. Kazandıkları paralar, erkeğin elıne teslım edılıyor. Onlarla konuşurken benzer şeyleri yaşamamıza rağmen, ne kadar da birbirimizden uzak olduğumuzu fark ettım. Bu, konuşmalarımıza bile yansıyordu, çekıngen, kırmaktan korkan ama bir o kadar da merak ve dıyalog kurmaya çalışan. Yaşamdan kopmamış, yaşamı dönduren bu kadınların yaşamlarına dokunmak çok da zor değil aslında.

İletişim'den

AYŞE SARAÇGİL
Bukalemun Erkek
Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Ataerkil Yapılar ve Modern Edebiyat
Çeviren: Sevim Aktaş

Ayşe Saraçgil ataerkilliği, toplumların dünyayı algılama biçimlerini, toplumsal deneyimin birikimini ve iktidar mekanizmalarını ifade eden kilit bir kavram olarak ele alıyor. Ona göre, geleneksel ile modernin, birey ile cemaatin, çocuğa ve kadına ayrılmış 'iç' ile toplumsal hayatın cereyan ettiği 'dış' arasındaki gerilimin odağında, ataerkil yapılarla modernizm arasındaki 'pazarlıklı' ilişki var. *Bukalemun Erkek*, bu ilişkinin izini, son yüz elli yılın Osmanlı - Türk edebiyatında sürüyor.

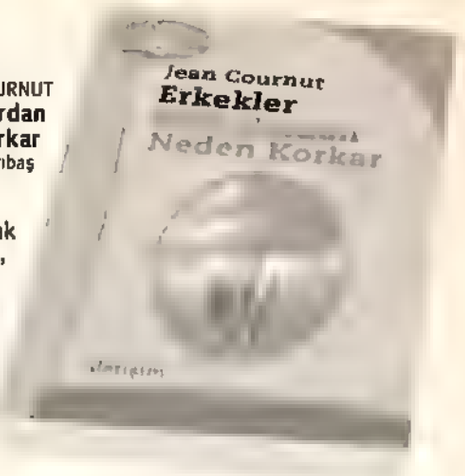

JEAN COURNUT
Erkekler Kadınlardan Neden Korkar
Çeviren: Bülent Arıbaş

Adı ister korku olsun, isterse kıskançlık; erkekler, kadınlar üzerinde egemenlik kurmak ve de bunu sürdürmek isterler. Bu isteklerinin haklı nedenleri olduğuna, 'iman' etmeseler de, inanırlar. Kimi zaman bunu itiraf da ederler; ama çoğu zaman inkâr yolunu seçerler. Ünlü Fransız psikiyatr Jean Cournut, bu 'anatomik kader'i, mitolojiden edebiyata, antropolojiden sosyolojiye, psikolojiden felsefeye dek uzanan geniş bir disipliner prizma ışığında inceliyor. Talat Parman'ın önsözüyle...

E R K E K L İ K

Erk ile erkek Yıldırım Türker
"Erkeklik" en çok erkeği ezer! Tayfun Atay
Sosyalizasyon sürecinde erkeklik Hilal Onur - Berrin Koyuncu
Hegemonik erkekliğin peşinden
Kurtuluş Cengiz - Uğraş Ulaş Tol - Önder Küçükural
Yasaklanmış manifesto Bülent Somay
İslamcı erkekliğin inşası - Geleneksel rollerin ihyası
Hidayet Şefkatli Tuksal
Erkekliğin ev halleri! Cenk Özbay - İlkay Balç
Türk şiirinde erkek imgesi Yücel Kayıran
İktidar, erkeklik ve teknoloji Maral Erol
Günümüz Türk sinemasında "erkek filmleri"nin yükselişi ve erkeklik krizi Nejat Ulusay
Yeşilçam'ın erkekleri ne istiyor? Tümay Arslan
Kim üstte? Alman ve Türk erkeklikleri Almanya'da işbaşında Jennifer Petzen
Mynet'te erkeklik halleri Ayça Alemdaroğlu - Neslihan Demirtaş

İLETİŞİM YAYINLARI
www.iletisim.com.tr
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han No 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul • Tel. 212 516 22 60-61-62 • Faks: 212 516 12 58
e-mail. iletisim@iletisim.com.tr • birikim@iletisim.com.tr • Dağıtım: Tel: 212 638 55 45-638 55 71 • Faks: 212 517 71 57
BİRİKİM YAYINLARI

Hande Öğüt

‘kopya’lanan kadın

kan kusmuk acı salya

Kopya Kadınlar; kadınlık hallerine trajediyle harmanlanmış bir mizahla bakar ve anlatısı ile biçemi arasında hallice uyumlu hazzı sağlarken; "bölünme", "parçalanma", "eklenme", "eklemlenme", "benzeme", ve "kopyalanma" üzerine düşünmeme neden olmakla kalmayıp birbiri ile bağıntılı sekiz öykünün yer aldığı bu ilk kitaba ilişkin bazı "ayrım"lara değinme konusunda kışkırttı beni; kendisini bir öykü muhabiri olarak görme tevazuunda bulunan, Spatar ve hikâyelerindeki yazın gücü özelinde...

Kadın hep bir "şey"e, bir duruma göre varolacak ve bu rolun gereğince davranmak zorunda kalacak. Kadının, kadın bedeninin böylesi biçimlendirilmesi, dolayısıyla parçalanması, karşılığını idealize edilenin dışında, ham halde, olgunlaşmamış bir halde, kimi kez de tıksınmede bulacaktı. Spatar'ın öyküleri, bu tur bir tıksıntıden hareketlendiği, 'abject'i öne çıkardığı için, ayrılıyor(du) pek çok kadın öykücuden. Kocasından ölesiye dayak yedikten sonra, evine yuva yapmış bir örümcek ağına bakarak kanayan bedeninden sıyrılan, acılarından dem vurmayı o duvarın içine gömerek, ilgısını bambaşka, şeytanın dahi aklına gelmeyecek ayrıntılara, gizemli masallara yönelten, varlığını, doğanın muallak bılmeceleri üzerine düşünerek arayan kadınlar var, bu öykulerde.
Dayak yerken dahî temizlik yapmayı duşunen, dişleri kırılan, acısı beynine batan, ağzından, burnundan kulaklarından, altından kan gelen, erkekleş(tırıl)miş kadınlar, erkeklerce ıblıslestırılen, ötekileştirilen kocasının, babasının ve toplumsal sorumlulukların ustesinden ancak utopık bir dunya yaratarak gelebılen kadınlar... Ve bu kadınların gunduz duşlerini susleyen, ışgal eden yılanlar, solucanlar, lekeler, yıvışkan bereler, telleri bağırsaktan yapılan arplar, sakatatçı vitrinleri, yerlerinden sökülmuş yurekler, işkembeler, sığilli, tuylu, bıyıklı kadınlar, salya ve kusmuklar, çiğ et, kan, bayat tukuruk, çuruk nefes ve tezek kokusu, dipsiz kuyular, diri diri yanmalar, kurbağaya donuşen prensler, kendinden geçmış insan çığlıkları ve saldırgan soluklar var.
Prototip kadın imgesini ve temızlık duşlerını yerle bir eden dupeduz çırkın kadınlar var kı kadının oz doğasını yaşaması konusunda, ayrıntı duşkünü ısrarcı okuru rahatsız edecek ayrıntılar bunlar...
Spatar'ın öykülerinden heyecan duymama, metaforlar uzerine derinleşmeme neden olan; hayalgucu, dıl becerısı ve sıkı örülmüş kurgusu, eril (kunt) ıktıdar ile kadınsı (akışkan) bedenin çatışkısının yansıtılışıydı, evet! Ancak beni cezbeden asıl "sihir"; her biri kendı başına ayrı bir öyku olduğu gibi butunsel bır roman gibi de okunabilecek bu metınlerın asıl gucü, "abject" kavramının (bılınçlı ya da değıl) kullanışındaki başarı. Julia Kristeva, dışinin kültür ve tarih ile olan ılışkısını abject kavramıyla belirler. Abject'ın gunluk hayattakı gorunumu; kan, ırın, ter, çöp, bağırsak, ölu bedenler, kusmuk ve benzerıdır. Vucut, bu ve benzeri kayıpları bıteviye yaşayarak özerk hale gelir. Özellıkle "Döngü" (ve onunla geçişli "Leke") adlı öyküde; yapışkan, kuflu ve çuruk bir kuyuda bekledikten sonra ıslanan, çamura bulanan ve nıhayetinde yeryüzüyle barışan kadın kahraman, dışarı attığı ifrazat sayesinde saflaşarak kendi bedenine hakım olur ve rahat bir uykuya dalabilir.
hayat arasındakı ironiyi incelikle yakalaması; çok da olağan şeyleri, olağanustu metaforlara ikame etmesi; arzuyla kopyalanan kadının, bır atığa, bır ölüye donuşmesını, kımi zaman doğaustu ımgelerden, kımi yerde masallardan ve şarkı sozlerinden yararlanarak handiyse fıkra anlatıcasına dile getırmesi, Spatar'ın öykulerinde, abject'i belırginleştıren önemli ayrımlar. "Yılan" öykusunde, kendısini öldurmek ısteyen kocasından kaçan kadın, suyun içinde doğurur bebeğını. Yuzundeki kanı ve pıslığı, deniz suyuyla temizledikten sonra görur, ondaki - kendı içinden çıkan bebeğin- çirkinlığı(ni). Zıra annelık, abject ıçinde ilk sıradadır. Doğum, korkutucu, heyecanlandırıcı, arıtıcı ve çoğaltıcı olduğu kadar bir yönuyle de "ığrenç"tir; yenı doğmuş bebek de doğum yapan anne de... Içındekını; kimi kez doğurarak, kimi kez kusup fırlatarak, gece yarıları sokaklarda dolaşarak ya da etınden kazıyarak dışarı atan(lar)ın (olağan kahramanlara alışmış okurlar dahilinde) başatlığı, Spatar'ın öykülerini urkutucu ya da fantastık kılmaz. Onlara kendi gucunu kazandıran, tam da bu ığrenilendır; "dehşetli"ymış gıbı gösterılen değıl, hakikatı(nı) dehşetlı olandan alandır. Eğer ığrendiriyorsa, başarısı buradadır
Kadın bedeninin mıtleştirilmesine, arzu nesnesi kılınarak akıldan uzaklaştırılmasına karşı durduğu için tedirgin kılar, eğer kılacaksa "erkek" zihinleri...

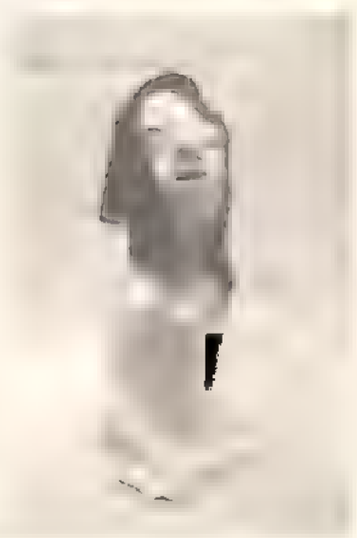

Vucut tuylerini ve bıyıklarını almayan bır kadın, onu alması zaruretını masseden egemen öğretı ıçın ne denlı "pıs" ıse kımi erkeklere ve erkekleşmış kadınlara, aynı bağlamda "grotesk" gelebılır, Spatar'ın öyküleri. Tekınsız olana arka çıktığı ıçın değıl; onu önüne katıp izinden gittiği için. Estetize edılen yuce duygularla, kadını salt bedenden ibaret kılıp onu, meme, popo, baldır, bacak gibı parçalara ayırarak kutsayan "kartezyen" mantığın parodısini yaparken bır yandan şarkı söyleyip bır yandan da ıslık çalabıldığı için dayanamaz yarıda bırakabılırsınız, kendı olma becerısine haız değılseniz, sizi de kopyaladılarsa, kopya olandan...

Pastış kadın

"... Şeker Kız'ın adını Sultan koymalıyız. Şimdiki zamana uygun versıyonunun yaratırken onun

kumral buklelerini en sosyetik kuaförde modaya uygun bir renge boyatmalı, Rönesans resimlerine öykünen iri memelerini, 21. yüzyıl trendlerine uygun olarak (avuca oturacak biçimde) azıcık küçültmeli, kusursuz burnunu biraz deforme edip, aklına birkaç tutam daha akıl ekleyip (mükemmel görüntüsünden biraz çalsak da) edinmesi gereken mevkiler gereği ona kimi yetenekler vermeliyiz." (S: 91)

Kitaba adını veren ve bütünün belkemiğini oluşturan en sıkı dokunmuş, hatta diğerlerini de yönlendiren, yöneten "Kopya Kadınlar" adlı öykü, fotoğraf sanatçısı Cindy Sherman'ın işlerini anımsattı bana. Bir yığın beden parçasını yan yana getirip onları uzuvlarından ayırarak farklı bedenlere ait parçaları cinsiyet, ırk, yaş gibi ayrımlar doğrultusunda eklemleyen Sherman gibi Spatar da, Ayşe'den dönüşturulen / yaratılan Aısa'da benzer bir yöntemi izliyor.

Kurucu hakikatin, doğasını bozuşturup yamalar yaparak elde ettiği bu "pastiş" kadın, radikal bir kültür eleştirisinin odağına oturtulan bir yapma bebeğe evriliyor giderek.

Adı, bedeni, tavırları, düşünce ve duyguları modernize edilen, kendinden öncekilerden kopyalanan, bir kopyanın kopyası olarak kurgulanan; otantizme meraklı aç gözleri doyuracak kadar Doğulu; yüzyıllık Batı hayranlığımızı yatıştıracak kadar Batılı olan bu "yap-boz" kadın, oysa çok tanıdık.

Hepimizden bir parça taşıyor. Bir hücre, bir gen, bir tat, bir doku.

Bu yüzden soruyor ya Spatar

"Peki, kimin kopyasıyım ben?

Ya sen? Kopyaladın mı yoksa kopyaladılar mı senden?" (S: 65)

Ama aynı zamanda "Kopya Kadınlar" adlı öykü, bir başka tersinlemeyi, bir karşı tavrı daha barındırır:

Erkek yazarların yarattığı "çok içeriden" kadın tipolojilerine, kadının estetize ve stilize ve dahi iğdiş edilişine, ciddi bir dimdik duruşu da satır aralarına gizlerken, bir kadın yazar olarak kadını yazan erkeklere "nanık" yaparcasına kadın klonlanışına karşı çözümü de öneriyor, Spatar.

Kopyalanmaktan nasıl mı kurtuluruz?

Benliğimizin derisine sahip olarak!

Nitekim "Yedinci Anket" adlı öyküde, kentin terk edilmiş, örselenmiş evleriyle dolu semtinde oturan bir adama (son) anketi uygulamaya giden genç kadın, pirinçten zil tablasının üzerine yazılı şu cümleyi görür:

Taxis Derma.... Hareket ve ten ya da tenin harekete geçmesi..."

Tenının, ruhunun, düşüncelerinin, hayal ve içgüdülerinin, arzularının ve kadınlığının hareket geçtiği bu macera sonunda anketi bitirir, kahramanımız. O kapıdan içeri girerken dışardan baktığı ölu kuşa ve doldurulmuş kuşa artık içerden bakabilme yetisine haizdir. Çünku kendi derisine, etine, içine dokunabilir artık:

"...Hareket ve Ten. Deri canlıdan alınır ve yapay bedene yerleştirilerek yaşıyormuş gibi görunene kadar işlenir. Doğal olan yalnızca derıdir, onun dışındaki her şey yapaydır." (S: 64)

Orlan'ın ifadesinde birleşir bu tez, nihayet:

"Deri, ihtiyaç duymaktır... Hayatta insan yalnızca başka birinin derisine sahip olur. Benliğimin derisine asla sahip olmadım. Bu kuralın istısnası yoktur. Çünkü ben neye sahip olursam olayım, asla ben değilim."

Bu handikabı aşmak, iç görüntüsünü d ş görüntüsuyle birleştirmek ve kendi derisini sahıp olabilmek için cerrahi müdahalenin yardımına başvuran Orlan, ifade aracı olarak "avangard" sanatı değil, kendi tenini kullanır. Ve ameliyatlar sırasında ayık kalarak kendi dönuşumunun canlı tanığı olur. Onun için asıl önemli olan, bedeninin kesılıp açıldığını gözlemlemektir.

Spatar'ın kadınları da, kesilen, parçalanan, koparılan bedenlerinden içeri girip; iç ile dış arasında dolaştırmazlar mı gözlerini?

Herhangı bır gerçekliği görüp yansıtmak üzere değil, şeylerin ve durumların konumlanışındaki devingen, belirsiz ve geçirgen imgeleri, yüzeylerinden sıyırarak "ıç"lerine, oradaki kaynamayı ve "yuvalanışı" göstermek üzere kullanmaz mı bu kadınlar, gözlerini de; yeni doğan bebeğini tutan, kocasının doğum lekesini tırmıklayan, piyanonun tuşlarına dokunan ve içını, dışını, olanı, olmayanı yazmak için kaleme sarılan elleri gibi...

"Kadın yazmalıdır, bedeni gibi, şiddetle uzaklaştırıldığı yazıya kendini taşımalıdır," der, Helene Cixous ve kadını yazıya, kendi yazısına çağırır.

Spatar da uyar bu çağrıya, duşuncelerini, duygularını yazıya taşır; ki zaten yazmış ve taşımıştır.

Kadını yazan kımi erkek ve/veya kadın yazarın duştuğü hatadan sıyrılmış, çunku derisine içrek kılmış yazısını da. Kadından yana değil, kadına doğru yazmış Anlatısını, her ne kadar fantastık ögeler taşıdığı iddıa edilse de geleneksel bır mucadele uzerinden kurmuş. Kadının cinsel, bedensel, tınsel eşitsızlığın groteske varan boyutları değil mıdır, onun arzu ve duygularını, istek ve duşuncelerini "fantastığe" yaklaştıran? Yazıyı egemenliğine alan erkek egemenliği değil mıdır, kendi kurduğu kalıpların dışına taşmış bır kadın yazısını "gerçekustune" terfi (!) ettiren.

Durtulerini keşfeden kadın (eliyle, kalemiyle), konuşma alanını ışgal eden erkeğin iktisadına dayalı sistemi dönüştürmek için altyapıdan yanı kanalizasyonlardan (bağırsaklardan) başlayacaktır yeniden inşaya.

Atababa"nın dılını -kendı "ağzını" ığdış ederek-, ezbere konuşmak zorunluluğunu atarak dillendiren, kad nı kendini keşfe çağıran öyküler, kuracaktır. Tenin içinden, mırıl mırıl ya da yakıp yıkarak, kendi kurmadığımız düzeni yerinden ederek. Yılanlarla, solucanlarla, canavarlarla, usul akışın mecrasını değıştiren garabet meleklerimizle. Ama kopyalamadan ve kopyalanmadan, bu sistemin rol-modellerinden. Bizi yutan kurdun karnında buyumeyi öğrenmek yerine tum "kurt"ları ortadan kaldırmaya gücu yetecek olan 'an'ları, sözcuk sözcuk biriktirerek içımızde...

Kopya Kadınlar, Deniz Spatar
Alkım Yayınevi, 2003

DUNYA'DAN

Emek Ergün

İSPANYA: İspanya'nın yeni Sosyalist hükümetinin sekız kadın bakanı, Başbakan Jose Luis Zapatero'nun kabinesinin yarısını oluşturabilir, ama bakanların kadın hareketiyle arası bozuldu bile. *Vogue* dergisinin Eylul 2004 sayısında, sekizi kadın 16 bakan, fotoğraf için, başkanlık konutlarında manken gibi poz verdiler. Dergide bakanlarla yapılmış politikayla ilgili röportajlar yayınlanmış olsa da, fotoğraflar İspanyol feministleri kızdırdı. Komşu Kadınlar Derneği başkanı Lourdes Hernandez, kabine bakanlarının "mankenler gibi poz vermemesi" gerektiğini soyleyip ekledi: " Değerimizi göstermek için bunu yapmak zorunda değiliz."

KANADA: Kanada'nın en kalabalık bölgesi olan Ontario'da iki kadın (kimlikleri gizli tutuluyor), Eylul ayında ulkenin ilk eşcinsel boşanmasını gerçekleştirdi. Bölge mahkemesi Kanada Boşanma Yasası'ndaki geleneksel "eş" tanımının anayasaya aykırı olduğu kararına vardı. Federal boşanma yasası evliliği kadın ve erkek arasında olarak tanımlasa da, Ontario eşcinsel evliliklerinin yasal olduğu dört bolgeden biri (diğer bolgeler, Quebec, British Columbia ve Yukon). Federal hukumet, Boşanma Yasası'ndaki sınırlı "eş" tanımlamasının Kanada Haklar ve Özgurlukler Anlaşması'nı ihlal ettiğini göz önunde bulundurarak Ontario'nun kararına karşı çıkmadı. Şu anda, Hukumet partisi Liberal Parti eşcinsel evliliklerini ülke çapında yasallaştırmadan önce, Yuksek Mahkeme'nin eşcinsel evliliklerinin anayasaya uygunluguna karar vermesini bekliyor.

ÇİN: Fujian bölgesinin kıyı şeridindeki köylerde ve öteki kırsal bölgelerde, Komunist Parti görevlileri ve yerel yetkililer, anne-babaların kız çocuklarına yönelik olumsuz tutumlarını değiştirmeye çalışıyor. Erkek çocukları kız çocuklara tercih eden gelenek ve Çin'in "tek-çocuk politikası" (1979 senesinde, hızla artan nüfus patlamasını ve ona bağlı olarak gelen yoksulluğu durdurmak için başladı) yuzunden, kız bebeklerin öldürülmesi Çin'de ciddi ve buyuyen bir sorun haline geldi: Cinsiyet dengesi açısından baktığımızda, 100 kıza 117 oğlanın duştuğu Çin'de ciddi bir dengesizlik yaşanıyor. Hukumetin yeni yaklaşımı, "Kızlarımızla İlgilenelim" adlı program, köyde yaşayan ve kız çocuğu olan anne-babaları vergi ödemekten muaf tutuyor, yeni ev kurmalarına yardım ediyor ve universiteye kadar kız çocuklara ucretsiz eğitim sunuyor.

VATİKAN: Vatikan, kadın ve erkeklerin görevleri uzerine otuz yedi sayfalık yeni bir beyanname çıkardı. Beyannamenin yazarı Kardinal Joseph Ratzinger açıklamasında, feminizmi "cinsiyet ideolojisi" olmakla ve "kadınla erkek arasındaki biyolojik farkları goz ardı etmekle" suçluyor. Kardinale gore, kadınlar açıkça görulduğu gibi "dinleme, hoş karşılama ... ve beklemede doğuştan yetenekliler." Belge aynı zamanda hukumetlere, 'meslek sahibi olmak isteyen kadınların ailelerini ihmal etmesini gerektirmeyecek şekilde şartları ayarlaması" konusunda çağrı yapıyor. Ancak bu mesleğin dinle ilgili olması durumunda, Vatikan, kadınların rahip olmasına karşı çıkan yasağı savunuyor.

Kaynak: MS Dergisi Kış 2004/2005 sayısı

Nazan Askeran

istenmeyen hamilelikler için bir yöntem daha

ertesi gün hapı

Bu sayıda size biraz NorLevo adlı ilaçtan söz etmek istiyorum. Hani şu "Ertesi Gün Hapı" olarak lanse edilen haptan. Son günlerde kadınların bu hapa çok sık başvurmaları ve bunu sıradan bir doğum kontrol yöntemi gibi kullanmak istemeleri hem dikkatimi çekti ve hem de biraz endişelendirdi beni. Çünkü, bu ilaç da çoğu diğer ilaç gibi azımsanmayacak yan etkileri olan ve aslında bir adet döneminde yalnızca bir kez kullanılması gereken bir ilaç.

NorLevo, bilinen ve piyasada var olan oral kontraseptiflerin (ağızdan kullanan doğum kontrol haplarının) içlerindeki hormonları, oldukça yüksek düzeyde içeren bir ilaç. Yani çok sık kullanım, bu hormonların vucuda çok sık yuklenmesi demek oluyor. Bunun da ne gibi sonuçlara yol açtığı hâlâ tıp çevrelerinde tartışılmakta. (Çok uzun sureli yüksek dozda hormon preparatları kullanımının yuksek tansiyon, kalp krizleri, sınır, memelerde buyume ve ağrı, meme ve rahim kanseri riskini arttırdığı bilinıyor.) Bu nedenle NorLevo gibi, aslında bilinçli kullanımı durumunda bızı istenmeyen gebelikten kurtarabilecek bir ilacı, bilinçsiz kullanımımızla zehire dönuşturmemeliyız. NorLevo konusunda, kendi broşurlerinde yayınladıkları ve bilinmesi gerektiğini düşündüğüm bazı noktaları sızınle paylaşmak istıyorum.

NorLevo nedir?

NorLevo sadece, korunmasız cınsel ilişkının ardından acil bır önlem olarak kullanılması gereken akut doğum kontrol hapıdır. NorLevo tedavısinin amacı gebelik halının oluşmasını önlemektır.
NorLevo kimi doğum kontrol hapları ve mini haplarda bulunan levonorgestrel adlı cınsel hormonu içerir. Tedaviye, korunmasız cinsel ılışkiden sonra ne kadar çabuk başlanırsa, tedavı o ölçüde etkili olur. NorLevo almış olmanıza karşın gebe kalma tehlikesi, hap, korunmasız cinsel ilişkıyi izleyen ilk 24 saat içerısinde alınmışsa % 0,4, ıkıncı gun alınmışsa % 1,2 ve uçüncü gün alınmışsa % 2,7'dir.

NorLevo nasıl alınır?

Tedavi, her birinde 750 mikrogram levonorgestrel bulunan 2 haptan oluşmaktadır. Bu iki hapın, korunmasız cinsel ılışkıden hemen sonra ve 72 saatten (3 gun) daha geç olmamak uzere, aynı anda alınması gerekır. NorLevo, adet döngüsü suresince istenıldığı zaman alınabılır. NorLevo kullandıktan sonra, bır dahakı adete kadar prezervatıf, peser veya sperm öldurücü bır madde kullanmanız tavsiye edılır. NorLevo, doğum kontrol haplarını kullanmaya devam etmenizi engellemez.

NorLevo istenmeyen gebelikten nasıl korur?

NorLevo'nun istenmeyen gebeliğe karşı ne şekilde koruduğu tam olarak bılınmemektedır. En önemli mekanizmanın, NorLevo'nun, ovülasyonu (yumurtlama) önlemesi veya geciktirmesi olduğu sanılmaktadır.

Gebelik testi ne zaman yapılmalıdır

Gebelik durumunda da adet kanamasına benzer bır kanama görülebilir. NorLevo'nun gerçekten etkisini gösterdiğinden emın olmak için 3-4 hafta sonra gebelik testi yapılması ıyi olur. Adet, zamanında görulmekle birlikte, anormalse veya 5 gunden daha fazla gecıkirse, kesınlikle gebelık testı yapılmalıdır. Doğum kontrol hapı kullananlar, NorLevo kullandıktan sonra, doğum kontrol hapına ara verilen dönemde menstrüasyon(adet) olmamaları durumunda, gebe olmadıklarından emın olabılmek için gebelik testı yaptırmalıdırlar.

NorLevo ne zaman kullanılabilir?

*Prezervatıf, planlandığı şekılde ışlev yapmadıysa (kaydıysa veya yırtıldıysa).
*Doğum kontrol hapını almayı unuttuysanız veya hapı geç aldıysanız
(kullandığınız doğum kontrol hapının prospektusüne bakınız!).
*Peser veya vajınal prezervatif yerınden kaydıysa veya erken çıkarıldıysa.
*Spıral yerınden kaydıysa veya duştuyse.
*"Cinsel ilışkıyi yarıda kesme" veya "guvenlı dönemler" yöntemi başarısız olduğunda.
*Başka bır nedenle korunmasız cinsel ilişkıde bulunduğunuz zaman.
*Cinsel tecavüze uğramış olma durumunda.

NorLevo'nun yan etkileri var mı?

Her ilaç gibi NorLevo'nun da yan etkileri olabilir. Olağan olarak görulen yan etkiler şunlardır: mıde bulantısı, karın ağrısı, halsızlık, baş ağrısı, baş dönmesi, göğuslerde sertlik, menstruasyon kanamalarında düzensızlik, kusma ve ıshal.

NorLevo'yu ne kadar sık alabilirim?

NorLevo gebelik önleyıcı dığer yöntemlerin yerini alan bir araç değıldır ve sadece acıl bır önlem olarak kullanılır. Aynı menstrüasyon döngusü içerısinde birkaç kez kullanılması, kanamalarda duzensızlık yaratma tehlıkesının artması yuzunden tavsıye edılmez. Duzenli olarak doğum kontrol hapı kullanmak istiyorsanız, daha etkın, başka yöntemler vardır. Doktorunuza veya ebenize danışınız!

Prezervatıf - Cınsel hastalıklara karşı en ıyı korunma yöntemi

NorLevo, prezervatiften farklı olarak, cinsel hastalıklara karşı bır guvence sağlamaz. Prezervatif hem cınsel hastalıklardan korunmanızı sağlar hem de gebe kalmanızı önler. Yeni bır eşle birlikte olduğunuzda prezervatif kullanmayı unutmayınız! Bazen, bazı şeyleri önceden duşunmeniz gerekir

NorLevo kullandığım zaman ekstra kanama olabilir mi?

Normal olarak herhangi bır ekstra kanama görulmez, ancak kanama olması mumkündur Bazı kadınlarda, bır sonraki kanama, beklenen günden bir gun önce veya bır gun sonra görulebilir. Aynı menstrüasyon döngusu içerısinde bırkaç kez NorLevo kullandıysanız kanama duzensizliklerının ortaya çıkma tehlikesi artar.

NorLevo tedavısinden sonra doğum kontrol haplarını nasıl kullanacağım?

Bır korunma yöntemi olarak doğum kontrol hapı kullandıysanız, doğum kontrol haplarını almaya normal şekilde devam edeceksiniz. Ancak doğum kontrol hapına ara verdığınız zaman bu hapların etkısı tam olmaz. Bu nedenle bır haftalık bir sure boyunca ek korunma olarak prezervatıf kullanmanızı tavsıye ederız. Mını hap denilen haplardan kullanan kadınlarda sık sık duzensiz kanama olur. Mını hap kullanıyorsanız NorLevo kullandığınız günden, kural olarak 3-4 hafta sonra, gebe olmadığınızdan emin olmak için, gebelik testi yaptırmanız ıyi olur.

9. korunmasız cinsel ilişkiden ne kadar zaman sonra NorLevo haplarını alabilirim?

NorLevo korunmasız cınsel ilişkıden sonra en kısa zamanda ve 72 saat içinde (3 gun) alınmalıdır. Haplar korunmasız cinsel ılışkıden sonra ne kadar çabuk alınırsa, tedavı o kadar etkılı olur.

Yararlanılan kaynaklar
NorLevo hakkındaki İsveççe broşur,
www.norlevo.nu sitesi

Nazan Askeran / *Ji Tirkî: Emine Çelebi*

Ii bo ducanîbûnên ku nayên xwestin re rebazek din jî;

roja dinê heba

Di vê hejmarê de ez dixwazim ji we re qala heba binave NorLevo bikim. Heba ku wekî "heba roja dinê" te binavkirin. Bala min kişand û ez xistim nava metirsiyê ku jin di van demen dawî de pir zede serî li van heban didin û wekî rebezek bergirtina ducaniye dibînin. Lewra, ev derman jî wekî gelek dermanen dine bi awayeke mezin bandoren we yî neyînî hene. Û di heman deme de dive ku di dema regli de careke tene be vexwarin.

Norlevo, di bazara heyî de wekî kontraseptifin (heben ji bo jinen ducanî en ku ji dev ten vexwarın) ku di nav xwe de hormonen pır zede dihewîne ye. Ango mirov wan zahf vexwe, ev yek te wateya ku ev hormon zahf bıkevın nav laşe mirovan. Ev rewşa xetereyî ku ji kîjan sedeman rebibe encam, lı der doren tıbe he jî te nıqaşkirın.(Te zanîn ku demek direj şixulandına van heban, bı sedema ku re lı nexweşînıyen weki bılındbûna tansiyone, qeyrana dil, di pesîran de mezınbûn û eş, bilındbûna sînîre, rejeya qansera memık û rehime, vedıke, hate nîqaşkirin.) jı ber ve sedeme dermanek wekî NorLevo dema ku bi zanabûnî be şixulandin, çawa ku mirov jı ducaniyen ku naye xwestin xelas dıke wisa dıve ku bi awayek nezani em neguherînın jehrî ye. Der heqe NorLevo de, hin agahıyen ku di malpera xwe de
weşandıne û pewistbûna zanîna wî difikirim, dıxwazim bı we re parve bıkım.

NorLevo çıye?

NorLevo tene pıştî tekiliya zayendıyî ya be parastin de, wekî hebek lı hemberî ducaniyek pekan, te bıkaranîn e. Armanca şixulandına NorLevo peşîgırtina rewşa ducanıye ye. NorLevo dermanek ku di rewşek awarte de jı bo peşîgırtına ducaniye te bıkaranîn. NorLevo jî wekî heben biçûk en ku di peşîgirtına ducaniye de ten bikaranîn, hormonen zayendî ku wek Levonorgestral te binavkirın di hundire xwe de dihewîne. Pıştî tekiliya zayendî çiqas zû be bikaranîn, başbûn ew qas çetır dıbe.Lı gel ku NorLevo hatıye bikaranîn, xetereya dûcanıye; ger ku pıştî tekilıya zayendı ya be parastın dı 24 demjımeran de hatıbe vexwarın, jı sedî 0,4, ger du roja duduyan de hatıbe vexwarin, jı sedî 1,2, ger du roja 3, an jî pıştî roja 3'yan hatıbe vexwarın jı sedî 2,7 e.

NorLevo çawa te bı karanın?

Tedawî ji du heben ku her yek di hundire xwe de 750 mîkrogram levonorgestrel dehewîne pek te. Dıve ev herdû heb pıştî tekilıya zayendî herî kem dı nava 72 demjimeran (3 roj) de, bı hev re bene vexwarin. Di navbera rojen herdû regliyan de kengî be xwestin te bıkaranîn. Te peşniyarkırın ku pıştî NorLevo hate vexwarın, heya regliyek dine, dı tekiliyen zayendî de prezervatıf, peser an jî madeyen ku sperme dikujın bene bıkaranîn. NorLevo, naye wateya ku heben bergırtina ducanıye edî neyen bıkaranîn.

[illegible]evo jı ducaniyen ku naye xwestin çawa alıpareze?

He bi temamî naye zanîn ku NorLevo çawa peşiya ducanıyen ku naye xwestin dıgıre Taybetiya we ya herî berbiçav ew e ku ovulasyone derengî dıhele.

Sehek (test) ducaniye dıve kengî be çekirın?

Di dema ducaniye de xwînek ku dışıbe regliye dıbe ku be dîtın. Ji bo ku mirov baş jı encama NorLevoye fem bıke, dive mırov pıştî tekilıye bi 3-4 hefteyan seheka ducanıye çebike. Ger ku dema regliye neasayî be û jı 5 rojan zedetir dereng bımîne, dıve teqez seheka ducaniye be kırin. Kesen ku heben bergırtina ducanıye bıkar tînın, ger ku pıştî bikaranîna NorLevo ye reglî nebın, dive jı bo ewlebûne kontrola ducaniye bıkın

NorLevo ket ci le bıkara

Prezervatif li gorî daxwaze nehatibe bıkaranîn (qetıya be, şemitî be) ger bıkaranîna heben astengkırına ducaniye hatibe jıbîrkirin,Ger ku we heben bergirtina ducaniye ji bîr kiribe. Ana jî we dereng bıkar anîbe. (Li prospektûse heben astengkırına ducanıye binerın.) Peser an jî prezervatîfa vajînal jî şûna xwe şemitî be. An jî zû hatıbe derxıstin. "Tekilıya zayendî nîvco mabe" an jî "rebaza serdemen mîsoger" bicıh nehatibe, dema ku bı sedemek dıne hun ketibın tekılıya zayendî ya be parastın. Dema ku mırov bi tecawîza zayendî rû bı rû bımîne.

Bandora neyînî ya NorLevo heye gelo?

Wekî her dermanî bandore neyînî ye NorLevo jî dıbe ku hebe. Bandore neyînî ku wekî asayî te dîtin ev in: lıhevketina ser dil, eşa hinavan, behalî, eşa serî, çûyîna dewxe, hışkbûna pesîran, di navbera rojen reglıye de be rekûpekî, verişîn û zıkeşî

NorLevoye ez çıkas dikarım bikar bînım?

NorLevo ne amûrek ku şûna rebazen dıne en bergirtina ducaniye dıgıre ye. U tene dı reşwa aloz de te bikaranîn. Bı sedema ku di navbera rojen herdû reglıyan de jı careke zedetır bete bıkaranîn, xetereya xerabûna birekûpekıya regliye jî pekan e, ji bo bıkaranîne naye peşnıyazkırın. Ger ku hun bıxwazin bi awayeke rekûpek heben bergirtına ducanıye bıstînin, rebazen baştır hene. Serî lı bijîşke xwe bidın Prezervatıf - lı hemberî nexweşiyen zayendî rebaza herî baş a bergirtine ye!NorLevo, ne wekî prezervatife ye. Li hemberî nexweşıyen zayendî, nemîsogerî ye. Prezervatif hem we jı nexweşiyen zayendî dıpareze, hem jî ji ducanıye. Ger tekiliyek bı partnerek dıne hebe, teqez dıve prezervatîf be bikaranîn. Carna dive mirov hin tıştan ji bere de bıfikıre.

[illegible] ku ez NorLevo bikar bınım, de xwîna ekstra be gelo?

Xwîneke ekstra naye dîtın. Le pekan e ku xwîn jî be. Li hin jınan reglıya peşiye dıbe ku rojek bere an jî rojek dawiye be. Ger ku we di nava dema heman regliye de çend caran NorLevo bıkar anîbe, de xwîna we ne bi rekûpek be.

Pıştî tedawıya NorLevo eze heben bergirtina ducanıye çawa bıka[illegible]ınım

Ger ku we wekî rebazek heben bergırtına ducaniye bıkar anîbe, hune dîsa ve rebaze bidomînin. Le ger ku we navber dabe bıkaranîna van heban, bandora wan namîne. Ji ber ve yeke em peşniyar dıkin ku hefteyeke ji bo xweparastine prezervatîf bıkar bînın. Jinen, heben ku je re te gotın "heben bıçûk" bıkar tinın, xwîna wan be rekûpekî te. Ger ku we heben bıçûk bikar anîbe, pıştî ku we NorLevo bikar anî, ji bo ku hun baş ewle bıbin, di nava 3-4 hefteyan de teqez kontrola ducaniye bıkın.

Pıştî tekılıya zayendî ya be parastın, dî nava çiqas demî de dıkarım heben NorLevok bikar bînim?

Norlevo pıştî tekilıya zeyendî ya be parastin dıve herî kem dı nava 72 katjimeran de (3 roj) be bıkaranîn. Ger ku heb pıştî tekiliya zayendî ya be parastın çiqas zû bene standın ew qas jı bo tedawıyek baştir bandor dıhelın.

Çavkanıyen ku je sûd hate wergırtın: Broşûrek bı zımane Swedî ya der heqe NorLevo de. malpera

Nermin Yıldırım

Şükriye Tutkun: her şey kişisel seçimlerde

Şükriye Tutkun Kral TV ekranlarında cıvıcıvlı geçit törenleri yapan mü sımalarının dışında kalmış bırı işlerle anılma isteyip" de bır türlü dışe dokunur bir iş yapamamış olanlardan değıl kendisi

Azamet Arsever için manevi annem diyebilirim. Sadece bana değil, bir çok arkadaşıma annelik yapmış çok değerli bir insandır. Köy Enstitüleri geleneğinin son temsilcilerinden, Hasan Ali Yucel'in yanında çalışmış, Edebiyat Fakultesinden emekli olmuş gerçek bir aydındı. Hepımızın öğretmeni, manevi annesi, en buyuk destekçisiydi. Kendisi geçtiğimiz eylul ayında rahmetli oldu. Bu albumun çalışmalarında o da vardı. Bunlar ona hep soylediğim şarkılardı. Dolayısıyla albumumu kendisine, onun ölumsuz anısına ithaf etmek istedım.

Gerçekten de bır değişim var. Yeni bır şeyin başladığına inanıyorum. Benım için ilk album hissi uyandıran bir çalışma oldu bu. Bu albumun içinde tamamen varım ve her şeyiyle içime sındığını soyleyebilirim.

Muzikal anlamda baktığımız zaman, bu tur çalışmalara daha önce pek fazla rastlamadığımızı soyleyebilirim. Albumde on ıki tane şarkı var. Ve bunların hepsi ayrı ayrı çok başarılı çalışmalar oldu. Genellikle albumlerde birkaç tane başarılı çalışma, lokomotif şarkı oluyor. Gerisi albüm dolsun dıye konuluyor. Bızım bu çalışmamızda hiç boş şarkı yok diyebilirim. Her birı için ayrı ayrı özenildi ve çok buyuk emek harcandı. O anlamda her şeyden önce benim çok ıçıme sinen bır çalışma oldu bu. Ben bu albumu "kurtların dansı" dıye ifade ediyorum.

Bu albumde bır çok muzığın ve muzısyenın dansı var aslında. Keman, obua, klarnet, hepsi dans edıyor bu albumde. Bu albumde çalışan herkes işlerini çok iyi yapan kışiler. Hepsi ruhlarıyla çaldılar diyebilirim. Buzuki Orhan'dan tutun, Husnü Şenlendirici'ye kadar pek çok değerli isimle muzisyenlerle çalışma şansı buldum ben. Sonuçta benim sesimde bir enstrumandı ve onlara eşlik ettım. Herkes kendine duşen görevi buyuk bir başarıyla gerçekleştirerek, son derece keyifli bir uyum ve birliktelik sağlanmasına katkıda bulundu Ortaya çıkan album, hepimizin çok özendiği ve merakla beklediği bir çalışma oldu.

Bu

Ben Ali Osman Hoca'nın çalışmalarını biliyordum. Sonra bır gun bır arkadaşın studyosunda tesadufen tanıştık. Görüşmelerimiz sonucunda beraber çalışabileceğimizi duşunduk. Herşeyden önce kafaların uyuşması gerekıyor bu tür çalışmalar için. Ben, kendisinin

müzikal anlamda çok derin ve bilgili bir insan olduğunu düşünüyorum. Onun bilgileri, düşünceleri ve bana tuttuğu ışık, albümün bu hale gelmesini sağladı.

Günümüzde türkü söylemek isteyen şarkıcıların düştüğü kimi handikaplar var. Ya fazlasıyla yerel söyleyerek kentlerdeki insanlara seslenemiyorlar ya da türkülere klasik batı müziği kalıplarıyla yaklaşmayı deneyerek

meselenin özünden uzaklaşıyorlar. Şan eğitimi almış bir türkücü olarak, siz kendi durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben her zaman o ikisinin ortasını bulmaya çalıştım. Bir kere yerel bir sanatçı değilim. İstanbul türkçesiyle konuşan, şarkı söyleyen biriyim. Dolayısıyla yerel bir ağızla söylemeye çalışsam, komik görünür, zorlama olur diye düşünüyorum. Hiçbir zaman Neşet Ertaş'ın türküsünün onun gibi yorumlayamam mesela. Ben bunu öğrenip, özünü bozmadan, kendi tarzımla söyleyebilirim ancak. O da yeni bir yorum olur zaten. Daha ilk albümle beraber şan tekniği ile söylediğime dair eleştiriler gelmeye başladı zaten. Oysa ben her zaman ikisinin arasını bulmaya çalıştım. Kendime ait olmayan yerel bir ağzı kullanmamaya da batı kalıplarına sokacağım diye türkülerin özünü bozmamaya da dikkat ettim.

Bu albümde şu söz konusu şan tekniği meselesi biraz daha geri plandan kalmış gibi görünüyor.

Bu albümde tekniğimizi tamamen operadan arındırdık. Sadece albüm kapağı için çekilen fotoğraflarda operanın izi kaldı. Carmen kostümlerini kullandık.

Bu arada albüm kapağındaki fotoğrafları çok beğendik. Nerede yaptınız fotoğraf çekimlerini?

Çekim için Edirne'ye gittik. Trakyalı değilim ama nedense oralara bağlılık duyuyorum. Bir çekim söz konusu sanırım. Albüme baktığım zaman da ağırlıklı olarak Balkan havası oluşmuş olduğunu görüyorum. Balkan türkülerini daha güzel söylediğime dair bir kanı var etrafımdaki insanlarda da. İçten gelen bir durum olmalı diye düşünüyorum.

Geçtiğimiz yıl sahnelediğiniz Türkü Müzikali'nin akıbeti nedir? Bitti mi devam edecek misiniz yoksa?

Türkü Müzikali maalesef bitti, bitirmek zorunda kaldık. Geçen yıl bir sene boyunca Şehir Tiyatrolarıyla birlikte oynadık bu oyunu. Çok büyük ilgi de gördü. Halk oyunları, halk müziği ve tiyatronun iç içe olduğu ve belki de Türkiye'de ilk defa denenen bir çalışmaydı. Ama ne yazık ki maddi sorunlardan, imkansızlıklardan dolayı bitirmek zorunda kaldık.

Müzik piyasasında yer alan kadınların durumunu genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

Açık konuşmak gerekirse, her alanda olduğu gibi müzik piyasasında da kadınlarla erkeklere aynı şekilde yaklaşılmıyor. Benim birebir gözlemlediğim çok fazla şey yok. Çünkü mümkün olduğunca dışarıda durmaya çalışıyorum. Yine de şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki bu ülkede erkek sanatçılar daha çok tutuluyor. Bu bir gerçek. Müzik piyasasındaki erkek sayısı kadınlara oranla daha fazla. Çünkü benim gözlemlerime göre, müzik dinleyicileri, albümleri satan alan insanlar, genellikle genç kızlardan oluşuyor. Bu sebeple erkek starlar daha fazla tutuluyor. Televizyonda yayınlanan bu tür yarışma programlarından da birinci olarak erkeklerin çıktığını biliyoruz. Kadınları kolay kolay star yapmıyorlar.

Bir de klip mevzuu var. Kadınlar erkek şarkıcıların kliplerinde de kendi kliplerinde de genellikle dekor işlevi görüyorlar. Bedenleri yaptıkları işin önüne çıkıyor ya da çıkarılıyor. Bu piyasada tutunmanın başka yolu yok mu?

Bütün kadın şarkıcılar olmasa bile pek çoğu bu tür imajlara bürünerek piyasada yer edinmeye çalışıyor. Bu işin kolay tarafı elbette. Yani müziğine, sesine güvenmeyen insanlar, bu tür şeyleri ön plana çıkararak varlık göstermeye çalışabiliyorlar. Bu durum elbette piyasanın kadına bakışını yansıtıyor. Ama ben kimsenin buna zorunlu tutulduğunu, tek seçeneğin bedeni ön plana çıkarmak olarak sunulduğunu düşünmüyorum. Başarılı olmak için bu yolu seçen kadınların da bu işte büyük payı var. Eğer böyle yansıtılmak istemiyorlarsa, cinselliklerini ön plana çıkarmayabilirler. Sonuçta kimse kimseye zorla bir şey yaptıramaz. Eğer istemezsen sana öyle bir klip çektirip, bedenini zorla sergileyemezler

Yine de ben bu durumun piyasa tarafından yönlendirildiğini, kadınlara böylesi bir rol biçildiğini düşünüyorum.

Evet, birileri kadınları böyle görmek istiyor olabilir. Ama her zaman seçim yapma şansınız var. Size sunulanı kabul etmeyebilirsiniz. Sonuçta bu piyasada kaliteli, iyi işlere de ihtiyaç var. Siz de doğru işlerle gidip, cinselliğinizi ya da kadınlığınızı ön plana çıkarmadan işinizi yapabilirsiniz. Bu da mümkün. Dediğim gibi her şey kişisel seçimlerde bitiyor aslında.

Necla Algan

dünya'nın gönül yarası

"Gönül Yarası" Dünya'nın cisminde bir Güneydoğulu kadın hikâyesi aynı zamanda. Çocuk yaşında tecavüze uğramış, ailesi onu koruyacağına yok etmeye çalışmış. Sokağa düşmüş. Pavyonlarda şarkı söylemeye başlamış. Müziğe aşık olmuş. Halil'le pavyonda tanışmış. Evlenmişler. Çocukları olmuş. Ama müziğe olan derin tutkusu onu bırakmamış. Halil'in onun üstünde kurmak istediği tahakküme direnmiş. Sonunda onu bırakıp İstanbul'a kaçmış. Başka bir şey olmak istiyor Dünya. Başka bir hayatı özlüyor. Pavyonda konsomasyon yapmak zorunda kalmak değil, veya Halil'in tahakkümü altında eve kapanmak da değil...

Yavuz Turgul sinemacılık kariyerinin başından beri kendine ait bir dünya kurmuş, kendi temaları üstünde düşünen bir yönetmen. Bu tematik dünyanın en temel unsurunu, Güneydoğululuk üzerinde düşünmek, diye tanımlayabiliriz. Züğürt Ağa'nın senaryosunda, "Muhsin Bey" ve "Eşkiya" filmlerinde, "İkinci Bahar" TV dizisinde hep bu temanın örneklerini izledik. Turgul'un, şimdilerde gösterimde olan son filmi "Gönül Yarası"nın ana kahramanları da Güneydoğulu. Bir kez daha yönetmenin Güneydoğulu insanların hikâyesini anlattığına tanık oluyoruz. Senelerce Mardin'de ilkokul öğretmeni olarak çalıştıktan sonra emekli olup İstanbul'a, Samatya'daki eski mahallesine dönen Nazım'ın hikâyesiyle başlar film. Kendini ailesine değil, mesleğine ve insanlara adamış, yıllarını İstanbul'dan uzakta, Güneydoğu'da geçirmiş olan Nazım, İstanbul'a döndükten sonra, Samatya'daki eski evini, içindeki yoksul insanları mağdur etmemek için müteahhite vermeyip, taksi şoförü olarak çalışmaya başlar. Bu sırada ona hayatının hesaplaşmasını yaşatacak olan, pavyon şarkıcısı Dünya ile karşılaşır.

Dünya, küçük kızı Melek'le birlikte, ona zulmeden kocası Halil'i Urfa'da bırakıp İstanbul'a kaçmıştır. Dünya'nın müziğe, türkülere derin bir tutkusu vardır. Müzik, Yavuz Turgul filmlerinin kahramanları için her zaman çok temel bir dışavurum olmuştur. Onun sinemasının en önemli unsurlarından biridir. İçkili, kaba, cinselliğin satın alındığı bir dünyada, sadece şarkı söyleyerek varolmaya çalışan Dünya'nın kurmaya çalıştığı yeni hayatı, Halil'in Urfa'dan gelip tekrar onun peşine düşmesiyle altüst olur.

Halil, feodal, baskıcı değerlere sahip genç bir adamdır. Dünya ise kendi düşlerini gerçekleştirmek için hayatla mücadeleye girmiş, İstanbul'da ayakta kalmaya çalışan bir kadındır

Halil, Dünya'nın özgürlükçü, müzikle dolup taşan iç dünyasına uymamaktadır. Halil, Dünya'ya tutkundur ama onun düşlerini anlamaktan çok uzaktır. Nazım Öğretmen'in , kendini ister istemez tam göbeğinde bulduğu, toplumsal sorumluluk duygusuyla kayıtsız kalamadığı, ama olayların akışını kontrol edemediği bu süreç bir trajediyle sonuçlanır. Filmi değişik açılardan irdeleyip eleştirmek mümkün, ama Yavuz Turgul'un bu filmde en çok başarılı olduğu şeyin, bu üç ana karakterin, özellikle de Dünya ile Halil'in ruh halini, içinde bulundukları koşulların çıkışsızlığını, varoldukları zaman ve mekân boyutu içinde yetkinlikle yansıtabilmek olduğunu belirtmeliyiz. Bu anlamda birkaç sahnenin özellikle altını çizmek gerekiyor.

Dünya'nın Nazım'la birlikte gittikleri Türkü Bar'da, o muhteşem Kürtçe türküyü dinlerken, müzikle olan ilişkisinin derinliğini ifade ettiği sahne bunlardan biri. Keza Halil'in mahalleliye kendini anlattığı sahne de aynı anlamda çok başarılı. Dünya'nın, Urfa'ya isteksizce döndüğü sahnede Nazım'ın ona verdiği karanfili geri vermesi de böyle bir sahne.

Bu sahneler kahramanları sinemasal açıdan son derece başarılı ve derinlikli bir biçimde, yoğun bir duyguyla kavramamızı sağlayıp filmi gerçekten yükseltirken, Yavuz Turgul'un sinema sanatı üzerinde düşündüğü ve arayış içinde olduğunun da somut kanıtları.

Ben bu sahnelerdeki performansı, John Cassavetess'in filmlerindeki doğalcı ve emprovize oyunculuklara yakın buldum. Ki bu benzerlik, öyle kolay ulaşılabilen bir mertebe değildir. Cassavetes'in yaratıcılığı, sinema sanatına çok ciddi açılımlar kazandırmıştır. Turgul sinemasında böyle bir çabayı görmek Türkiye sineması adına oldukça sevindirici.

Dünya isminde genç bir kadın ve "kadersizlik"

Dünya, bize geçen yıl yaşanan Güldünya trajedisini düşündürdü.Turgul, kahramanına bu ismi verirken bu olayı anımsamış olmalı. "Gönül Yarası" Dünya'nın cisminde bir Güneydoğulu kadın hikâyesi aynı zamanda. Çocuk yaşında tecavüze uğramış , ailesi onu koruyacağına yok etmeye çalışmış. Sokağa düşmüş. Pavyonlarda şarkı söylemeye başlamış. Müziğe aşık olmuş. Halil'le pavyonda tanışmış. Evlenmişler. Çocukları olmuş. Ama müziğe olan derin tutkusu onu bırakmamış. Halil'in onun üstünde kurmak istediği tahakküme direnmiş. Sonunda onu bırakıp İstanbul'a kaçmış. Başka bir şey olmak istiyor Dünya. Başka bir hayatı özlüyor. Pavyonda konsomasyon yapmak zorunda kalmak değil, veya Halil'in tahakkümü altında eve kapanmak da değil...

Sadece türkü söylemek istiyor. İyi türkü söylemek istiyor. Ama başka bir hayata geçit yok.

Halil'in çıkmazıysa başka bir insan olabilmeyi, sevdiği kadının varolma isteğine saygı göstermeyi beceremmek.

Turgul, bu filmde kahramanlarına, eşit uzaklıkta duruyor. Onları yargılamıyor. Seyircinin de yargılamasını istemiyor. Sadece onları anlamamızı istiyor. Ama öte yandan Dünya'nın kızıyla birlikte girdiği mücadele ve bu mücadelede yenik düşmesi, filmin en yakıcı yanı.

Dünyanın avuçlarında sıkarak buruşturduğu karanfil, tüm doğulu, özgürlükleri, düşleri, yaşamları ayaklar altına alınan kadınları simgeliyor sanki. Yavuz Turgul, Doğulu olmanın ne menem bir şey olduğunu, Güneydoğu insanının üzerine düşünmeyi sürdürüyor. Bu tutarlılık ve azme herhalde saygı duymak gerekiyor.

Handan Koç

Feminist Ansiklopedi

Kabuklu: Argo. Sünnet olmamış erkek, Hıristiyan.

Kadayıf: Argo. Hoş güzel alımlı kız.

Kadın: Bu madde için önce TDK sözlüğü karşılıklarına bakacak olursak TDK 1969'daki karşılıklar "1. Yetişmiş dişi insan erkek veya adam karşıtı 2.Er görmüş kadın, kız karşıtı" iken
TDK 1988'de "1.Dişi cinsten erişkin insan 2. Evlenmiş kız "dır.Türkçe'mizdeki kadın kız ayrımının bekâretle ilgili olduğunu herkes bildiği halde sözlükler bunu diyememektedir. Bir kadına kadın demek maalesef saygısızlık olarak görüldüğü için mesela sporcu kadınlardan bayan sporcular olarak söz edilebilmektedir. Dildeki bu ikilik, bu kaç göç ,bir toplumsal cins olarak kadın'ın durumuyla ilgili bize bir fikir verir.

Kadın (İkinci Cins): Simone De Beauvoir'in Genç Kızlık Çağı, Evlilik Çağı, Bağımsızlığa Doğru isimlerini taşıyan üç ciltlik eserinin adı. Türkiye'de 1970 yılında yayınlandı. Bu kitaba ulaşma imkânı olan bütün insanlar kadın kelimesinin o güne kadar sözlüklerde anlatılmayan anlamıyla karşılaşmış oldular. Bugüne kadar yazılmış en etkili Feminist kitap olduğu söylenebilir.

Kadınca: Kadına yakışır. Kadın gibi. Kadına benzer. Bu erkekçe ile zıtlık kurmak dışındaki bütün anlamları değişken olan bir sözcüktür. Eğer erkekçe açıkça ve korkusuzca demekse kadınca gizlice ve korkakça demek olabilir mi? Kadınca ya ideolojik ya da özcü anlamlar taşımaya müsait bir kelimedir. Muhakkak doğuştan gelen kadınlara özgü bazı özellikler vardır. Doğurganlık gibi. Ama bunlar biyolojik özelliklerdir. Davranışlara veya duygulara göre kadınca ve erkekçe ayrımı yapılabilmesi için cinsiyetçilikten arınmış bir bilimsel ortama ihtiyaç vardır.

Kadınca Dergisi: 1 Aralık 1978 yılında ilk sayısı, 1 Mart 1992'de son sayısı yayımlanan Kadın dergisi. Ercan Arıklı tarafından moda, güzellik vb. konulara yer veren tipik bir kadın dergisi olarak tasarlanan dergi Duygu Asena tarafından bambaşka bir içeriğe kavuşturulmuştur. Asena'nın dergideki ilk yazısının başlığı "Ali'ler uyanın, Ayşe"leri uyandırın" idi. Tirajı 90 binlere kadar ulaşan bu dergi okuyucusu olan her kadının hayatını değiştirmiş, Türkiye'de kadınların uyanışında önemli bir etki yaratmıştır.

Kadınsılık: (İngilizcesi: feminity) Kadınlara özgü hareket ve duygu biçimlerin karşılayan, erkekliğin- erkeksiliğin karşıtı olarak kullanılan terim. Neleri kapsadığı meçhul ve değişkendir.Terim kadın öznelliğinin toplumsal kökenleri eşliğinde içeriğine kavuşturulabilir. Yaşadığımız dünyadaki anlamı ideolojiktir.

Kadınlık: TDK 1988 karşılığı şöyledir. "Kadının gerekli erdem ve niteliği taşıması durumu. 'Kendisinden uzak duran kadın şimdi ona sokuluyor kadınlığının bütün silahlarını birbiri arkasından tecrübe ediyordu.' Ahmet Hamdi Tanpınar " Kadınlık özel bir erdemlilik hali olarak tanımlanıyorsa, erkeklik başka bir erdemlilik hali midir? Erkekler için sevişerek, bir kadını arzulayarak, veya hayal ederek erdem kaybetme diye bir sorun yoktur. Bu ve benzeri faaliyet ve duygular onlara genel ahlak kurallarına göre serbesttir. Tanpınar'dan sözlüğün yaptığı alıntıdaki "kadınlığını kullanmak" ifadesinde kadınlığın erdem anlamı yerini baştan çıkarıcılığa, kandırmacılığa bırakmaktadır.Yani sözlüklerin tam söyleyemediği ve ama erkek egemen düzenin üstünde anlaşmaya vardığı şudur; kadınlık ya saflıktır, ya potansiyel bir günaha çağrıdır.

Kadınlık Durumu: *(İngilizcesi:* Women's Estate)İngiliz feminist, Juliet Mitchell'in kitabı. Kadın Çevresi Yayınları tarafından, Kadın Sözü dizisinin ikinci kitabı olarak 1985'te yayınlanmıştır. Kitabı Gülseli İnal, Gülnur Savran, Şirin Tekeli, Feraye Tınç, Şule Torun, Yaprak Zihnioğlu feminist bir grup çalışması içinde Türkçe'ye çevirmiş, kapağını Nilgün Oykut hazırlamıştır. Kitabın arka sözü şöyledir, "Aile içindeki ezilmişliğimiz biz kadınları ne hale getirir?Bu durum bizde, küçük insanlar olma eğilimini, adi kıskançlıkları, usdışı bir duygusallığı ve rasgele bir öfkeyi doğurur; bizi bağımlılığa, rekabetçi bir bencilliğe, tekelciliğe, edilgenliğe ve tutuculuğa yöneltir... Bunlar, kadının, kendisi de cinsiyetçi bir toplumun içine gömülmüş olan aile içindeki nesnel koşullarının sonucudur. Dar ve geri bir dünyada yaşayıp bundan etkilenmemek olanaksızdır."

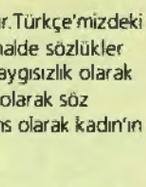

Uruguaylı yazar Eduardo Galeano'nun
son kitabı
Zamanın Ağızları
tüm kitapçılarda!

çitlembik ilan

"Zamandanız hepimiz.
Bizler onun ayakları ve ağızlarıyız.
Zamanın ayakları ayaklarımızda yürüyor.
Artık biliyoruz ki, kısa ya da uzun vadede,
zamanın rüzgârları ayak izlerini silecek.
Hiçin güzergâhı mı, hiç kimsenin adımları
mı? Zamanın ağızları anlatıyor yolculuğu."

Çitlembik
www.citlembik.com.tr

Geceleri de, sokakları da istiyoruz!

Taciz ve tecavüz çokça söylendiği gibi kadınların aç
saçık giyinmesi, şuh tavırları ya da gecenin
bir vakti sokaklarda olmalarından kaynaklanmıyor.
"O sırada, orada, o olduğu için, tecavüz erkeklerin
sorunudur ve cinsel şiddetin sona erdirilmesi
için kendini değiştirmesi gereken kadınlar değil,
erkeklerdir"